

**ירחי כלה
בני תורה**

I Want My Money Back
Understanding the Principles
of *מקח טעות*

Yarchei
Kallah BNEI
TORAH
5786

ירחי כלה בני תורה
מקח טעות

יוצא לאור על ידי
מפעל ירחי כלה בני תורה
ז-ח שבט תשפ"ו
January 25-26, 2026

Event Recorded by:
TorahAnytime

Layout by Divine Design: 732.414.8209

Yarchei Kallah

BNEI
TORAH
5786

SCHEDULE

SUNDAY

8:00	Shacharis
8:45	Breakfast
9:30	Hakdama Shiur RABBI MICHOEL FRANK, RAV OF KEHILLAS OHR HATORAH
10:00	First Seder
12:30	Shiur RABBI MICHOEL FRANK, RAV OF KEHILLAS OHR HATORAH
1:30	Mincha
1:45	Lunch
3:00	Second Seder
5:00	Shiur RABBI CHAIM MEYER ROTH, RAV OF STERLING FOREST NUSACH SEFARD
6:15	Maariv
6:15	Dinner
6:30	Keynote Address RABBI SIMCHA BUNIM COHEN, RAV OF K'HAL ATERES YESHAYA
7:45	Daf Yomi
8:30	Shiur and Q&A Shidduchim: What Can You Say, and What Do You Have To Say - Lashon Horah and Giluy Sod RABBI BINYAMIN COHEN

MONDAY

7:00	Daf Yomi
8:00	Shacharis
8:45	Breakfast
9:45	First Seder R' YOSEF KUSHNER
12:15	Shiur RABBI URI DEUTSCH, RAV OF KEHILLAS RAV OF TIFERES YOSEF OF FOREST PARK
1:15	Mincha
1:30	Lunch
2:45	Q&A Inyanei Hashkafah RABBI URI DEUTSCH, RAV OF KEHILLAS RAV OF TIFERES YOSEF OF FOREST PARK
3:30	Second Seder
5:00	Shiur RABBI DOV KAHAN, ROSH BEIS DIN MAYSHARIM
6:00	Maariv
6:15	Dinner
6:30	Keynote Address RAV UREN REICH, ROSH YESHIVA OF YESHIVA OHR ZECHARIAH

הקדמה

א. חילוק של אונאה למקח טעות

בכדי להכנס לסוגיא של מקח טעות צריכים קודם להבין החילוק בין מקח טעות ואונאה. אונאה אינו מקח טעות משום שאין כאן טעות בעצם המקח, והיינו שהלוקח קיבל מה שהיה ברצונו לקחת, וגם המוכר מכר מה שהיה ברצונו למכור. לא החליפו שחור ללבן או זהב לכסף, וגם לא החליפו מוצר טוב למוצר רע, וגם לא טעו במנין או במדה וגם אין בו מום. כל ה'טעות' אצל אונאה הוא בשיווי המקח. ולכן יש לו דינים חלוקים. פחות משתות הוא מחילה, שתות הוי אונאה אבל המקח קיים, ואם הוא יותר משתות הוא ביטול מקח ויכולים לחזור בו, אבל רק עד זמן מסויים של 'עד שיראה לתגרי' שבו יכולים לחזור, ואחר זמן הזה, קיים המקח כמות שהוא.

נמצא שיש ב' חילוקים יסודיים בין אונאה למקח טעות, א', באונאה יש חילוק בין פחות משתות ליתר על שתות, ובמקח טעות אין נ"מ. ב', באונאה יש זמן עד מתי יכולים לחזור, ובמקח טעות חוזר לעולם.

ב. חילוק בין סוגי טעות אצל מקח טעות

נקודה שניה שצריכים להבין, שאין כל הטעותים שווים. יש טעות במקח ששניהם יכולים לחזור בו, והיינו כשנתן דבר אחר ממה שרצה לקנות, כגון שקנה תפוחים ונתנו לו אגוזים. יש טעות שרק הלוקח או המוכר בלבד יכולים לחזור, והיינו כש'רצו למכור 'יפות' ונמצא שמכר 'רעות', או להיפך. ובזה הטעות היה ב-'quality' לא ב-'identity'. בזה רק מי שהוטעה יכול לחזור, והיינו אם הלוקח רצה יפות, והמוכר נתן לו רעות, אז רק הלוקח יכול לחזור ולא המוכר [אפי' אם נתייקרו עכ"שיו ורוצה המוכר לחזור כדי שהוא יחזור וימכור במחיר הגבוה, אינו יכול].

טעות שלישית, הוא טעות במדה ובמשקל ובמנין. ואצלינו היה זה נקרא טעות ב-'quantity', או ב-'delivery', והיינו שהמוכר והלוקח הסכימו שימכר לו מאה אגוזים בשביל עשרים דולר, והלוקח שילם העשרים דולר, ונתנו לו קופסא שיש בו אגוזים, וכשמנה הלוקח האגוזים מצא שחסרים חמש ואינו אלא תשעים וחמש. בזה יש מחלוקת גדולה בין הראשונים אם הדין הוא מקח טעות וחוזר, או אם הדין הוא שמקח קיים וחייב המוכר להשלים המנין או להחזיר הכסף העודף. וגם יש שיטה שמחלק אם הוא דבר שאפשר להשלים כגון אגוזים, אז אין המקח בטל וישלים, אבל אם הוא דבר שאי אפשר להשלימו, כגון שקנה קרקע, וחסר במדת הקרקע מאה מטר, אז בטל המקח.

ג. מקח שיש בו מום

יש עוד דיון בראשונים במקח שנמצא בו חסרון או 'מום'. א', איך מגדירים מה נחשב מום? הלא דבר זה שונה בין איש לאיש וגם בין מקום למקום וגם תלוי בעצם המקח, למשל, כשמוכר רכב ישן, אין השריטות והשקעים - dings and dents - נחשבים למום, אבל ברכב חדש בודאי נחשב מום. לפעמים דבר שהיה משומש אינו נחשב מקח טעות, ולפעמים בודאי הוא מקח טעות. וגם יש מומים שנמצאים בהרבה פעמים, כגון טפת דם בביצים, ויש שסוברים שהלוקח מקבל עליו שיתכן שימצאו מומים כזה.

ד. מום שאפשר לתקן

יש עוד דיון בפוסקים במקח טעות מחמת מום או ביטול תנאי המקח, אבל יש ביד המוכר לתקן את המום, אם זה מקיים המקח. למשל אם שכר דירה ע"מ שהוא נקי לגמרי, ונמצא שהוא מלוכלך, האם יכול לחזור מהשכירות או להכריח המוכר לנקותו. ויש שני אופנים בשאלה זו, א', אם הלוקח רוצה לקיים המקח ולהכריח את המוכר לתקן את המום והמוכר רוצה לחזור ולבטל את המקח. ב', אם המוכר רוצה לתקן את המום והלוקח אינו ניחא בזה, האם יכול הלוקח לבטל המקח.

מראה מקומות

מראה מקומות ליום ראשון סדר ראשון: סוגיא דמדה ומשקל ומנין חוזר

- א. גמרא בבא בתרא [צ.] מתחיל מיאמר שמואלי עד 'והא דתנן' עם הרשב"ם.
- ב. משנה בבא בתרא [קג:] בית כור עפר... המשנה עם הרשב"ם.
- ג. ר"י מיגש בבא בתרא [צ.]
- ד. חידושי הרמב"ן בבא בתרא [צ.]
- ה. חידושי הרשב"א קידושין [מב:]
- ו. רמב"ם הלכות מכירה פרק ט"ז ה"א וה"ב והשגות הראב"ד, והכסף משנה.
- ז. ר"ן על הרי"ף קידושין [מב:]
- ח. שלחן ערוך סימן רל"ב ס"א
- ט. סמ"ע סק"א
- י. גליון הגרע"א

מראה מקומות ליום ראשון סדר שני: סוגיא דיפות ורעות

- א. משנה בבא בתרא [פג:] ארבע מדות במוכרים עם הרשב"ם.
- ב. חידושי הר"ן בשם ר' האי גאון
- ג. רמב"ם הלכות מכירה פרק י"ז ה"א
- ד. גמרא ביצה [ו:] מתחיל מיאמר רב הונאי עד [ז.] 'קמ"ל' עם רש"י.
- ה. ים של שלמה ביצה [ז.] על רש"י
- ו. שיטה מקובצת ביצה [ו:] בשם הריטב"א
- ז. רש"ש שם
- ח. תרומת הדשן סי' שכ"ב
- ט. חידושי חתם סופר ביצה שם
- י. מנחת פתים חושן משפט סימן רל"ג
- יא. הר"ן על הרי"ף קידושין [מב:] ד"ה ואחרים מכריעים
- יב. שלחן ערוך סי' רל"ג ס"א ברמ"א
- יג. נתיבות המשפט סי' רל"ג סק"ג
- יד. ערוך השלחן סימן רל"ג ס"ד

מראה מקומות ליום שני סדר ראשון: סוגיא דמום שאפשר לתקנו

- א. גמרא פסחים [ד:]
- ב. רבינו דוד שם
- ג. תלמיד הרשב"א שם
- ד. שו"ת הרא"ש כלל צ"ו סי' ו'
- ה. שו"ת ר"י מיגש סימן נא
- ו. מרדכי מסכת כתובות סי' רצ"ב
- ז. שלחן ערוך סי' רל"ב ס"ה
- ח. שלחן ערוך אורח חיים סי' תל"ז ס"ג
- ט. מגן אברהם סק"ז
- י. מקור חיים שם סק"ז
- יא. שלחן ערוך סי' רל"ג ס"א בסוף דברי הרמ"א
- יב. ש"ך סק"א
- יג. באר היטב סק"ד
- יד. נתיבות המשפט סק"ד

מראה מקומות ליום שני סדר שני: סוגיא מהו גדר מום המבטל את המקח

- א. רמב"ם הלכות מכירה פט"ז הלכה ד
- ב. שלחן ערוך סי' רל"ב ס"ט
- ג. חידושי הרמב"ן חולין [נא]. ד"ה הא דתניא
- ד. רא"ש חולין פ"ג סי' ל"ד כתב רבינו אפרים
- ה. שלחן ערוך סי' רל"ב ס"ב וברמ"א
- ו. מחנה אפרים ה"א אונאה סי' ג'

יום ראשון
סדר א

*טעות במדה במנין
ובמשקל חוזר*
**Mistakes in Quantity
and Delivery**

הקדמה:

סדר זה אנחנו לומדים סוגיא של: **טעות שבמדה משקל ומשורה אפילו פחות מכדי אונאה חוזר**

והיינו כשנשלם המקח ושוב ראו שיש חסרון במדה או במשקל של המקח, הדין הוא ד'חוזר'. דבר זה יצוייר בב' אופנים. א', אם מכרו דבר שקל להשלים הטעות, כגון מאה אגוזים ונמצא תשעים, הלא קל הוא להשלים עוד עשרה. ב', אם אי אפשר להשלים המקח, כגון שמכר קרקע ונמצא שחסר ממדה שהסכימו עליו, הרי אי אפשר ליתן לו קרקע במקום אחר, לכן העצה היחידה הוא להחזיר המעות.

והנה רבא אמר שטעות במנין 'חוזר'. ולשון זה אינו ברור אם כוונתו שהוא מקח טעות וחוזר, או אם כוונתו שהמקח קיים ומחזיר המעות או משלים המקח. ויש גם סתירה לדינא דרבא, שבריש פרק בית כור בבא בתרא תנן שאם מכר בית כור קרקע ונמצא שחסר אז ישלים, ואם הוסיף, אז ינכה. הרי שאין המקח בטל אלא שצריך להשלים. ושוב יש עוד סוגיא בבא בתרא פרק הספינה, שמבואר בהסוגיא שהמקח בטל.

ויש ג' שיטות עיקריות בראשונים איך להעמיד הסוגיות.

דעת הרשב"א הוא שעיקר כוונת רבא הוא 'חוזר' ואינו מקח טעות. והיינו שלעולם המקח קיים, רק צריך להשלים החסרון. אם אפשר להשלים החסרון כגון באגוזים, נותן אגוזים, ואם א"א להשלים כגון בקרקע, אז מחזיר לו כסף.

דעת הרשב"ם הוא שלעולם כוונת רבא הוא שהוי ביטול מקח. אמנם יש חילוק בין קרקע למטלטים, שבקרקע אינו מקח טעות משום שהלוקח רוצה בקרקע בכל אופן וענין ולכן מקבל המקח כמות שהוא עם הטעות, ורק המוכר חייב להחזיר לו הכסף. אבל במטלטים המקח בטל לגמרי.

דעת הרמב"ן הוא שרבא כולל שני ההלכות: אם הוא דבר שאפשר להשלים, אז כוונת רבא שאינו ביטול מקח וחוזר העודף או משלים מה שחסר. אם הוא דבר שאי אפשר להשלים אז הוי ביטול מקח.

מחילה, דהוה ליה כמאן דאית ליה גבי חבריה כור חטים, דכי יהיב ליה כור פחות כל שהוא או יתיר כל שהוא, ואפילו עוכלא שהיא אחד מחמשה בקב אית ליה מן דינא למשקל מיניה ההוא עוכלא דאישתייר ליה גביה או דאייתר ליה גביה. והוא הדין נמי היכא דטעה במשקל ובמנין, דכיון דליכא טעותא בעיקר זביני, אלא לבתר דגמרי זביני קא טעי במשקל ובמנין, ליכא הכא לא מחילה ולא ביטול מקח אלא שקיל טעותיה ואזיל, דהוה ליה כמאן דאית ליה גבי חבריה מנה, וטעה ויהב ליה מנה טפי דינר או בציר דינר דאית ליה מן דינא למשקל מיניה ההוא דינר דטעה ביה גביה. וכיון דאיתברר מיהא דרבא דליכא הפרש בטעות שבמדה, בין פחות משתות לשתות ולא יתר על שתות, דבכולהו חוזר וליכא בהו לא מחילה ולא ביטול מקח, אם כן אמאי אין מוסיפין על המדות יתר על שתות ולא על המטבע יתר על שתות.

כי היכי דלא להוי פסידא לתגרא. כלומר: דהא זבין במדה קטנה וקא מזבין השתא במדה גדולה. פירוש: ואף על גב דאפשר דקא מתוסף בדמי המדה בכדי, ההוא תוספת דאיכא במדה.

פסידא הוא דלא להוי הרווחה לא בעי. כלומר: אי הכי שתות נמי לא לוסיף, דאף על גב דלית ליה פסידא דהאי פורתא הוי תוספת, מכל מקום הא לית ליה רווחא דרווחא דאפשר דקא רווח בה נפק בה בהאי תוספת דאיתוסף ביה במדה ואיתאבד ליה רווחא, ואין לך פסידא גדולה מזו דזבן וזבין לאו תגרי איקרי.

אלא אמר רב חסדא, שמואל קרא אשכח ודרש, והשקל עשרים גרה, עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל, המנה יהיה לבם. נמצא שהמנה יש בו ששים שקלים וזה פרטן, עשרים שקלים וחמשה ועשרים שקלים הרי ארבעים וחמשה, וחמשה עשר שקלים הרי ששים, דהוי להו מאתים וארבעים דינרין לפי שהשקל של תורה ארבעה דינרין יש בו והוא הנקרא סלע, כדמתרגמינן כסף שלשים שקלים כסף תלתין סלעין.

מוסיפין על המדות יותר משתות, מאי טעמא אילימא משום אפקועי תרעא. פירוש: שאם יוסיפו מדה הרבה, נמצאת המדה שהיו מוכרין אותה בסלע מוכרין אותה עכשיו ביתר משום אותה התוספת, ופעמים שמוסיפין המוכרין בדמי המדה יתר מכדי אותה התוספת שיש בה. ויש לפרש: משום אפקועי תרעא שאם יוסיפו במדה הרבה ימנעו בעלי בתים מלמכור מפני המדה שיש בה תוספת הרבה ואתו לאפקועי תרעא. אי הכי שתות נמי לא לוסיף דילמא אתו לאפקועי תרעא.

אלא משום אונאה כי היכי דלא ליהוי ביטול מקח. פירוש: שאם יתן לו המוכר ללוקח במדה הקטנה, ונמצא שכבר הוסיפו בה, אם תהיה התוספת יתר על שתות יבטל המקח, לפיכך אין מוסיפין יותר על שתות כדי שיחזור באונאה ויקח התוספת ולא יבטל המקח.

כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. דכל טעות שבמדה ושבמשקל ושבמנין אין דנין בה דין אונאה, שבדמים שהיא פחות משתות יהיה מחילה, וביותר משתות ביטול מקח, שהרי טעות שבמדה אפילו פחות נמי חוזר, וכיון שכן דינו כולו אחד הוא, בין בפחות משתות בין בשתות עצמו בין ביתר על שתות, וכשם שחוזר בפחות ואינה מחילה, כך חוזר ביתר על שתות ואין שם ביטול מקח.

וטעמא דמילתא דכי אמרינן יותר משתות בטל מקח, הני מילי היכי דאיגלאי מילתא דאיכא טעות בדמים, דהוה ליה טעותא בעיקר זביני והוה ליה מקח טעות, אבל היכא דליכא טעות בדמים, כיון דעיקר זביני לית בהו טעותא אלא לבתר דזביני וגמרי זביני, קא טעי במדה, ליכא הכא ביטול מקח. אלא שקול ליה לההיא טעותא ואזיל. ואפילו הוה ליה ההוא טעות פחות משתות נמי ליכא למימר דמחילה הוא, דכי אמרינן מחילה בטעות דמים, דאיתיה בעיקר זביני, אבל במדה כיון דלא בעיקר זביני הוא דטעה דהא מדה ידועה זבין מיניה, כי היכי ליה בפחות או יותר בודאי טעותא הוא ולא

הר"י מיגש חילק באופן ברור למה לא אמרינן ביטול מקח כשיש חסרון בהמנין. אבל הר"י מיגש איירי באופן שאפשר לתקן הטעות ולהשלים חלק המקח שחסר המנין. ולא נתברר בדבריו מה יהא הדין אם הוא דבר שאי אפשר להשלים החסרון, כגון בקרקע כמו בית כור, שאם הקרקע חסר בשיעורו, א"א להשלימו ממקום אחר. ובסמוך יראה איך הבין הרמב"ן בדבריו.

שכד חדושי בכא כתר ק"ב ב' – ק"ג ב' הרמב"ן

מארבעה טפחים ועד עשרה אי נמי עד ארבע אמות, אבל נקעים גדולים לא שהרי יש להם שם בפני עצמן וכיון שמלאים מים אינן נמדדין, ושיעורן מצינו בירושלמי (ה"א) רחבן כמה רבי ינאי אומר עד עשרה רבי יוסי בר' בון אומר עד ארבע אמות, ונראה דאנקעים קאי כמו שפירשתי, ובנקעים עמוקים וסלעים גבוהים עשרה פירש הרב ז"ל כגון שרחבן ארבעה על ארבעה אבל פחות מכאן נמדדין, ובירושלמי כעין בעיא, היה שם נקע עמוק עשרה טפחים ואין בו ארבעה.

דף ק"ג ע"ב. הכי גרסינן אם היה סלע יחיד אפילו בית רובע אין נמדד, וכן גירסת רבינו הגאון ז"ל, ופי' דסלעים שאמרו סלעים מרובים כגון צורות של צונמא ואין להם שם אבל סלע אחד יש לו שם וכיון שהוא בית רובע אין נמדד עמה, ובירושלמי ובסלע ששלחו בית רובע אין נמדד עמה.

מתניתין מדה בחבל פיחת כל שהוא ינכה. קשיא ליה לרבי שמואל ז"ל ההיא דאמר רבא כל דבר שבמדה שבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר ובטל מקח והכא אמאי לא בטל מקח לגמרי, וליכא למימר דלא אמרה רבא אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא לפי שאין אונאה לקרקעות, מדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ נ"ז ב') חטים שזרען בקרקע כקרקע דמו ואין להם אונאה וכו' היכי דמי אילימא דאמר שדאי בה שיתא ולא שדא בה אלא חמשה והאמר רבא כל דבר שבמדה וכו' חוזר, אלמא אף על גב דאיכא למימר כקרקע הן חוזר, ועוד דגרסינן בפרק האיש מקדש (קדושין מ"ב ב') ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אבל במשחתא לא דאמר רבא כל דבר שבמדה וכו', שמע מינה דהא דרבא אפילו במקרקעי היא, אלא היינו טעמא דמתניתין דכיון דאמר ליה בית כור אני מוכר לך בכך וכך מדה בחבל ואינו בית כור, הכי קאמר ליה לפי חשבון של בית כור מדה בחבל בכך וכך אני מוכר לך אותו שדה שלי, ויש מפרשים ינכה ואם רצה לחזור בו יחזור.

והוי יודע דההיא גופה דאמר רבא אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אין אנו מודים שפירושה בטל מקח דוקא, אלא פעמים בטל פעמים קנה ומשלים, אי אפשר להשלים כגון שדאי בה שיתא ולא שדא וכגון מכר לו בית ונמצא חסר מן המדה בטל מקח, וכן בכלים ומטלטלין וכינצא בהן, אפשר להשלים כגון שמכר לו פירות הללו מסלע בסלע ומדד לו ונמצאת מדה חסרה משלים, נמצאת יחירה מחזור,

המקדיש שדהו בשעת היובל, ופירושו בשעה שהיובל נוהג, ואמר הרב ז"ל דאילו מקדיש שדהו בשנת היובל פלוגתא דרב ושמואל היא מר אמר אינה קדושה כל עיקר ומר אמר קדושה ויוצאה ביובל עצמו כדאיתא במסכת ערכין (כ"ד א'), ויש מקצת נוסחאות שכתוב בהן בשנת היובל, ויש לפרשן בשנה שאחר היובל שהיא שנה ראשונה ליובל הנכנס ומשום דקתני עלה שנותן סלע ופונדיון לשנה נקט שנה ראשונה של יובל זה, ובפלוגתא דרב ושמואל גרסינן התם בשנת היובל עצמה, דשנת היובל סתם שנה שאחר היובל במשמע, ואף על גב דאמרינן התם מי כתיב בשנת היובל משנת היובל כתיב שנה שאחר היובל היא, דאלמא בשנת היובל שנה עצמה של יובל היא, לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד, ודיקא נמי דקתני סיפא הקדיש שתיים ושלש שנים לאחר היובל, אלמא רישא בשקדיש בשנה שאחר היובל עצמה.

דף ק"ג ע"א. אין נמדדין עמה. פירש ה"ר שמואל ז"ל אין נמדדין עמה לפדיון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אבל לפדות בשוין נמדדין עמה כדתנן (לעיל ע"א א') הקדיש בור ודות ושובר ואף על גב דרשותא באפי נפשיהו נינהו. ואקשינן וליקדשו באפי נפשיהו. כלומר לפדיון בית זרע חומר שעורים ואף על פי שאינן שדה אחת ונפקא מינה שיגאל לחצאין, וצריך תלמוד דבלאו הכי שדה אחוזה לזה וגואל וגואל לחצאין, ובמסכת קדושין (ס"א א') פירשתי, אבל יש לפרש כאן נהי נמי שאינן נפדין בכך מתורת שדה אחת מדין עצמן היה להן ליפדות כן, ולמאי ב' תני אין נמדדין עמה.

אי הכי פחות מכאן נמי. קשיא לן ומעיקרא נמי אמאי לא קשיא ליה דהא סלעים קתני שאינן ראויין לזריעה, ויש לפרש דאף על גב דסתם סלעים אינן ראויין לזריעה יש נמי במשמען סלעים שראויין לזריעה שאפשר הוא, ומעיקרא קא סלקא דעתך דסלעים דומיא דנקעים קתני וראויין לזריעה, והשתא דייקנן מדקתני לנקעים דסלעים שמע מינה דבסלעים שאינן ראויין לזריעה כל עיקר קאמר כסתמן ודכותה בנקעים וכל אחד למד מחבירו.

טרשיין שאמרו בית ארבעת קבין. פירוש אבל יתר מכאן אינן נמדדין עמה במקום שצריכין לימדד כגון בית כור מדה בחבל, או שפיחת שלשה קבין ומחצה וארבעה ומשהו וטרשיין.

פירש ה"ר שמואל ז"ל והוא הדין לנקעים מלאים מים, והוי יודע דוקא בנקעים קטנים כגון

הרמב"ן וגם שאר הראשונים סתרו דעת הרשב"ם שיש חילוק בין קרקע למטלטלים, שגם בקרקע מצינו דינא דרבא דטעות חוזר, א' בבבא מציעא לענין אם אחד מכר חטים שזרען בקרקע, וטעה ואמר שזרע ששה ולעולם אי"כ אלא חמשה, מביא רבא, שטעות חוזר, אע"ג שדינן כקרקע כפי הצד בגמרא הרמב"ן הולך בדרכו של הר"י מייגש, אבל הוא ביאר להדיא מהו הדין באי אפשר להשלים. לדעת הרמב"ן לשון רבא, שטעות 'חוזר', כולל שני הדינים. אם הוא דבר שאפשר להשלים, אזי הדין הוא שהמקח קיים ומחזיר את החסרון - זהו ביאור 'חוזר'. אבל אם הוא דבר שאי אפשר להשלים כגון קרקע, אזי הדין הוא שהמקח בטל, וזהו ביאור 'חוזר', בכהאי גוונא.

הרמב"ן הביא ראייה מסוגיא דביצה [ו:ז-ז]. ואי"ה בסדר שני נגיע ללמוד הגמ' והראיה.

שם. ב' בסוגיא דקידושין מביא רבא לענין אחים שחלקו קרקע בירושת אביהם, וטעו בהחלוקה.

חרושי כבא בתרא ק"ג ב' – ק"ה ב' הרמב"ן שכה

ויש לדקדק אם הוא מפרש כן בשמעתי, דהא איהו הכי קשיא ליה לימא מר יהיבנא ליה כוליה למשכיר ומכללא ידעינן דאיסתירא מאה מעי, ולפי פירושו מה שטענו לא תירץ לו, ויש לומר הייתי אומר איסתירא מאה מעי אסתירא, שהלשון האחרון פירוש לראשון כלומר איסתירא שפעמים שוה מאה מעי בזמן שרעות, אי נמי הכי קאמר ליה יהיבנא לך איסתירא במאה מעי כלומר שאפרע לך האיסתירא במעות ואתן לך מהן מאה רעות שהן שוות איסתירא קא משמע לך.

ויש לפרשה דאי איתמר הא דאיסתירא נהי נמי דשמעינן מינה דתפוס לשון אחרון מיהו דינא דמרחץ לא שמעינן מינה דאיכא למימר גבי מרחץ פרושי קא מפרש ולשוכר הוא קא משמע לך, כך פירשה ה"ר יהוסף הלוי ז"ל, ולפי פירוש זה נמי יש לדקדק לימא מר כולו למשכיר ואנא ידענא דלאו פרושי קא מפרש ותפוס לשון אחרון, ומה שאמר הוא דהא דאיסתירא איתמר ברישא אינו משמע הסוגיא, אבל שמא תפס לו הגמרא דרך התירוץ שתפס בפרק השואל שהקשו שם למה לי הא דמרחץ הא אמר רב איסתירא ולא חשש להאריך, וזה אף לפירוש רש"י ז"ל שכתבנו.

אבל המחזור דאי איתמר כולו למשכיר הוה אמינא משום שהוא סובר שהלשון הראשון פירוש לאחרון והאחרון עיקר, שיש לומר במרחץ דפרושי קא מפרש לשני צדדים או לשוכר או למשכיר, אבל גבי איסתירא ליכא למימר פרושי קא מפרש, וזה הפירוש נכון כאן וכאן כדברי ה"ר שמואל ז"ל, ואיכא דקשיא ליה דלמא הא דאמר רב כולו למשכיר לאו משום לשון אחרון ופירוש, אלא משום דמספקא ליה וסבר כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת, וזו אינה קושיא, שאם כן היה לו לומר כן, מדקאמר אי הוה התם משמע דוקא בשאמר כלשון הזה אבל אפיך מיפך לא, ואילו לרב נחמן אף על גב דאמר איפכא.

דף ק"ה ע"ב. הכא נמי הא תפיס. כלומר דסבירא ליה לשמואל דכל כי האי גוונא לא מפיקינן ממונא מחזקת מרה, וכן נמי בפרק האשה שנתארמלה (כתובות כ' א') אהא דתנו רבנן שנים החתומין על השטר ובאו שנים אחרים ואמרו כתב ידן הוא זה אבל אנוסין היו פסולי עדות היו נאמנין והוינן בה ומגבינן ביה תרי ותרי נינהו ואמר רב נחמן עלה אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת

ושתות ויתר משתות ופחות משתות כולן שוין בדבר, וכן דעת ה"ר יהוסף הלוי ז"ל בפרק הספינה, ואחרים הכריעו כן מההיא דאתמר בפרק קמא דביצה (ד' א') גבי ביעי דפחיא למאן יהבו ליה דשחוטה אתא לקמיה דרבי אמי א"ל מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קבעי להו והאי דקאמר דפחיא משום דצריבן למאי נפקא מינה למיתבא ליה דביני בני, והא דואי כיון דאמר דפחיא וחשיבו טפי משום דצריבן לא גרעי מדבר שבמשקל ואפילו הכי באהדורי דביני בני סגי, משום דהוה ליה כפירות שיכול להחזיר לו ביצה אחת להשלים מה שביניהם, וגם זו ראייה.

דף ק"ד ע"א. התם פרושי קא מפרש אי זהו בית כור שהוא כבית כור. ואם תאמר והיכי תלי תניא בדלא תניא, ואיכא למימר דהא קא משמע לך דהן חסר הן יתר יתר מכאן יעשו חשבון דסלקא דעתך אמינא אפילו שתות הגיעו קא משמע לך, ואי קשיא נמי כיון דסתמא כהן חסר דמיא אמאי לא תנא במתניתין סתמא וכל שכן הן חסר הן יתר, ובהאי תירוצא נמי מתרצא.

אם כן אני מוכר לך אני מוכר לך למה לי. מצינו במקצת מקומות בתלמוד שהקשו קושיא זו כי ההיא דבמסכת סנהדרין (ג' א') שלשה שלשה למה לי, ויש מקומות דלא פריך כי ההיא דבפרק הגזול (ב"ק צ"ח ב') גבי נתן לאומנין לתקן וקלקלו וכו', ואמרינן התם פרושי קא מפרש ולא פרכינן חייב חייב תרי זימני למה לי, וכיוצא באלו יש, ושמא כשהוא בא להאריך הלשון נותן לסיים ולחזור ולפרש.

דף ק"ה ע"א. ואיכא למימר פרושי קא מפרש. כלומר וכולו לשוכר דאיהו אשנים עשר זהובים לשנה קא סמין, והא דאמר מדינר זהב לחדש לא מהדר הדר ביה אלא פרושי קא מפרש לומר שבכל חדש וחדש יתן שכר חדש בחדשו ומידק הוא דלא דק בחושבנא, אי נמי משום דלא קים ליה בעבורה של שנה ולעולם אשנים עשר זהובים סמין, והא דאמרינן לקמן גבי אסתירא מאה מעי פרושי קא מפרש, לאו אהא דמרחץ קאמרינן דאי הכי הוה ליה לרב למימר יהיבנא ליה כוליה לשוכר, מדאמרינן למשכיר אלמא מהדר הדר ביה ותפוס לשון אחרון, אלא אההיא דאסתירא קיימי דאיכא למימר סלע גדול שהוא שוה מאה פרוטות או מעות רעות דשוו איסתירא, כך פירש רש"י ז"ל בפרק השואל (ב"מ ק"ב ב').

הרשב"א

קדושין מ"ב ב' – מ"ג א'

חדושי

עד

לכאורה דרבא לביטול מקח קאמר, לא היא אלא רבא לעולם הוא חוזר קאמר בין פחות משתות בין יתר משתות, והתם הכי קאמר אילימא כי היכי דלא ליהוי ביטול מקח והאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר, והכל דין אחד יש להן פחות משתות ושתות ויתר משתות אם כן אמאי אין מוסיפין כמה שירצו, וה"ר יוסף הלוי נ' מיגאש ז"ל כן פירש שם ויהיב טעמא שלא אמרו מחילה וביטול מקח אלא כשהאונאה בדמים דהוי כטעותא בעיקר זביני והלכך כשהוא יתר משתות בטל מקח כיון דאיכא טעותא רבתי בעיקר זביני וכשהוא דבר מועט בפחות משתות אינו נחשב וניתן למחילה, אבל היכא דליכא טעותא בדמים ומדה ידועה זביני ליה אי בתר דגמרי וזביני אשתכח דטעו במדה או במנין או במשקל שקיל ליה לההוא טעותא ואזיל דהוה ליה כמאן דאית ליה כור חיטים גבי חבריה ואהדר ליה כור פחות כל שהוא דהדר עליה ושקיל מיניה ההוא כל דהוא דאשתייר ליה גביה ואזיל, וטעם נכון הוא.

הדיינין שפחתו שתות כו' רבן שמעון בן גמליאל, אומר מכרן קיים דאם כן מה כח בית דין יפה, ופירש דלא סבירא ליה לרבא הא דאמר רב נחמן לעיל הלכה כדברי חכמים, וגירסת הגאונים יותר נכונה חדא דמסתמא לא עבדינן רבא דפליג אדרב נחמן רביה והכי נמי קיימא לן כרבנן וכן פסק רבינו אלפסי ז"ל.

כל דבר שבמדה ושכמשקל ושכמשקל אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. כלומר בטל מקח וכדמוכח בשילהי המוכר את הספינה (ב"ב צ' א') דאמרינן התם אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יתר משתות וכו', ואמרינן מאי טעמא אילימא משום אונאה דלא ליהוי ביטול מקח והאמר רבא כל דבר שבמדה כו' אפילו פחות מכדי אונאה חוזר, ואם תאמר מאי שנא מהא דתנן בפרק בית כור (שם ק"ג ב') בית כור עפר אני מוכר לך פחות כל שהוא ינכה הותיר כל שהוא יחזיר אבל ביטול מקח לא הוי, פירש ר"ש (י) ז"ל שם דלא איתמר הא דרבא אלא במטלטלין אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות, וזה קשה דהא הכא גבי מקרקעי מיייתי לה להא דרבא ועוד דבפרק הזהב (ב"מ ג' ב') אמרינן חיטים וזרען בקרקע יש להן אונאה או לא כיון דזרען בקרקע כקרקע דמו ואין להן אונאה כו', ואמרינן היכי דמי אלימא דאמר ליה שדאי ביה שיתא ולא שדא ביה אלא חמשא והאמר רבא כל דבר שבמדה ושכמשקל ושכמשקל אפילו פחות מכדי אונאה חוזר, דאלמא הא דרבא אפילו במקרקעי איתא, אלא יש לומר דההיא דפרק בית כור לא טעו במדה כלל ולא הזכיר לו בית כור אלא לומר שהוא מוכר לו קרקע זה לפי בית כור בכך וכך דמים ואם יפחות ינכה לו לפי חשבון ואם יותיר יחזיר, אבל הכא דטעו ממש בטל מקח דכיון דדבר שבמדה הוא לא איבעי להו למיטעי כלל, ואינו מחזור בעיני.

ומסתברא דרבא לאו חוזר מקח קאמר אלא חוזר אותו פחת קאמר, דאילו מקח חוזר הוה ליה למימר אפילו פחות מכדי אונאה בטל מקח, ועוד מכר לו בית מכר לו שדה במשחתא ונמצא מקצתו יוצא מתחת ידו מחמת חוב או מחמת גזלנות ליבטול מקח, וליתא דבהדיא אמרינן בפרק בית כור (ב"ב ק"ו ב') שני אחין שחלקו וכו' להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת יורשין הווי ושמואל אמר מקמצין לקוחות הווי, אלמא בלקוחות דעלמא כולי עלמא מודו דקם דינא ומשלם ליה מאי דמפיק מיניה ומשום אחריות, וההיא דהמוכר את הספינה דמשמע

דף מ"ג ע"א. תחת לרבות את השליח. כלומר לרבות תשלומין לגנב בשטבח ומכר על ידי השליח.

הוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. ואם תאמר אנוס מאי למימרא קרא בעיא והלא אנוס רחמנא פטריה בכל מקום מולנערה לא תעשה דבר, תירץ הראב"ד ז"ל דאיצטריך הואיל וכתוב גבי שחוטי חוץ דם שפך הוה אמינא אקשיה רחמנא לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף האי נמי דכוותיה קא משמע לן, ושוגג ומוטעה בגררא דאנוס נקט להו דשוגגין ומוטעין פשיטא דפטורין מכרת ולא בעו קרא, ויש מפרשים דאדרבה אנוס בגררא דשוגג ומוטעה נקט ליה, ואם תאמר שוגג ומוטעה ממאי אי מכרת פשיטא ואי מקרבן הא ליתא דהא תנן פרק קמא דכריתות (ב' א') ל"ו כריתות נאמרו בתורה וחד מינייהו השוחט בחוץ וקתני על אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת, יש לומר דקרא למפטר מכרת והרבה כיוצא בו בספרי דמייתי קרא למפטר שוגגין ומוטעין מכרת.

שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא שולחו חייב מאי טעמא דשמאי. דקרא לא משמע ליה דאתי לחייב את המשלח כיון דאיכא לאוקמי לפטור את דוד כדאמרינן בסמוך מה חרב בני עמון אי אתה ענוש עליו אף אוריה החתי אי אתה ענוש עליו.

אי הכי קדש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עדי הכי נמי דלא הוי קידושיו קידושין. והא

הרשב"א בקידושין סותר דעת הרשב"ם כמו שכתב הרמב"ן. ומעיקרא נקט שבאמת רבא ביטול מקח קאמר, ודוחה הראיה ממשנה בבית כור, דשם לא היה כוונת המוכר לומר שיש בקרקע זו בית כור, אלא כוונתו היה לעשות קציעת דמים - שבית כור עולה כך וכך דמים, ושוב יתבררו כמה קרקע יש וישלם כפי הקציעה. אבל הרשב"א שוב נקט למעשה שרבא 'חוזר' קאמר, ואינו ביטול מקח. ומבואר בדברי הרשב"א להדיא שגם בקרקע שאי אפשר להשלים, מ"מ לא הוי ביטול מקח ומחזיר כסף העודף או שחסר, אבל המקח קיים. שהרי הרשב"א כתב שמסתברא שאם מכר קרקע ושוב נמצא שחלק מן הקרקע שמכר היה גזול או שבעלי חוב לקחוהו, מכל מקום אין המקח בטל וישלם המוכר להלוקח מה שחסר כדין אחריות.

עין משפט

מו רבינו

האיש מקדש פרק שני קדושין

נסים

רש"י

א מיי"ג פ"ג מהלכות מביה הלכה י' סמג לרין קט ט"ש ח"מ סמ"ג רבו ט"ש נח: ב מיי"ג פ"ג מהלכות מביה הלכה ה' סמג שם ט"ש ח"מ סמ"ג רבו ט"ש נח: ג מיי"ג פ"ג מהלכות מביה הלכה א' סמג שם ט"ש ח"מ סמ"ג רבו ט"ש נח: ד מיי"ג פ"ג מהלכות מביה הלכה א' סמג שם ט"ש ח"מ סמ"ג רבו ט"ש נח:

ואבתי איכה למידק מדגרסינן צפרק גט פשוט (ב"ב קטט:) היא איתתא דיהבא ליה זוי להווא גברא למוצן לה ארעא אזל וצן לה שלא צאתתיה אהא לקמיה דרב נחמן א"ל מניא למימר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוומי זיל את וצנה שלא צאתתיה והדר וצניא ניהלה צאתתיה ואמאי מתיבצין התם לשליח צבאי נימא ליהוי ציטול^(א) מקא כי הכא יש לומר דהתם השליח לקח סתם ואין למוכר דין ודברים אלא עמו ואע"פ שהוא אומר עכשיו שלורך האשה לקחו אין למוכר צד כלום ולפיכך ע"כ לרין לפרוע הדמים למוכר והאשה גם כן יכולה לומר לשליח תן לי מעומי לתקוני שדרתיך ורב נחמן ה"ק ליה אם הפלה היא צרקת קבל עלך אחריות אבל לא שיוכל לכפותה צדק שהיא היא יכולה לומר שהיא רוצה יותר צאתתיה המוכר משלו וצן מן דין כיון שלא עשה שליחותה הרי נתתו אלא האשה צטול:

והיא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה^(א) לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא^(ב) דבי דינא א"ל אבל אמור נפלוג בשומא^(ב) דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שתות או שהותירו שתות ככרן במל והא דאמר יתר משתות במל מוקח לא אמרן אלא במטלטלי^(ג) אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא א"ל אמרן אלא דפלוג בעלויא אבד במשחחא^(ד) לא כדרבא^(ה) דאמר רבא ב"ל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מוכרי אונאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אונאה ולא ביטול מקח^(ו)

ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אבל פלוג במשחחא לא דאמר רבא כל דבר שבמדה וכו' אלמא רבא אפי' במקרקעי אמרה אלא ודאי בגמר דבריו ז"ל מפשט^(ז) עיקר מירובו דכיון שאמר לו מדה בחבל לפי מדה בחבל קאמר ואם יחסר או יוסי ינכה או יחזיר הא לאו הכי צטול מקח לגמרי וכדצבא. ומיהו נהי דאמרן דכל דבר שבמדה ושמשקל צטול מקח דוקא כגון שאי אפשר להשלים הא אפשר להשלים משלים ואינו צטול כילד מנכר לו סאה פירות ונמנאה חסרה משלים אבל בשאי אפשר להשלים כגון צרקעות צטול מקח לגמרי וכן כתב הר"ם זמ"ל צטול מקח לגמרי אפי' מנירה (ה"ג) וממתיין דמין אפי' צרקעות קנה^(ח) ויחזיר היינו טעמא משום דא"ל מדה בחבל וכדכתיבנא. ואחרים מכריעין כן דכל שאפשר להשלים משלים מדאמרן

ה"ג רש"י והא דאמר יתר על שתות כפי' פסקא לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא. כלומר דהא דאמרן יתר משתות צטול מקח לגמרי לא אמרן אלא שלא התנו ממחילה להיות שמין הנכסין בעלגה שכן צ"ל אבל קבלו עליהם להיות חלוקין דין שום הדיינין אפילו יתר על שמתו מכן קיים דק"ל כרש"י דאמר מכן קיים כפי' אלמנה מונת (מחייב נט): ולא ספירא ליה לרבא הא דאמר רב נחמן לעיל הלכה כהממון: ה"ג רש"י והא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא בשמטלי. דאונאה כתיב בן או קנה מיד עמיתך אל מוט דבר הנקנה מיד לרי: בעלויא. שלא חלוקים בחבל לטול כל אחד ברבע ויפה אלא העולם דמיס ועל זה דעה כפי' הדמים (ט): בשחחא. מנייה: חוזר. ואין זה כשאר אונאה דק"ל פחות משתות מחיל אישית דהסא אין אדם יכול לנמס הדמים אבל טעה במדה טעות הוא ודאעמא דהכי לא עבד ולא מחיל:

והיא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא. שלא התנו ממחילה להיות שמין הנכסין בעלגה שהם צ"ל אבל קבלו עליהם להיות חלוקין דין שום הדיינין לא אמרן קנה ומחזיר אונאה אלא חלוקין בעלגה זו היא גרסת הר"ף ז"ל ועיקר אף על פי שרש"י ז"ל (ד"ה והא דאמרן) משנה הגרסא^(א) והא דנקט רבא שמתו מקמי יתר משתות ולא נקט לה כדדורא דרב נחמן ליהא קפידא צבאי דרבא סדרא דענינא נקט פחות משתות ושמות ויותר משתות: והא דאמרת יתר משתות במל מוקח לא אמרן אלא במטלטלי אבד במקרקעי אין אונאה לקרקעות. ואין הכי נמי דהיה יכול למימר כי האי גוונא נמי גבי שמתו קנה ומחזיר אונאה אלא דנקטיה הכי^(ב) לומר דדוקא במטלטלי דאונאה כתיבא צהו או קנה מיד עמיתך אל מוטו (ויקרא כה, ד) דבר הנקנה מיד ליד (ב"מ מ: מ) משום הכי איכא צהו אונאה וצטול מקח אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות ולא צטול מקח ואפילו דבר מופלג כמו שכתב הר"ף ז"ל צפרק הזהב (ב"מ ס' סג): ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא. שלא חלקו בחבל לטול כל אחד ציפה וצנעה אלא העולם דמיס ועל זה דעה כפי' הדמים וזה ציפה לפי דמים: אבד פלוג במשחחא אפילו פחות מוכרי אונאה חוזר. שאין זה כשאר אונאות דק"ל (ב"מ מט): פחות משתות מחיל אישית דהסא אין כל אדם יכול לנמס הדמים אבל טעה במדה טעות היא זו ודאעמא דהכי לא עבד. ומהא שמעט צדדיה דהא דרבא^(ג) אפילו במקרקעי איתמר והכי נמי מוכח צפרק הזהב (ב"מ ט: ג) מנין שזרען צרקת.

צפרקא קמא דיו"ט (פ"ה א) הוא דאמר להו ציפי דפחיא למאן ציפי דפחיא למאן^(א) ויהצו ליה ציפי דפחיא אהא לקמיה דרב אמי א"ל מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא היא לאכילה קא ציפי להו והאי דקאמר דפחיא משום דלרין למאי נפקא מינה למיתבא ליה ציפי ציפי קמ"ל והא התם כיון דאמרן צפירוש דפחיא ואפי' לאכילה נמי מעליין טפי לא גרע מדבר שבמשקל ואפי' אמרין דאי לאכילה הוה ציפי להו כהדוריו ציפי ציפי קמי' אלמא כל שאפשר להשלים משלים. והר"ם ז"ל דחה ראייה זו כפי' מקח גרסאות (ה"ג פ"ה צ"ה פ"ה סמ"ג ט) שגורסין שם אונאייהו ולא אפרות ומ"ה סגי כהדוריו ציפי ציפי משום דאי איתא לאכילה הוה ציפי להו וא"ל לו להחזירן דהא אפסדיהו אין לו למוכר להחזיר לו כל המעות דלוקח לא הוה ליה לאותביניהו וכיון דאפסדיהו חייב ומיהו ציפי ציפי משום אבד ודאי ה"ה דאי איתמרה לציפי דצטול מקח^(ב) ויפה אמר לפי אונאה גרסא אבל ש' הרבה נוסחאות שאין כתיב בן אונאייהו ולא אפרות. אבל נראה לי שאפי' לפי אותן גרסאות על כרחין עובדא הכי הוה ומן הטעם שכתב הרב ז"ל שאע"פ שאמרן^(ג) שכל שיוכל להשלים משלים ה"מ צנדה חסרה כיון שהשלים הרי יש לו ללוקח כל מה שנתכוון לקנות אבל מי שנתכוון לקנות דבר משום מעט שנאמר שיהא בידו של מוכר להשלים לו בהרבה מן הגרוע או דמיס אינה תורה ומשנה שלימה שנינו (ב"ב פג:) יפות ונמנאו רעות לוקח יכול לחזור בו וצדדיה אפי' רבא מוכר^(ד) ליתרון^(ה) כל פלים מן הרעות לא כל הימנו הלךך ודאי היהא עובדא דפ"ק דצ"ה ה"ה הוה כגון לאותביניהו ולא אפרות. ואפשר שאותן הלשון הכתוב במקצת נוסחאות אונאייהו ולא אפרות פירושו של ראשונים הוא מפני שראו שאי אפשר לקיים אותה שקלא וטריא אלא בענין זה ומן הטעם שכתבנו.

הגהות וצינונים מהר"ן ופ"א פ"ה פ"ה (א) וזה גירסת ר"ח והלכות גדולות (ע"פ תפח) (ש"ס) (תובא חובסי ד"ה ת"ב): (ב) צ"ל כי שומא (ד"ה): (ג) כדריבא דאמר רבא כצ"ל (כ"ח): (ד) תובא כד"ה ב"ה דף צ"ד ע"ב (פ"ד ס' שפג) (ה"ר): (ה) ג"א בטל (ו"ר): (ז) ודבר השינוי התוספות (ד"ה ה"ג) על ש"ס והתבאר בגירסת האלפסי ז"ל גדלי' ו' יחיא (ד"ה א"ש): (ח) כ"ה ג' מהר"ם, ובדפוס הגי' הכא: (ט) רבא כצ"ל (כ"ח): (י) ככל הענין (כ"ח): (יא) כפי' הגי' במגו דבריו ד"ל נפשו וצ"ל פ"ה זה דבין וכו': (יב) כפי' ויפה ויחזיר, ויפה בחידושי הרי"ן לביב קג: (יג) לפיגו ד"ה פתח: (יד) לפיגו אהא ביצע דפחיא לפאן רק היא צמנא: (טו) עיקר תהודי' ס"י שכב שהביא ראי' להלכה מסוגיא זו שאין המקח בטל בכפי' ויחזיר לו הדמים וכן פסק הרמ"א ח"מ ס' רלג ס"א ובנה"מ שם סק"ג כי דאשתמיטתיה להתרודי' דברי הרי"ן כאן ומ"מ כי יהוי ספקא דדינא יעו"ש: (יז) כ"ה בדפוס: (יח) וכן הגיה הב"ח, ובדפוסיה אשמו: (יט) ג' ד"ת וכו' כפי': (כ) ג"ב וזה ביפח כפי' הדמים (כ"ח): (כ"א) (ז"י) ג"ב פ"ה אדם (כ"ח):

והיא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא א"ל אבל אמור נפלוג בשומא דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שתות או שהותירו שתות ככרן במל והא דאמר יתר משתות במל מוקח לא אמרן אלא במטלטלי אבד במקרקעי אין אונאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא א"ל אמרן אלא דפלוג בעלויא אבד במשחחא לא כדרבא דאמר רבא ב"ל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מוכרי אונאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אונאה ולא ביטול מקח

והיא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא. שלא התנו ממחילה להיות שמין הנכסין בעלגה שהם צ"ל אבל קבלו עליהם להיות חלוקין דין שום הדיינין לא אמרן קנה ומחזיר אונאה אלא חלוקין בעלגה זו היא גרסת הר"ף ז"ל ועיקר אף על פי שרש"י ז"ל (ד"ה והא דאמרן) משנה הגרסא והא דנקט רבא שמתו מקמי יתר משתות ולא נקט לה כדדורא דרב נחמן ליהא קפידא צבאי דרבא סדרא דענינא נקט פחות משתות ושמות ויותר משתות: והא דאמרת יתר משתות במל מוקח לא אמרן אלא במטלטלי אבד במקרקעי אין אונאה לקרקעות. ואין הכי נמי דהיה יכול למימר כי האי גוונא נמי גבי שמתו קנה ומחזיר אונאה אלא דנקטיה הכי לומר דדוקא במטלטלי דאונאה כתיבא צהו או קנה מיד עמיתך אל מוטו (ויקרא כה, ד) דבר הנקנה מיד ליד (ב"מ מ: מ) משום הכי איכא צהו אונאה וצטול מקח אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות ולא צטול מקח ואפילו דבר מופלג כמו שכתב הר"ף ז"ל צפרק הזהב (ב"מ ס' סג): ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא. שלא חלקו בחבל לטול כל אחד ציפה וצנעה אלא העולם דמיס ועל זה דעה כפי' הדמים וזה ציפה לפי דמים: אבד פלוג במשחחא אפילו פחות מוכרי אונאה חוזר. שאין זה כשאר אונאות דק"ל (ב"מ מט): פחות משתות מחיל אישית דהסא אין כל אדם יכול לנמס הדמים אבל טעה במדה טעות היא זו ודאעמא דהכי לא עבד. ומהא שמעט צדדיה דהא דרבא אפילו במקרקעי איתמר והכי נמי מוכח צפרק הזהב (ב"מ ט: ג) מנין שזרען צרקת.

אבד השצ"א ז"ל (ד"ה ומשחחא) סובר דכי אמר רבא כל דבר שבמדה ושמשקל צטול מקח לגמרי וכן פסק הרמ"א ח"מ ס' רלג ס"א ובנה"מ שם סק"ג כי דאשתמיטתיה להתרודי' דברי הרי"ן כאן ומ"מ כי יהוי ספקא דדינא יעו"ש: (יז) כ"ה בדפוס: (יח) וכן הגיה הב"ח, ובדפוסיה אשמו: (יט) ג' ד"ת וכו' כפי': (כ) ג"ב וזה ביפח כפי' הדמים (כ"ח): (כ"א) (ז"י) ג"ב פ"ה אדם (כ"ח):

והיא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא. שלא התנו ממחילה להיות שמין הנכסין בעלגה שהם צ"ל אבל קבלו עליהם להיות חלוקין דין שום הדיינין לא אמרן קנה ומחזיר אונאה אלא חלוקין בעלגה זו היא גרסת הר"ף ז"ל ועיקר אף על פי שרש"י ז"ל (ד"ה והא דאמרן) משנה הגרסא והא דנקט רבא שמתו מקמי יתר משתות ולא נקט לה כדדורא דרב נחמן ליהא קפידא צבאי דרבא סדרא דענינא נקט פחות משתות ושמות ויותר משתות: והא דאמרת יתר משתות במל מוקח לא אמרן אלא במטלטלי אבד במקרקעי אין אונאה לקרקעות. ואין הכי נמי דהיה יכול למימר כי האי גוונא נמי גבי שמתו קנה ומחזיר אונאה אלא דנקטיה הכי לומר דדוקא במטלטלי דאונאה כתיבא צהו או קנה מיד עמיתך אל מוטו (ויקרא כה, ד) דבר הנקנה מיד ליד (ב"מ מ: מ) משום הכי איכא צהו אונאה וצטול מקח אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות ולא צטול מקח ואפילו דבר מופלג כמו שכתב הר"ף ז"ל צפרק הזהב (ב"מ ס' סג): ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא. שלא חלקו בחבל לטול כל אחד ציפה וצנעה אלא העולם דמיס ועל זה דעה כפי' הדמים וזה ציפה לפי דמים: אבד פלוג במשחחא אפילו פחות מוכרי אונאה חוזר. שאין זה כשאר אונאות דק"ל (ב"מ מט): פחות משתות מחיל אישית דהסא אין כל אדם יכול לנמס הדמים אבל טעה במדה טעות היא זו ודאעמא דהכי לא עבד. ומהא שמעט צדדיה דהא דרבא אפילו במקרקעי איתמר והכי נמי מוכח צפרק הזהב (ב"מ ט: ג) מנין שזרען צרקת.

הר"ן בקידושין מביא דעות הראשונים שלמדנו עד עכשיו

מאירת עינים

חשן משפט רלב הלכות אונאה ומקח טעות

שפתי כהן

רנב

סימן רלב סעיף א' אן וטעה בכף שהוא כו' עד שאין אונאה כו'. פירוש, שדוקא צאונאה אמרו חז"ל [ב"מ ב' ע"ב] דמחיל עד שעות, מטעם שכתב הרמ"א [שם פ"ד סי' כ'] וכתבו הטור והמחבר ריש סימן רכ"ו [טור סעיף ה' ומחבר סעיף ג', ר"י *] משום דאין המוכר והלוקח יכולין לנמסר שוי דמי המקח כו' ע"ש, משא"כ צמדה וצמסקל וצמנין: בן חוזר לעולם. פירוש, המקח קיים והאונאה שהטעהו זה חוזרת, ומשלים לו המנין או המדה והמשקל בדברים שאפשר לו להשלים וכדמסקל צמכר לו אגוזים, אצל צמכר לו קרקע ואמר לו שהיא ארוכה כ' אמות, ומסירה מצי אמה ואין לו להשלים מקרקע שנצלה, המקח בטל לגמרי, כמו שכתבתי בסימן רי"ח בסעיף ז' [סק"ב ז'] וצטוף סעיף ח' [סק"ג א'] צאונאר לו [ביח] כור עפר אני מוכר לך ולא עמד בתוכו ולא הראהו. ולא דמי לאונאר [ביח] כור עפר מדה צחבל אני מוכר לך דנמצאר שם [סעיף ז'] דמנכה לו לפי המדה שנחסר לו, דשאינו המס דכיון דל"ל מדה צחבל ה"ל כאילו אמר בפירוש שמוכר לו לפי המדה וכמו שכתבתי שם [סק"ב ז'] וגם כאן בדרישה [סעיף א']:

סימן רלב סעיף א' א' המוכר לחבירו כו'. עיין נמשנת רש"ס [חור"ם סי' שפ"ה קס"ב]:

סימן רלב המוכר דבר במדה במשקל וטעה או שמעה במנין המעות ומוכר דבר נמצא בו מום וכו' כ"ג סעיפים

א' המוכר לחבירו במדה במשקל או במנין וטעה בכל שהוא צ"חזור ציונים ומקורות סימן רלב (א) לון נמכ"ס רש פט"ו ממכרה ה"א-ב.

ה"ל כאילו אמר בפירוש שמוכר לו לפי המדה וכמו שכתבתי שם [סק"ב ז'] וגם כאן בדרישה [סעיף א']:

באר הגולה

סימן רלב סעיף א' א. לון הרמז"ס ריש פרק ט"ו מהלכות מכירה. אכן מגש ז"ל [ב"ב צ' ע"א] דהאי חוזר פירושו שהמקח קיים ומחזיר מה יממרה דרכה בריש פ"ב דקדושין דף מ"ב ע"ב כל דבר שנמדה ושנמשקל ושצמנין אפילו בפחות מכדי אונאה חוזר. וכמו הרב המגיד [שם] צמס הרב

באר הישב

מהס יכול לחזור בו. מהר"ק שורש [קפ"ג] [קפ"א] הרש"ס סי' רנ"ט, ועיין צמנהר"ך מ"א קני"ה ועיין צמ"ש צמ"י קפ"ו צנהגת צ"י שמה רנניס הסכימו לו. ושם אות ק"ן. ה"ל דמהי רוב נגד המיעוט, היינו דוקא כשהיו כולם צמנעמד אחד ושאו וצמנו דנכר ועלמה הסכמתם לפטור או לחייב, אצל כל שאינן נקצנין צמנעמד אחד כולם אלא שהשמש הולך לכל אחד ואחד צמני ענמו, אין הרוב מועיל כנגד המיעוט. הרב מהר"ך ח"ב סי' ק"ט. [שם אות ר"ז]:

פתחי תשובה

אפילו למ"ד דהרוב יכולין לכוף המיעוט ה"מ צמנעמד כולם כו', וכן מ"ש הא דמהני רוב נגד המיעוט היינו דוקא כשהיו כולם צמנעמד אחד כו'. הגה כן מבוואר מדברי הב"י לעיל סוף סימן י"ג בשם תשובת הרשב"א [ח"ב סי' ק"ד] שכתב שאין הולכים אחר הרוב אלא כשרוב מתוך משא ומתן של כולם כו', עד ואין רוב בכל מקום אלא רוב הבא מתוך הכלל ומתוך משא ומתן עם הכלל, הא לאו הכי או שלא צמנעמד לא עשה כלום, ע"ש. גם ביו"ד סימן רכ"ח כתב הב"י דכתב הרשב"א

בחוברה ח"ג סימן ד"ש בנידון הסכמת הקהילה בענין המס, שאין ההסכמה הולכת אלא אחר מה שהסכימו כולם, לא מה שסיכמו מקצתם, ואפילו היתה הולכת אחר הרוב, אין הסכמת הרוב אלא כשהיתה צמנעמד כולם כענין דינין דעלמא, ע"ש. ועיין בספר גט פשוט בסופו בכללים שלו כלל א' מענין זה. ועיין בכנה"ג סי' י"ג כמה חילוקי דינים השייכים לענין זה, ושם בהגהת ב"י אות כ"ד כתב חז"ל, אם לא היה המשא ומתן יחד, אצ"פ שיחזור וישאו ויתנו כולם, והראשונים שהסכימו שלא צמנעמד [כ"ג כולם] עדיין הם בסברתם, אצ"פ שהם רוב לגבי האחרים אין הסכמתם קיימת מטעם רוב [לפי שהם נוגעים בדבר, וכסיפא להו למיהדר ממה שהסכימו בראשונה שיאמרו שאלו האחרים הצילום מהשגיאה, והיו מחוזרין בכל טעדיק להעמיד דבריהם הראשונים, כן מבוואר במהרי"ט חור"ם סימן ע"ט, ועיין מה שכתבתי לעיל סימן י"ז סעיף ה' ס"ק יו"ד ובסימן ל"ג סעיף י"ב סק"ה] כ"כ רלני"ח בפסק הסמיכה דף רע"ח ע"ד [נמצא בסוף תשובת מהר"ב"ח אחרי סי' קמ"ז ד"ה ולא] ומשפטי שמואל סי' צ"ב ומשפט צדק ח"ב סי' ד' מהר"א שו"ן סי' ע"א, וכתב מורי הרב [מהרי"ט] [ח"ב חור"ם] סי' ע"ט דאף הרב מהר"י בי רב [הובאו דבריו בתשובת מהר"ב"ח שם] מודה בה [דלא חלק שם אלא כעובדא דידיה בנידון הסמיכה שהסכימו רבני צפת ת"ו לסמוך לחכם אחד לפ"ד הרמב"ם [פ"ד מסנהדרין ה"א], מפני שאותו ענין אינה הוראה כי לא היה צריך משא ומתן ולא חיקור דין אלא הסכמה ביניהם לברר אחד מהם שיהיה סמוך כו', כן מבוואר [שם], אבל מהר"א די בוטון בתשובה כתי' [ולחם רב] סי' (פ"ד) [פ"ן] כתב דחולק מהר"י בי רב על הרלני"ח ז"ל, עכ"ל. ובספר ברכי יוסף שם [סימן י"ג] אות ה' כתב דנראה עיקר כמהרי"ט דאף מהר"י בי רב מודה בזה, דכן מבוואר בשו"ת מהר"י בי רב כו', אמנם בהסכימו כולם אח"כ כתב בתשובת כהנות עולם, סוף סי' י"ב שהוא מחלוקת אחרונים, ע"ש [ועיין מה שכתבתי לעיל סימן קס"ג סעיף א' סק"א]. ועיין בתשובת מהרש"ם חלק חור"ם סי' ת"ו, נשאל על קהל שצמנהגם לעשות עריכה לסוף ג' שנים, והיה היום הקדימוה, והעריכו ליחיד אחד והעלו עריכתו הרבה, ולא נמצא היחיד ההוא בעיר ועתה מערער כו'. והשיב דאין היחיד יכול למחות וחקנת הציבור קיימת, אלא דאם היחיד המערער הוא מהממונים או מפרנסי הקהל הדין עמו, והביא תשובת הרשב"א הג"ל דבעינן רוב מתוך כולם ומה שעשו הקהל בלעדו אינו כלום, אבל אי אינו אלא יחיד מיחידי הקהל, מה שעשו הקהל עשו וחייב הקהל ע"ש. ועיין בספר ברכי יוסף לעיל סי' י"ג אות ז' שהביא דבספר משא מלך [ח"ה], שער הראשון, המשפט השלישי] תמה על מהרש"ם [לפי שיהיה שו"ן סוף סותר למ"ש הוא ז"ל עצמו בסי' שצ"ח, ששאל שם על ראובן שחלקו עליו רבים מקהלו וגזרו עליו שלא יכנס לבית הכנסת, ורצו אח"כ להעריך האיש הזה, ויצא לטעון מה לי ולכם ואתם שנאתם אותי כו'. והשיב הרב לזכות ראובן, ובתוך דבריו כתב, ועוד יש לי לפטור לאיש הזה שהוא אחד מפרנסי המס, ולעשות העריכה נקצו כולם והוא לא נקרא, יכול הוא שיאמר אילו הייתי שם לא היו יוצאים המעריכים אותם שיצאו, שהייתי נתן טעם שיהיו הכל מודים, שהרי מטעם זה אנו אומרים דהא דאזלינן בתר רובא היינו רוב מתוך כולם וכמ"ש הרא"ש [בתשובה כלל ר' סי' י"א] והרשב"א [שם] ומורי הרלני"ח [שם] כו' ע"ש. הרי שעל יחיד שלא נמצא כתב ראייה מהרא"ש והרשב"א והרלני"ח, ואילו בסי' ת"ו הג"ל כתב דהיינו דוקא בממונה או פרנס לא ביחיד. והביא [הבכרי יוסף] דבתשובת פני משה ח"ב סי' ק"י כתב לישב דבאמת אפילו אם היחיד הוא רק מיחידי הקהל יכול לערער על מה שנעשה בלעדו כיון דלא היה רוב מתוך כל, אך זה דוקא באם היה היחיד בעיר ולא נועדו עמו כהיה דסי' שצ"ח, אבל אם לא היה בעיר, ככה"ג לא בעינן רוב מתוך הכלל אלא מתוך כל הנמצאים בעיר, ובהכי איירי בסי' ת"ו, משר"ה מחלק דאם זה היחיד מפרנסי הקהל אף אם הלך מחוץ לעיר מעכב כו'. והוא ז"ל לא יחא ליה בישוב זה, דבתשובת הרש"ם סי' ת"ו לא נראה כן כו', אך כתב לישב באופן אחר, דלעולם סבר מהרש"ם דהא דהרשב"א והרא"ש וסיעתם דבעינן רוב מתוך כולם אינו אלא במבוררים כממונים ופרנסיים וכפושטן של דברים בתשובה סי' ת"ו, וכן נוטים דבריו בחלק יו"ד סי' (ס"ח) [*ע"ת] וסי' פ"ב, ומשו"ה ב"ב, ת"א אם האיש ההוא רק יחיד מהיחידים, אפילו אם היה בעיר, מוטל עליו לקיים כל דבר אשר הסכימו מנהיגי הקהל, אך זהו במה שרגילים רוב הקהילות אשר בקהלים אל ייחד כי אם ראשי הקהל, ולכן מחלק שם אם האיש ממונה או פרנס או יחיד פשוט, אכן בסי' שצ"ח מיירי בקהל שצמנהגם שכל פורעי המס יהיו צמנעמד ונכללים במנין, כמבוואר מדבריו שם שכתב ולעשות העריכה נקצו כולם והוא לא נקרא כו', ומשו"ה כיון שאנשי המעמד היו כל פורעי המס נמצא שכל פורעי המס הם מבוררים והיו כממונים, משר"ה (זוכה הרוב) [*ע"ת] וז"ל, לאיש ההוא, שלפי מנהגם מה שלא נמצא אתם האיש הזה דינו כאילו לא נמצא הממונה בשאר דוכתי כו', עכ"ד ע"ש, ועיין מה שכתבתי עוד מענין זה לעיל סימן קס"ג סעיף א' סק"א:

חידושי רעק"א

סימן רלב באר הגולה אות (ו'). וטעה בה' [א]. אבל אין בספות כזה בשום צד ביטול מחק. ז"כ, לעג"ד ראה מסונף דצ"ג קכ"ו [ע"ב] מר סכר לא עשה כלום צפננ"ג. הרי דמ"מ על פלגה קיים: סמ"ע ס"ק ב'. ואין לו להשלים. ז"כ, אצל דעת הרשב"א [קדושין ח"ב ע"ב ד"ה כן] ור"י מיג"ש [ב"ב צ' ע"א] דלף צאי אפשר להשלים קנה ומחזיר הטעות, דיש

קנין לתלמידי, וכן מוכר עדה ומנמלת חיה גולה. ועיין צמנצ"ל [ב"ב פ"ו ע"א ד"ה דאחורי] היולו ב"י סימן ר' [טע"ף י"א] העתקתו בגליון שם סעיף ז' וצ"ג. ועיין לעיל סימן קפ"ג סעיף ח', ועיין צמנשה למנן סוף הלכות זכיה [פ"יב ה"ג] וצמנשה אפרים הלכות זכיה סי' א':

רנר

שפתי כהן

חשן משפט רלב הלכות אונאה ומקח מעות

מאירת עינים

סעיף ב' ב' ובלבד שהמעות יתרים בו'. ד"מ [סעיף ב'] כחז
 צוה ז' ז' ואם זא אחר כך הנותן ואמר טעמי צמנין המעות שנחמי לך
 צוה כחז רבינו ירוסם נמי ע' ח"ג דחייב להחזיר לו [וכ"כ הרא"ש פרק
 אלוהו נשך [ב"מ פ"ה סי' י"ב]], וצנהגות מרדכי לפרק אלוהו נשך [שם סי'
 הל"ג] כתבו דאין לריך להחזיר, ומציאו
 ג"כ צמ"ע [סק"ח]. וצנלטי גזורים
 סוף פרק הגזול צמ"א [ב"ק מ"ה ע"ב
 מדפי הרי"ף אות א'] פסק דלריך להחזיר.
 וכחז ע"ד, שהמלוה לחזירו ואינו מוצע
 הלוואה אין הלוה חייב לשלם לו מאליו,
 הואיל ואינו מוצע, צמ"תה ציקש ליתן
 לו, ע"כ. ו"ע צוה*:

**ל'לעולם שאין אונאה אלא בדמים אבל
 בחשבון חוזר כיצד מכר לו מאה אגוזים בדינר
 ונמצאו ק"א או צ"ט נקנה המקח 'ומחזיר
 'הטעות ואפילו אחר כמה שנים 'וכן אם
 נמצאו המעות חסר או יתר מהמנין שפסקו
 חוזר 'ואפילו לאחר שקנו מידו שלא נשאר לו
 אצל חבירו כלום חוזר שקנין בטעות הוא.**

ז' ומ"ש שחוזר 'עו"ם. פירוש, אפילו לזמן מרובה, ולאפוקי אונאה
 שנמנו שיעור להלוך כדאי שיראה למגר או לקרובו, ולמוכר עד שידמנו לו
 מכר כזה ולא יותר וכמ"ש צמנין רכ"ו [סעיף ד-ח:], דשאני הכא דטעותו
 ידועה, ודומה לחזרת הגולה דאין לה זמן, וק"ל: ד' ומחזיר המעות
 אפילו אחר כמה שנים. עיין צטור
 צמ"ע ג' שכתב צמ"א ד' [בהשגות
 פט"ו ממכירה ה"א] פעמים שהמקח חוזר
 כו' ע"ש, והמחזר השמיטו ולא ידעמי
 למה, ואי משום להמגיד משנה [שם]
 כתב שהראש"ד חולק צוה על הרמב"ם
 וסדנרי הרמב"ם עיקר צוה, קשה, הא
 השיג הצי' צוה על המגיד משנה וכחז
 שגם הרמב"ם מודה צוה, וכחכמי
 דר"שה [שם] שכן נראה מוכח מדברי
 הטור דס"ל דלא פליגי צהא, ע"ש:
 סעיף ב' ה' שאם יש 'הח"ק
 המעות העודפות בו'. נראה דאם
 ידוע להמקבל שלא מנה הנותן
 בחמישיות, ומנאל חמשה ימרים, דהוי
 מתנה, וכל כיוצא בו: ז' ב"ם
 מתנה. פירוש, אם נמנאל ' או ח'
 ימרים, אין אנו אומרין חמשה מהן
 יחזיר וימלא בטעות החמישיות והמותר
 יקחנו לנפשו, אלא אמרין כמו
 שהמותר הוא צמ"תה כן נמי החמשה
 צמ"תה נתנס לו: ז' מתנה. ז"ל

ב' המקבל מעות מחבירו בין שהם במכר בין בהלוואה בין בפרעון ומצא יתרון
 במעות 'אפילו אם לא תבעו חייב להחזיר אם הוא בכדי שהדעת טועה 'דהיינו
 'אשם יש לחלק המעות העודפות להוציאם עשרה עשרה או חמשה חמשה ואין
 אחת או שתיים עודפות שאינן באות לכלל חמש יש לומר שטעה בחשבונו אם הם
 עשיריות טעה בין חמשים לארבעים או בין ארבעים לשלשים ואם הם חמישיות
 יש שרגילים למנות חמש חמש *ואם היו נ"ה טעה בעשיריות כמו שנתבאר
 ובחמש העודפות טעה בין שלש חמישיות לארבע ואם עודפות ט"ו או כ"ה טעה
 שלש פעמים או חמש פעמים בחמישיות אבל אם עודפות על החמישיות אחת או
 שתיים או שלש או ארבע שאינן מגיעות לחמש 'כולם 'מתנה ה"כ' ובלבד שהמעות

סימן רלב (1) כ"ה ברמב"ם טור, בדי"ר: המעות, ותוקן ממנה דורת הרמ"א ואילך.

הטור [סעיף א-ב:], דאיכא למימר צמ"תה כיון לימנס לו או גולו ומתנייש להודיעו וכיון להנליעו לו צחשצון. והוא הדין לכל המקבל מעות מחזירו בין
 צמורת הלוואה בין צמורת פרעון, ואפילו לא היה לו עמו שום עסק מעולם איכא למימר אינש אחריתא מיגול גזילה וא"ל להאי כי אחי פלוני גבך אכלע
 ליה צחשצון, עכ"ל: ה' ובלבד בו'. ד"מ [סעיף ב'] כחז צוה ז' ז', ואם זא א"ח"כ הנותן ואמר טעמי צמנין המעות שנחמי לך, צוה כחז רבינו

ערך לחם

סימן רלב סעיף א'. אב"ב בחשבון חוזר. ואם אי אפשר להחזיר, כגון במדת בית או שדה, המקח בטל, כי יאמר לא קניתי אלא בית או שדה שמדתה
 כך. [ב"י סעיף א' בשם הראש"ש ב"ב פ"ז סי' א' וד"ן שם פ"ג ע"ב ד"ה מדה]. סעיף ב'. בחמישיות בו'. והוא הדין לכל סנין שרגילין למנות בו באותו מקום. [הרב המגיד
 פ"ד ממנה ה"ו].

ביאור הגר"א

סימן רלב סעיף א' א. (ליקוט) נקנה המקח בו'. עיין צמר הגולה
 ס"ק א'. וכן פירש הרשב"א צקדושין שם [ד"ה כל דבר], וכ"כ הר"ן שם [י"ד
 ע"ב מדפי הרי"ף] צמ"ו, אכל פירש פירוש אחר שהמקח בטל לגמרי, וכחז
 ומיהו *דברי שאפשר להשלים אינו בטל אלא ישלים, וכחז שזו דעת הרמב"ם
 כלן [המוכא בבאר הגולה אות א']. ולפי סנרל ראשונה ממורן קושיה [רש"י]
 [רשב"ם ב"ב ק"ג ע"ב ד"ה פיהח] ותוס' צנ"צ ק"ד א' ד"ה פחות כו', ומשם
 נראה שאין דעת [רש"י] [רשב"ם] ותוס' כן. ועיין צהשגות [שם] דעת
 הראש"ד. אח"כ מנאלה צמנין צנ"צ שם [ק"ג ע"ב] שחירן קושיה תוס' כן,
 וכחז, אין אנו מודים להם צפירוש שצטל המקח, אלא דוקא צדבר שאי אפשר
 להשלים כגון [צ"מ י"ו צ' שדל צה שיתא ולא שדל ומכר לו צים ומנאל חסר מן
 המדה וכיוצא, אכל דבר שאפשר להשלים מחזיר הטעות, וכחז שכן דעת הר"י מיג"ש [ב"ב צ' ע"א]. וכחז, ואחרים הכריעו כן מההיא דפ"ק דיו"ט [ביצה ה' ז']
 גבי יעבי דפחיא דאמר מהו דחיימא כו' ונפקא מינה למיכתב ליה כו', והא הסס דאמר ציעי דפחיא לא גרע מדבר צחמשקל, ואפילו הכי סגי צצני וצני דה"ל
 שאפשר להשלים. וכחז, וגם זו ראייה. והר"ן [בקדושין הג"ל] דמה הא דצ"צ כמ"ש תוס' שם, וכחז שגם מהא דפ"ק דיו"ט אין ראייה, כמ"ש הרא"ה כפי גירסת
 הספרים אופתינו ולא אפרות, שאי אפשר לו להחזירן דאפסדיניהו, ואף לספרים דלא גרסי, על כהך צ"ל כן, דלא דמיא כלל לדבר שאפשר להשלים דהיי מילי
 צמדה שספרה אכל שם הוא כמ"ש [צ"צ פ"ג צ' יפות ומנאלו רעות כו', וכחז, ומ"מ הדין אמת הוא. והרשב"א [הג"ל] צקדושין שם כתב שלעולם אינו חוזר, וחוזר
 דקאמר צהא היינו שחזיר האונאה, וכחז שכן כחז הר"י מיג"ש, והציאו הר"ן ג"כ שם. והציאו הרשב"א ראייה מהא דצ"צ ק"ו צ' מהא דאמר שמואל מקמנין,
 אכל הר"ן רצה ראייתו שם, ע"ש. וכחז הרשב"א, ולא קשיא מההיא דצ"צ צ' א' דקאמר אלא משום אונאה כו', דהיי קאמר צדדין זה אין חילוק לשמות או יותר
 או פחות, ועיין צמר הגולה [אות א'] ועיין צהשגות פט"ו מהלכות מכירה [ה"א] דעת הראש"ד. (ע"כ): ב. וכן אם בו'. עיין צפ"צ דקדושין מ"א א': * סעיף
 ב' ג. אפילו אם בו'. כן משמע צמ"א * שם [ב"מ ס"ג ע"ב] ע"ש: ד. ובלבד בו'. כן פירש הר"ף שם [ל"ה ע"א מדפי הרי"ף]:

באר הגולה
 צ. מוצר צמ"מרא דרצה ללעיל. ג. נחבאר סוף פ"ק דגיטין [דף י"ד
 ע"א] גבי הנהו גינאי וכו', דכל קנין צטעות חוזר. סעיף ב' ד. מ"מרא
 דרצ צמנין צפ"ה דצ"מ סוף דף ס"ג. ה. לשון הטור [סעיף א']. ו. שם
 צמ"מרא דרצ צמנין, והמחזר העתיק כלן מה שפירש רש"י שם [ס"ד ע"א ד"ה
 בעישורייאת]. *1. פירוש, הימרים היו נ"ה, אמרין מאחר שהוא מנה חמש
 חמש צפעס אחת, א' פעס חמש צ' פעמים חמש וכן כולם, טעה צעשיריות
 צין ארבעים פעמים חמש לחמשים פעמים חמש, וטעה צחמשים, ועוד טעה
 כשמנה והיה ד' פעמים חמש והיה סבור שהוא ג' פעמים חמש וטעה צה'.
 ז. כ"כ הרמב"ם צפ"ד מהלכות מלוה דין י'. וכחז הצ"מ [סעיף א'] צמ"א

השלחן ערוך מביא לשון הרמב"ם בדיוק, ולא ביאר מה הדין באי אפשר להשלים. הסמ"ע סובר שאם אי אפשר להשלים כגון בקרקע המקח בטל. ובהגהות
 הגרע"א הביא מהרשב"א שגם באי אפשר להשלים אין המקח בטל.

יום ראשון

סדר ב

טעות באיכות המקח -

יפות ורעות

Mistakes and
Misunderstandings in Quality

הקדמה:

בסדר זה נכנס לסוגיא של יפות ורעות. והיינו שלא היה טעות גמור בהמקח, הלוקח קיבל והמוכר מכר החפץ שהיו רוצים, אלא שיש שוני באיכות החפץ, או שהוא יפה ממה שהיה המוכר רוצה למכור, או שהוא רע ממה שהלוקח היה רוצה ליקח, וכן להיפך.

מקור הדין הוא משנה בבבא בתרא. שם מבואר שבכהאי גוונא, מי שהטעות אצלו יש בידו לבחור אם רוצה לחזור בהמקח או לא. לא נתבאר מה הדין, כשאינו רוצה לחזור, האם יכול לתבוע דמים מהמוכר כשנמצא רע ממה שרצה. ויתבאר בתוך סדר הלימוד בעזה"י. בהמשנה יש ציור של יפות ונמצא יפות, או רעות ונמצא רעות, ונתקשו הרא"ש שונים מהו החידוש של ציור זה, ויש כמה פירושים, ויש בזה נ"מ גדולה להלכה, וגם המשך הסוגיא תלוי בשאלה זו. הר"ן הביא מר' האי גאון שיפות ונמצא יפות, היינו שהמוכר היה רוצה למכור יפות אבל מסוג הכי פחות שביפות, ולמעשה קרה שהוא נתן ללוקח הכי יפה שביפות. וקמ"ל שאינו יכול לטעון מקח טעות, כיון שסוף כל סוף ביקש יפות ונתן יפות.

שוב לומדים הסוגיא בביצה. עיקר הנקודה הנוגע בהסוגיא הוא ההוה אמינא של הגמ', כשלוקח ביקש ביצה מתרנגולת חיה ונתנו לו ביצה מתרנגולת מתה. ויש שני חילוקים בין שני סוגי הביצים. א', שביצה מתרנגולת מתה אי אפשר להוליד ממנה תרנגולת אחרת. ב', שביצה מתרנגולת מתה היא שונה בעצם מביצה של תרנגולת חיה. ובההוה אמינא של הגמ' סברו שהלוקח לא היה רוצה את הביצה בשביל להוליד תרנגולת, רק בשביל אכילה. ולכן אינו מקח טעות גמור. וקאמר הגמ' שלא יהא המקח בטל, רק יתן המוכר להלוקח החילוק בדמים מה שביצה מתרנגולת חיה יותר מביצה של תרנגולת מתה.

ונחלקו הראשונים מהו בדיוק החילוק בין שני הביצים. לדעת רש"י החילוק הוא בטעם וריח. ונמצא שביצה מחיה היא יפה, וביצה משחוטה היא רעה. והגמ' קאמר שהמקח קיים ומחזיר הדמים, ותמהו הכל על רש"י הלא יפות ורעות הוא מקח טעות. והרבה תירוצים נשנו בזה, ויש לכולם נ"מ להלכה. דעת הריטב"א מובא בשיטה מקור' בצת, וכן הוא באמת דעת הרמב"ן והר"ן שלמדנו בסדר ראשון, שהחילוק בין ביצה חיה לשחוטה, הוא במדה מגין ומשקל. כנראה שביצה מחיה שוקלת יותר מביצה משחוטה, או שנחשב עכ"פ כחילוק במדה. ולכן תלוי בפלוגתת הראשונים של סדר ראשון, אם יהיה מקח קיים וישלים, או מקח טעות. והביאו ראייה מסוגיא זו שאינו מקח טעות, והחולקים ביארו הסוגיא באופן אחרת כמובא בר"ן.

תוכן ענינים

מראה מקומות:

- א. משנה בבא בתרא [פג:] ארבע מדות במוכרים עם הרשב"ם.
- ב. חידושי הר"ן בשם ר' האי גאון
- ג. רמב"ם הלכות מכירה פרק י"ז ה"א
- ד. גמרא ביצה [ו:] מתחיל מיאמר רב הונאי עד [ז.] 'קמ"ל' עם רש"י.
- ה. ים של שלמה ביצה [ז.] על רש"י
- ו. שיטה מקובצת ביצה [ו:] בשם הריטב"א
- ז. רש"ש שם
- ח. תרומת הדשן סי' שכ"ב
- ט. חידושי חתם סופר ביצה שם
- י. מנחת פתים חושן משפט סימן רל"ג
- יא. הר"ן על הרי"ף קידושין [מב:] ד"ה ואחרים מכריעים
- יב. שלחן ערוך סי' רל"ג ס"א ברמ"א
- יג. נתיבות המשפט סי' רל"ג סק"ג
- יד. ערוך השלחן סימן רל"ג ס"ד

302 ח'דושי הר"ן סוק חמישי בבא בתרא

דג' אילנות גדולי' חורשי' כל בית סאה בשבילם י, י"ל דלגבי שביעית אולי' בחר קרקע הצריך לאילנות, אבל לענין מקח וממכר אין הולכין אלא אחר דרכן של בני אדם ואין דרכן לפזרן יותר, ולגבי כלאים נמי אין חוששי' ליניק' לחודה, דביניקה וערבוביא תליא מילת' יא, ולפי' כל שהרחיק יותר מדרך הגוטעין ליכא ערבוביא ושפיר דאמי.

הרכובה שבגפן אינו מודד אלא מעקר שני — נראי' בה דברי הרמב"ם יב ז"ל שפי' רכובה מלשון ארכובה של רגל, לפי שהגפן עולה ואח"כ נעקם וחוזר ועולה דומה לארכובה ולפי' נקר' רכובה, וקאמ' דכשהוא מודד לד' אמות שבכרם או להרחיק ממנה ו' טפחים לגפן יחידית מעקר שני הוא מודד, אבל ר"ש יג ז"ל שפי' רכובה מלשון הרכבה, לא מחזור, דכל היכא דבעי למיתני הברכה או הרכבה קת' המבריך או המרכיב.

[דף פג, ב] כיצד רב אמי כשורה ור' יוחנן אמי כחצובא — וקי"ל כר' יוחנן.

מתניתי' ד' מדות במוכרין מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו — כלומ' ולא מוכר, משום דביפות ונמצאות רעות לוקח נתאנה ולא מוכר, וכן נמי ברעות ונמצאו יפות מוכר נתאנה ולא לוקח, ולפי' [כך] מי שנתאנה דוק' יכול לחזור בו כמו שנפרש בגמ' א בס"ד, אבל בשחמתית ונמצאת לבנה כיון שכל אחד מהן יכול לומ' שנתאנה שניהם יכולין לחזור בהן.

יפות ונמצאו יפות רעות ונמצאו רעות אין אחד מהם יכול לחזור בו — וא"ת פשי' [טא], פי' ב בשם רבי' האיי גאון ג ז"ל שנמצאו יפות שביפות, ואפ"ה לא כל כמיניה דמוכר לומ' שנתאנה כיון דיפות מכר, וכן רעות ונמצאו רעות כגון שנמצאו רעות שברעות, ואפ"ה אין לוקח יכול לחזור בו, והרמב"ם ז"ל כת' בפ"ז ד מה' מכירה רעות ונמצאו רעות יפות

(י כדאי שביעית פ"א מ"ב, יא) וכמו שפסק הרמב"ם הל' כלאים פ"ד הט"ו.

הר"ן מביא מר' האי גאון שהחידוש ביפות ונמצאו יפות היינו שהמוכר לא היה רוצה למכור הכי יפות שיש לו, ונמצא שנתן להלוקח הכי יפות שיש לו [למשל מי שמוכר אתרוגים, והקונה ביקש אתרוג א' א', והמוכר נתן לו קופסא עם אתרוג יפה מאד, וקצץ דמים ושילם הלוקח, ושוב זכר המוכר שטעה בהקופסא ובאמת היה רוצה אתרוג זה בשביל עשיר א' שהיה משלם הרבה בשבילו]. ודעת ר' האי גאון שזהו החידוש של המשנה, שאין זה מקח טעות. והר"ן הביא הרמב"ם, שמשמע שפירש הציור בהיפך, שהלוקח היה רוצה הכי יפה, אבל קיבל פחות יפה, מ"מ אינו מקח טעות כיון שהוא יפות.

תירושי הר"ן   טרק חמישי   בבא בתרא   303

ונמצאו יפות אע"פ שאינן יפות שאין למעלה מהן ולא רעות שאין למטה מהן אין אחד מהן יכול לחזור בו, וכולהו איתנהו.

גמ' אמ' רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש והוקרו ועמדו על שמונה מי נתאונה לוקח לוקח יכול לחזור בו — כלומ' ולבטל המקח כיון שמתחלתו נתאנה ה ולא מוכר, קשי' ו להו לרבנן ז ז"ל והא שוה חמש בשש ליכא אונאה אלא שתות ופסקי' הילכת' בפ' הזהב ח בהדיא דשתות קנה ומחזיר אונאה, וכיון שכן היאך לוקח יכול לחזור בו, כת' הריא"ף ט ז"ל משמיה דגאון ט דאה"ג דכיון דליכא אונאה אלא בשתות אי משך לאו כל כמיניה למתדר ביה, והא דרב חסדא כגון שנתן מעות ולא משך, היא, וה"ק לוקח יכול לחזור בו ואינו מקבל מי שפרע י, שלא חייבו חכמים י מי שנתאונה שיעמוד בדבורו, ודוק' מי שנתאונה אבל מי שהונהו אי בא לחזור בו קאי במי שפרע, ויש שהביאו יא ראייה לדבריו מן הירוש' יב דגרסי' התם מכר לו שוה חמש בשש ולא הספיק לישא וליתן עד שהוקרו ונעשה משבע ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן כשם שבטל מקח מאצל זה כך בטל מאצל זה, כלומ' דסבי' להו שכשם שאין מי שנתאונה מקבל מי שפרע כך מי שהונהו אם בא לחזור אינו מקבל, ונהי דירוש' פליג אדרב חסדא בהא, דאינהו סבי' להו ששניהם חוזרי' ורב חסדא מוכח ממתני' שמי שהונהו אינו יכול לחזור בו, מ"מ למדנו משם שהדבר ברור אצלם שמי שנתאנה אם חוזר בו אינו עומד במי שפרע יג אע"ג דליכא אונאה אלא בשתות שאם משך קנה, והיינו דקאמרי בפשיטות כשם שבטל מקח מאצל זה, ורב חסדא גמי לאו יד הא אתא לאשמועינן, אלא לומ' שאלו בא לחזור מי שהונהו יד קאי במי שפרע, ומוכח לה ממתני' דכיון דתנ' דאפי' היכא דאיכא בטול מקח ולומ' טו יכול לחזור בו אע"פ שמשך אפ"ה מוכר אין יכול לחזור בו טו, מינה לנתן מעות ולא משך שאע"פ שמי שנתאונה יכול לחזור בו ולא קאי במי שפרע אם בא מי שהונהו לחזור בו במי שפרע

(ו) את כל הדבור הנה מכאן עד סוף הדבור העתיקו השיטה מקובצת (בד"ה אמר) בשם רבינו. (ז) כל הראשונים כ' קו' זו. (ח) בבא מציעא נ, ב. (ט) הרי"ף בסוגיין בקצור, וראה רמב"ן ורשב"א ד"ה אמר. (י) כדאי' בבא מציעא מו, ב: מת, א. (יא) גם הרמב"ן כ' וז"ל: "וסמך מצאו לדבריו [של הגאון] מדברי הירושלמי, אבל הרשב"א כ' וז"ל: "והביא ראייה מן הירושלמי, משמע שהגאון בעצמו מביא ראייה זו. (יב) בבא מציעא ס"ד ה"ג. (יג) אם לא משך אע"פ שנתן מעות. (יד) וכמו שכ' הרשב"ם סוף ד"ה אמר ר"ה. (טו) ט"ס וז"ל: "ולוקח", וכמש"כ בשיטה מקובצת. (טז) חסר: "שמעינן", וכמש"כ שם.

קנין. הלכות מכירה פט"ז פי"ז

דבר לחבירו שאיסור אבילותו מ"ד וכו'. כמז הרי"ש נראה דלוקף לה ממה שלא הוזכר במשנה ובביתא אלל איסורי מורה באכילה או איסורי הנאה של דבריהם ובהנהו מחזיר דמיא אע"פ שאלו אלל איסורי הנאה מדרבנן כיון שאלו ונהנה לא יחזיר להם כלום ואע"פ שגזר ז"ל אין לו ראה ברורה דבין זה לא מלינו מן הנאים אחריו שחלקו עליו עכ"ל:

מפורש בביתא שם כדעת מ"ק: אבל המוכר בשר שאיסור אבילותו מדברי סופרים וכו'. לא מנאמי זה מנאחר אלל ראייתו של נשנה בגמרא אלל איסורין של מורה או איסורי הנאה של דבריהם כגון יין נקח שהכוונה סמס יין אלל איסורין של דבריהם באכילה לא אלל כיון שאלו ונהנה לא יחזיר להם כלום. ובידשו למי דשביעית חילוק לענין סמורה ואמרו כל דבר שאיסורו דבר מורה אסור לעשות בו סמורה וכל דבר שאיסורו מדבריהם מותר לעשות בו סמורה ואפשר שזה אף כן ואלו נמקום אחר ילא לו:

פי"ז ג המוכר יין לחבירו ונתנו הלוקח בקנקניו והחמיץ וכו'.

לפי דברי רבינו אין חילוק בין יין לשכר דבין צוה ובין צוה אם עיריה הלוקח לתוך כליו אפילו החמיץ מיד אינו חייב באחריותו ואם לא נתנו לתוך כליו אם החמיץ בתוך ג' ימים הראשונים ה"ו ברש"י מוכר שחייב שכר גבי יין לא הוה ליה להשואמו עד שיחמיץ ואינו חייב להשיב פחות מג' ימים וא"כ יש לתמוה למה ברישא כמז המוכר יין ובסיפא כמז המוכר שכר. וי"ל דאין ה"ו דק"ל דאין חילוק בין יין לשכר אלל דמשום דצני למימני אם א"ל למקפה איני נייך ללא שייך אלל ביין לא הוה אפשר ליה למימני ברישא שכר ובלגויי כן דלענין החמיץ יין ושכר שום נקט בסיפא שכר ולפי"ו ל"ל דלא גריס בגמרא והלכא משמאל ופסק כרז דכל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר ולא נראה לו ז"ל לפסוק הלכה כשמאל אע"פ והלכא כותיה צדני משום דשטטא בדבריהם ודברי ר"י בה כרז. ועוד י"ל שרבינו מפרש כפירוש רש"י דשמאל סבר כרזי חייא בר יוסף ולא נראה לו ז"ל לפסוק הלכה כרזי חייא בר יוסף אלא כרזי חייא בר יוסף ממילא איבעילא לה מימרא דשמאל מהלכא וכן איבעילא מאל דעבר רז יוסף עובדא כותיה כממרא וקס לה הלכא כרז וזה כפסוק ופרח. ותמניה על ה"ה שכתב על מ"ש רבינו המוכר חבית של שכר לחבירו והחמיצה מימרה שם ומעשה דרז יוסף שדן הדין כן עכ"ל. משמע מדבריו שהוה סובר שרבינו פוסק כרז יוסף שמתקן בין יין לשכר וקשה עליו מה שהקשימו דבין בקנקני מוכר ולא א"ל למקפה כמה שלא הו"ל להשואמו עד שיחמיץ ואינו חייב מהיה פחות מג' ימים ולכן מ"ש הוא הנכון:

אכל ויחזיר לו את הדמים. וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו מן התורה כך הוא דינו. בין שהיה איסורו בכרת בין שהיה איסורו בלאו בלבד. "אבל המוכר דבר לחבירו שאיסור אבילותו סופרים. אם היו הפירות קיימין מחזיר את הפירות ונוטל את דמיו. ואם אכלן אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום. וכל איסורי הנייה בין מדברי תורה בין מדבריהם מחזיר את הדמים ואין בהן דין מכירה כלל:

פרק שבעה עשר

א ארבע ימדות במוכרין. מבר לו חטים יפות ונמצאו רעות הלוקח יכול לחזור בו ולא המוכר. רעות ונמצאו יפות המוכר יכול לחזור בו ולא הלוקח. רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות אע"פ שאינן יפות שאין למעלה מהן ולא רעות שאין למטה מהן והרי יש שם הונייה שתות אין אחד ואומהם יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר אונאה: **ב** אבל המוכר חטים שחמתית ונמצאת לבנה. לבנה ונמצאת שחמתית. עצים של זית ונמצאו של שקמה. של שקמה ונמצאו של זית. יין ונמצא חומץ. חומץ ונמצא יין. כל אחד מהן יכול לחזור בו. שאין זה המין שאמר שימכור לו. וכן כל כיוצא בזה: **ג** המוכר יין לחבירו ונתנו [ג]הלוקח בקנקניו והחמיץ מיד אינו חייב באחריותו. ואע"פ שאמר לו

א סמ"ג שם טו"ח"מ שם בשם רבינו: ב סמ"ג לאוין סי' ק"ע טו"ח"מ סי' רל"ג: ל

ובל איסור הנאה וכו'. כבר נתבאר זה מיין נקח כמו שאמרנו למעלה:

פי"ז א ארבע

מדות במוכרין וכו'. משנה פרק המוכר את הספינה (ב"ב דף ק"ג פ"ג): ופירשו ז"ל שאמר המוכר שהספינה יפוט ומנאל שקורין לבנותן במקום שהן רעות אע"פ שאין הונאת שמות בין אלו לאלו דצני המנאק אפילו הכי (המוכר) [הלוקח] יכול לחזור בו מפני שהטעהו ויש ציניהם שניו השם וה"ו קלט שניו חפץ מחפץ שאם ראה המתאנה לחזור בו ולבטל מקחו רשאי אלל לא המוכר לפי שאינו שני חפץ לגמרי ע"כ: רעות ונמצאו יפות וכו'. ומה שם. ופי' כלומר שהטעה הלוקח את המוכר ומזה לו חטים של רעות הן ומנאלו שהן מן היפות מוכר שנהאנה יכול לחזור בו ולא לוקח: רעות ונמצאו רעות וכו'. ג"ז במשנה. ומ"ש אע"פ שאין פירות יפות וכו'. הוא פירוש לדברי המשנה וכן פירשו ז"ל:

ב אבל המוכר חטים שחמתית וכו'. פירוש שחמתית אדומה על שם תמה שמאדימתן: כל אחד משריהם יבול לחזור בו. במשנה שם והטעם שזה כשניו חפץ לגמרי ופירוש אע"פ שאין אונאה דצני המקח:

ג המוכר

יין לחבירו ונתנו הלוקח בקנקניו וכו'. משנה פרק המוכר פירות (דף ל"ו): ודוקא בקנקני לוקח כדאיתא בגמ' (דף ל"ח). מימנאל דרבי יוסי בר מינאל מפני שכיול לומר לו קנקיך גרמו. ומ"ש ואע"פ שאמר לו נתבטל וכו'. גם זה מפורש שם: ואם ידע

משנה למלך

לו כלום משום דאסור למלוה ליקח חליפי דמיא האסורים אלל לעולם דאם עבר ולקחם דמותר למלוה ליהנות בהם משום דחליפי חליפין מותרין אף למלוה. ונראה ד"ד תלוי בספק זה דאם נאמר דהרב צניה"ס ס"ל דעמשה שהלוה דמים אלו חשיב כאלו כבר החליפין ומ"ש דלהוה אינו נותן כלום הוא מטעמא דחליפי חליפין אסורין א"כ גי"ד נמי שמכר איסורי הנאה מותרת עשה שמכרם ונחמיב הלוקח לתת לו דמיהן חשיב כאלו כבר החליפין ולקח דמיהם וא"כ לדעת רבינו חייב ליתן לו דמי המקח משום דצני דמיא איסורי הנאה מותרים אף למוכר אף לנש"י אינו נותן לו כלום. א"ו נאמר דעמשה דצניה"ס הוא משום דס"ל דכל זמן שלא לקח המעמול לא חשיב כאלו כבר החליפין ואף שכבר נחמיב הלוה צפרעון זה מ"מ בעשה שהוא פורע לו חשיב כאלו באתה עשה מחליפין ומש"ה כמד דלהר"ש אינו נותן לו כלום משום דאסור ליהנות מדמי איסורי הנאה ולהחליפין א"כ גי"ד לביע אינו נותן לו דמי המקח ואפילו אליבא דרבינו דס"ל דמיא איסורי הנאה מותרים למוכר משום דמה שחבר נחמיב הלוה הלוקח לא חשיב כאלו כבר החליף איסורי הנאה וצבעם שהלוקח נותן לו הדמים שחוב כאלו באתה עשה מחליף איסורי הנאה זה אסור לביע. ואף שכתבתי בנקום אחר (א"ה) גם זה נתבאר במקום המכר יע"ש) דרש"י אית ליה דחליפי חליפין אסורים והרב צניה"ס אליבא דרש"י קאי אין להכריח מנאן דעמשה דכתב דחליבא דרש"י אינו נותן לו כלום הוא משום טעמא דחליפי חליפין אסורין דאפשר דעמשה דאיתו נותן לו כלומר הוא משום דנמנאל דבאתה עשה היה מחליף דמים האסורים ואף בגמרה דהיה הדין דחליפי חליפין היו מותרים אפי"ה אינו נותן לו כלום מטעמא דצניה"ס. וראיתי להרב צניה"ס דכתב בסוף דבריו אלל יין נקח בין ודאי ייבס כו' וכן ערלה וכלא' הכרס עצמן ויכולא בהם שהלוה לו מפירות בעין ולא עשה מהם דמים בכל אלו אין הלוה מתחייב בהן כלל שאין זה נקרא ממונו שהרי הוא נאסר עליו ולמה נכופ את זה להחזירו לו ע"כ. והנה מדברים אלו מוכח דאית ליה דאף שכבר נחמיב הלוה מ"מ בעשה שנותן מחמת חשיב כאלו באתה עשה מחליף ומש"ה כמד דהיבא דהלוה לו הדברים האסורים בהנאה עצמן דלביע אינו חייב ליתן לו כלום משום דחשיב כאלו באתה עשה מוכר לו איסורי הנאה דאסור לביע דלמ"ה אלל דעמשה דכתב דהיבא דהלוה לו דמי איסורי הנאה דרש"י אינו נותן לו כלום הוא משום דאית ליה דחליפי חליפין אסור והי דמים היו חליפי חליפין א"כ חייבין א"ך כמד דנמנאל איסורי הנאה דלביע אינו חייב ליתן לו כלום אלל כיון שכבר הלוה ונחמיב הלוה כבר עבר והחליפין והי דמים שחייב הלוה את דמי איסורי הנאה לרבינו דמי איסורי הנאה מותרים אף למוכר אלל ודאי כדציננאל ופי"ו גי"ד לביע אינו חייב הלוקח ליתן לו כלום לפי שאסור למוכר ליהנות מאיסורי הנאה. (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר פ"ה מהל' שבעות הלכה ה')

פי"ז א מבר לו חטים יפות וכו'. משנה ב' הספינה. וכמד בשער אפירי סי' קס"ה דראובן שמכר לשמעון עורות והנהה שהיה משקלם י"ד חוקיין העור ונתן לו עורות ככדים דאף שהוה

להוציא ממנו המעות אי לא. והנה אם הלוקח לא היה יודע שהי איסורי הנאה בהם לא מסתפקא דשפירא הלוקח לא ייבד ליה דמי המקח דאין לך מקח טעות גדול מזה וכבר כתב רבינו דמוכר לחבירו בחוקת הימר איסורי הנאה בין מדברי מורה בין מד"ש מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל וא"כ מוכר דאם עדיין לא נתן המעות דלא יתן. אך מה שנתפקמי הוא בשדוע הלוקח שהיה איסורי הנאה ואע"פ נחמיב צדמיא שם חייב ליתנם. ומהיהא שכתבו הראשונים ז"ל עלה דמתיא דמכרין וקדוהו מקודשת דמירי שדוע הלוקח שהם איסורי הנאה ליבא דיהא גי"ד דהים דמיא בשכר נתן הלוקח המעות ואם לא היה הלוקח יודע שהי איסורי הנאה היו המעות גזל ציד המוכר אלל כיון שידע שהם איסורי הנאה נמנאל דעמשה ממה אלל אם לא נתן עדיין אפשר דאיתו מחמיב ליתן ומטעמא דצניה"ס. וראיתי להרב צניה"ס ז"ל בשער מ"ו ח"ו שכתב אם ליה מחזירו מעות שהיו מדברים של איסורי הנאה כגון שמכר ערלה או כלא' הכרס ויכולא בהם והלוה המעות כיון שאין חופסין את המעות כו' הדמים מותרים לו ולאחרים ויש בהם משום גזל ומשום ליה ואינו משלם כן נראה לדעת הר"ם ז"ל אף לר"ש משמע דלענאנו אסורין אף הדמים וכן קאמרין דאיתו חופס את דמיו היינו דמותרים לאחרים אלל לענאנו לא כו' ולכרזא דרביה אינו פורע לו כלום שהרי ליה השני מותרים ולמלוה הראשון אסורים ע"כ. ולכרזא נראה דג"ד נמי תלוי במחלוקת זה דרבינו ורש"י דרבינו דס"ל דהדמים מותרים למוכר חייב הלוקח ליתן לו את הדמים ואית ביה משום ליה ואינו משלם אף לדעת רש"י אינו משלם לו כלום כיון שהדמים אסורים למוכר. אך עדיין ליכא לעיניו טובא דצני הרב צניה"ס הללו משום דכבר ידוע מה שנתלקו הראשונים ז"ל אליבא דרש"י דס"ל דהדמים אסורים למוכר דליבא מ"ד דמי דהדמים אסורים למוכר ואסור להחליפין בדבר אחר מ"מ אם עבר והחליפין בדבר אחר איתו החליפין מותר ליהנות מהם אף המחליף משום דחליפי חליפין מותרים ואיבא מ"ד דאף חליפי חליפין אסורים למחליף. וכבר הארכתי במחלוקת זה (א"ה) נתבאר ב"ה מהלכות אישות הלכה א' ע"ש) וכתבתי להר"ש והר"ן חליפי חליפין מותרים ואליבא דמו"ש ורש"י חליפי חליפין נמי אסורים יע"ש. והשתא יש להסתפק בנ"ש דליבא דרש"י אינו פורע לו משום דלמלוה אסורים הוא משום דס"ל דחליפי חליפין נמי אסורים שהרי דמיא אלו שפורע לו שפירא עדין חליפי חליפין יש להם שהרי דמים הראשונים כבר אלוה והי אחריו יגהו. או אפשר לומר דלעולם דס"ל דחליפי חליפין מותרים וכתבתי הר"ש והר"ן ושאלי הכא שעדיין לא לקח המעות ונהי שאם היה לוקח היה מותר ליהנות מהם דהוה חליפי חליפין אף כיון שעדיין לא נפרע אסור ליפרע משום דצניה"ס שגפרע חשיב כאלו באתה עשה מחליפין וכבר כתבנו דהחליפין אסור אליבא דרש"י. ומ"ש שרבי ליה שני מותרים ולמלוה הראשון אסורים לא קאי על דמיא הללו שרובה ליתן דמיא הללו אף המלוה מותר ליהנות מהם אלל הכוונה היא על הדמים הראשונים שהלוה אותם וקאמר דאיתו נותן לו כלום משום דאיתו הדמים היו מותרים ללוה ואסורים למלוה וכיון דהי אסורין למלוה אינו נותן

מגדל עז

פי"ז א ב ארבע מדות במוכרים כו' עד וכן כל כיוצא בזה. פרק המוכר את הספינה (דף ק"ג פ"ג): **ג** המוכר יין לחבירו עד סוף הפרק. פרק המוכר פירות (דף ק"ג פ"ג): אסור מהם יכול לחזור בו משנה שאינה צריכה היא ואבב שאר הבבות נשנית ע"כ: **ג** [כ]

דף ו, ב - דף ז, א **ים של שלמה ו פרק ראשון - ביצה שנולדה** מז

ורש"י⁴⁴⁴ פי' דגמורות היינו שנגמר החלמון לכד. והר"ן⁴⁴⁵ פי' גמורות שנגמר החלבון והחלמון. ובריש כל הבשר [סי' ב'] כתבתי כל זה באריכות⁴⁴⁶.

כ. דין מי שרוצה לקנות בצים מתרנגולת חיה, והמוכר מוכר לו מתרנגולת שחוטה בחזקת חיה, ואותבינהו תחת תרנגולת ולא נולד בו אפרוח, הרי זה מקח טעות וחוזר המקח, ואפי' קנה אותם לאכילה. ודין ביצה שיצתה רובה מעי"ט וחזרה ונולדה ב"ט מותרת ב"ט. הלכך אם בדק בקינה של תרנגולת מעי"ט סמוך לחשיכה ולא מצא בה בצים, ולמחר ב"ט השכים ומצא בה בצים מותרים, שתרנגולת אינה יולדת בלילה וא"כ מאתמול נולדה, שיצאתה רובה {מע"ט} וחזרה וכו'. והוא דאיכא זכר בהדה. ועד ששים בתים תלינן בזכר, ובלבד שלא יפסיק נהר שאין לו גשר. אבל אי ליכא זכר עד ששים בתים אמרינן ספנא מארעא ובלילה ילדה ואסורות. ואי לא בדק בעי"ט, אפי' ליכא זכר בהדה מותרות. מותר לקנות בצים מן הכותים בליל ראשון של י"ט, וכן בליל ב' ב"ט של גליות.

כ. אמר רב הונא אמר רב⁴⁴⁷, **ביצה עם יציאת רובא נגמרה**. ומפרש בגמ' ⁴⁴⁸ דה"ק, נגמרה לגדל אפרוחים. ונ"מ לענין מקח וממכר. דהאי דא"ל לחבריה **ביעי דפחיא** [פי' רש"י דפחיא כמו דפעיא] למאן, פי' שנולדו מתרנגולת חיה על שם שתרנגולת פועה בשעת לידה, ויהיב ליה בצים דשחומה, ואותבינהו תחת תרנגולת ולא נולד מהן אפרוח⁴⁴⁹. **אתא לקמיה דרי' אמי, א"ל מקח טעות הוא והדר**. כן הוא גירסת (הרי"ף⁴⁵⁰) והרא"ש⁴⁵¹. ולאפוקי רש"י שלא גרס אותבינהו וכו', וגרס⁴⁵²: **פשיטא דהוי מקח טעות, ומשני, מהו דתימא לאכילה קא בעי, והא דקאמר דפחיא משום (דצריבין) [דצריבין], פי' מבושלים כל צרכן**⁴⁵³. **למאי נ"מ,**

למיתבא ליה ביני וביני. פי' רש"י: ונפקא מינה - בין מאן דבעי ליה לאכילה ובין מאן דבעי ליה לאפרוחים. למיתבא ליה ביני וביני - פי' להחזיר לו דמי מעלה שבין ביעי דפחיא לביעי דשחומה, ואי בעי ליה לאכילה אין המקח בטל דהא בני אכילה נינהו, אלא שאילו יפים מהם ויחזור לו דמי מעליותא. קמ"ל - רי' אמי דסתם מאן דבעי ביעי דפחיא לאפרוחין בעי ליה, ואין אלו שוין לו כלום. משמע מדבריו, דאילו הוה בעי לאכילה בודאי לא יהיב ליה אלא מה דביני וביני, והמקח קיים אע"פ שאילו יפות. ותימא בעיני, הא משנה שלימה היא⁴⁵⁴ "יפות ונמצא [ו] רעות וכו'" שחוזר, אלא ע"כ גירסת הרא"ש זהו עיקר⁴⁵⁵. וכן פי' (הרא"ש) (הרא"ה) בריש האיש מקדש^{456, 457}.

להגורסין כגירסת רש"י "על כרחין עובדא הכי הוה, ומן הטעם שכתב הרב ז"ל. שאע"פ שאמר שכל שיכול להשלים משלים, ה"מ במדה שחסרה, שכיון שהשלים הרי יש לו ללוקח כל מה שנתכוון לקנות, אבל מי שנתכוון לקנות דבר חשוב מעט, שנאמר שיהא בידו של מוכר להשלים משלים לו בהרבה מן הגרוע או בדמים אינה תורה. ומשנה שלימה שנינו יפות ונמצא רעות לוקח יכול לחזור בו. ובודאי אפי' רצה מוכר [ליתן] לו כפלים מן הרעות לא כל הימנו". ועי' ק"נ סי' ט אות א שמיישב גירסת רש"י עם משנה דב"ב. ⁴⁵⁶ הובא בר"ן שם (ועי' לשון רבינו ב'חכמת שלמה' הובא בהערה שלאח"ז). ור"ל דלפי גירסת הרא"ש והרא"ה ניתא למה לא אמרינן דהמקח בטל, משום "דאי איתא דלאכילה הוה בעי להו, וא"א לו להחזירין דהא אפסדינהו, אין לו למוכר להחזיר לו כל המעות, דלוקח לא הוה ליה לאותבינהו, וכיון דאפסדינהו חייב, ומיהו ביני ביני משלם. אבל ודאי ה"ה דאי איתנהו לביעי דבטל מקח". (ר"ן בשם רא"ה שם). ⁴⁵⁷ וכ"כ רבינו בחכמת שלמה: "ותימא בעיני, הא משנה שלימה היא יפות ונמצאו רעות וכו'" שחוזר. ע"כ נראה דגרסינן 'אותבינהו ולא אפריחו'. וכן גרס

⁴⁴⁴ דף ו, ב ד"ה ביצים גמורות. ⁴⁴⁵ ר"ן דף ג, ב מדפה"ר ד"ה תניא. ⁴⁴⁶ עי' ש"ך יו"ד סי' פז סק"י, ובנקודות הכסף שם שהרבה להקשות על רבינו, וכתב שדבריו כאן (דפסק הלכה כח"ק) סותרים את דבריו בפ' כל הבשר סי' ב, וכתב "שתקפה עליו משנתו ושכח הסוגיא ולא עיין בש"ס כלל". ועי' קרבן נתנאל סי' ז אות ת שהגין בעד רבינו וכתב על הש"ך, "ושרי ליה מאריה לכתוב כדברים האלה על ליתן המשוטט במצולות ים התלמוד", יעו"ש באורך שמיישב דברי רבינו. ⁴⁴⁷ דף ו, ב - דף ז, א. ⁴⁴⁸ שם. ⁴⁴⁹ מילים אלו ('אותבינהו' עד 'אפרוח') נמצא ברא"ש סי' ט. ורבינו ס"ל דכן היתה גירסת הרא"ש בגמ', עי' מה שכתב רבינו בסמוך. ⁴⁵⁰ ליתא ברי"ף שלפנינו. ואפשר דצ"ל 'הרא"ה' דממנו מביא רבינו ראייה בסמוך לגירסת הרא"ש. ⁴⁵¹ סי' ט. ⁴⁵² מדברי רבינו משמע שסובר דהרא"ש לא גרס כל זה (מ'פשיטא' עד 'דצריבין'). ועי' קרבן נתנאל סי' ט אות א שכתב דזה אינו מוכרח כלל. ⁴⁵³ ע"פ רש"י. ⁴⁵⁴ ב"ב דף פג, ב. ובדפו"ר ציינו כאן המדפיסים "בפ' הספינה לא' וע"ש", וע"ב הכונה. ⁴⁵⁵ וכ"כ הר"ן קידושין דף יז, ב מדפה"ר, דאף

שיטה

ביצה דף ז' ע"א

מקובצת

מ

הברייתות רמוזות במשניות דאי רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו אבל האמוראים אומרים דברים שאינם רמוזים במשניות. וא"ת והא איכא כמה ברייתות דלא רמזו כלל במשניות ולא משבשגו להו. וי"ל דכיון דתנא דמתניתין התחיל לפרושי ברישא דמכלתין ביצה שנולדה אלמא משמע דחביבי ליה דינא דביצה ואם איתא לא שביק לפרושי דין דביצה שנמצאת במעי אמה אלא ודאי כיון דלא רמזא שמע מינה דמשבשגתא היא אי לאו דרב הונא דקא משמע לן דמתרצתא היא. ואקשינן אנן נמי תנינא במתניתין ביצה שנולדה כו' ואם כן רמזא היא הברייתא במתניתין ומתרצתא היא ואכתי מאי קא משמע לן רב הונא. וכי תימא אי לאו דרב הונא הוה אמינא דמשבשגתא היא דלא רמיזה במתניתין דבית הלל אפילו במעי אמן אסרי וכו'. אלא הא דתניא השוחט התרנגולת כו' מני לא בית שמאי כו'.

כנולדה (וב"ש) [והשתא אשמעינן] בנמצאת במעי אמה ומאי דלא אשמעינן בית שמאי במתניתין אשמעינן בברייתא. ולא נידוק בברייתא דוקא נמצאת הא נולדה אסירה דלא היא דהא אשמעינן במתניתין דנולדה שריא. דליכא לאוקמה כבית הלל דלביית הלל אפילו נמצאת במעי אמה אסירה כמו נולד ורב כבית הלל סבירא ליה. ואקשינן הא נמי תנינא ביצה שנולדה כו' דאפילו לבית הלל במעי אמה שריא. וכי תימא בית הלל כו' אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת כו' מני לא בית שמאי ולא בית הלל. וקשיא לי דילמא בית שמאי היא ואשמעינן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין. ויש לי לומר דהכי קאמר אם כן דלאשמעינן כאן דבית שמאי אסרי בנולדה והוא הדין במעי אמה אם כן הכא בברייתא דליכא למימר דאתא לאשמעינן כח דבר פלוגתיה כיון דלא מיפרשי בה תנאי נידוק הכין דוקא נמצאת הא נולדה אסירה ככלל דכולא תלמודא ואם כן לא כבית שמאי דלביית שמאי נולדה שריא ולא כבית הלל.

מורי הרב

ומאי קושיא והא משבשגו לה כיון דלא רמיזה במתניתין ואם כן למה ליה למימר מני. תירץ הרב מורי נ"ר דהכי קאמר אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת כו' כלומר טוב לנו שנאמר דעד כאן לא פליגי אלא בנולדה אבל במעי אמה דברי הכל שרו ומשום בית הלל נקט לה ותהוי ברייתא מתרצתא דהכי משתמע פשטא דמתניתין. ולא שנאמר דמשום בית שמאי נקט לה ותהוי ברייתא משבשגתא דלהוי דלא כחד דמשום סברא קלישתא כי האי לא דחינן ברייתא וכן תירץ הריטב"א ז"ל. וכיון שכן מאי קא משמע לן דרב הונא. אלא עם יציאתה נגמרה וכו'.

דף ז' ע"א: פשיטא מהו דתימא כו'. הקשה הרשב"א ז"ל וכי מקשינן פשיטא גבי מעשה דהא ודאי איצטרך למימר להו דינא. ותירץ ז"ל דהאי פשיטא למוכר קאי דמאי דעתיה דמוכר דאזיל בהרי קונה לדינא. ומהדרינן מהו דתימא ופרקינן משום דסלקא דעתיה דמוכר דלאכילה קא בעי ליה ולא היה חייב ליתן אלא מה ששוה יותר ולא שיהא המקח בטל לגמרי קא משמע לן רב אמי דהאי מאן דבעי בייעי דפחיא מסתמא לאפרוחים קא בעי להו ולא לאכילה דלא הוה מוקי נפשיה כולי האי למבעי בייעי דפחיא משום חשיבות זוטא דאית בהו. אלא דקשיא לישנא דקא משמע לן דמשמע דלמאן דאקשינן פשיטא מהדר איהו קא משמע לן כן נראה לי.

ומורי הרב נ"ר פירש דשפיר פריך לרב אמי פשיטא משום דלא הוה ליה למיהב טעמא ולומר מקח טעות הוא והדר. שהרי כל מקום שהיה צריך לתת טעם נותנים טעם כדחזינן גבי מרי בר איסק בכתובות ובמציעא דאמר רב חסדא שפיר אמר דכתיב ויכר יוסף את אחיו וכפרק איזהו נשך גבי תרי כותאי דאמר רב פפא כגון דא ודאי צריך לאודועי. דמשמע דכל היכא שיש תימה בברי היין הן לחיוב הן לפטור צריך הוא לומר מאי זה הטעם דן את הדין כדי שלא יחשוהו אבל כשאין תמה בדבר אין לו לומר אלא חיוב ופטור בלבד. ולרב אמי לא הוה ליה למימר למוכר אלא שיחזיר לו הדמים. ומשום הכי פריך פשיטא כלומר וכי איזהו תמה יש בדין זה שיצטרך רב אמי לומר מקח טעות הוא והדר שיתן טעם לדבריו שמפני שהוא מקח טעות יחזור המכר לגמרי ולא אמרינן דליתבי ליה דביני ביני וכו'. להכי איצטרך רב אמי לומר דמקח טעות מפני שיש לטעות ולומר האי לאכילה קא משמע לן עד כאן לשוננו. ולי נראה דהכי קאמר פשיטא למימר ליה למוכר שיחזיר הדמים. ופריך אי הוה אמר הכין רב אמי ולא יאריך לומר כל הדמים הוה כמשמע שלא יחזיר לו אלא מה ששוין יותר משום דאיכא למימר דלאכילה קא בעי ליה קא משמע לן דהמקח בטל לגמרי. והריטב"א ז"ל פירש דהאי פשיטא לבעל הגמרא הוא דקא פריך ולומר למה הוצרך להביא בתלמוד מעשה זה שאין בו חדוש.

משום דצריבן כלומר שהן מבושלות יותר ושוקלין יותר. אבל מכל מקום טובים ובריאיים הן לגוף כאלו דאי לא אפילו בעי להו לאכילה מקח טעות הוא. הריטב"א ז"ל.

[וא"ת] והא קיימא לן דבכל דבר שבמשקל ושכמדה ושכמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. ובשלמא למאן דמפרש דמאי חוזר מחזיר לו המותר ניחא. אלא למאן דמפרש דמאי חוזר דהמקח בטל מאי איכא למימר. ויש מפרשים דכבר הטילם הקונה לגדל אפרוחים ונפסדו דאילו היו בעין היה

ולגרפא זו הקשה מורי הרב נ"ר דמאי קושיא לרב מאי קא משמע לן כי מה תימא יש אם אמר האמורא מה שאמר בברייתא שהרי אין הברייתא ידועה לכל ולא אקשי בכי האי גוונא אלא ממשנה שהיא ידועה לכל. ועוד דילמא רב דוקיא דמתניתין קא משמע לן כדאמרינן בכמה דוכתי בתלמודא. לכן נראה שרש"י ז"ל גורס ואלא עם יציאתה נגמרה אסור לאוכלה ביום טוב הא תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות כו'. וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין הא נמי תנינא ביצה שנולדה וכו' כגרסא ראשונה. ופירש רש"י ז"ל ביצה עם יציאתה נגמרה אין לך בביצה אלא אותה שיצאתה מבעוד יום דהיינו בחול שאז היא נגמרה ושריא. הא לא יצאתה בחול אסירא ביום טוב בכולהו אנפי בין נמצאה במעי התרנגולת משום הכנה דרבה כיון שנמצאה בקליפתה גמורה. ולא מדינא ממש דהא פריך לעיל יום טוב דעלמא תשתרי ופריק משום גזרה. אלא הכא משום גזרה ומשום לתא דהכנה. ולא גריס רש"י ז"ל הא במעי אמה שריא דארבה סבירא ליה דאסירא. ואקשינן והתניא השוחט את התרנגולת כו' ואם כן קשיא לרב דאמר דכל שלא יצתה מבעוד יום אסורה ביום טוב ואפילו נמצאת במעי אמה. וכי תימא אין הלכה בברייתא זו ומשבשגתא היא כיון דלא רמיזה במתניתין הכל כמו שפירשתי לגרסא ראשונה כן פירש מורי נ"ר שוה היא כונת רש"י ז"ל וגרסתו וכן דאיתי לריטב"א ז"ל כדבריו. וניחא ליה למימר דבריתא משבשגתא היא ולא לומר דרב תנא הוא ופליג. וקשיא לי בין לפירוש קמא בין להאי פירושא אמאי לא אקשי ליה ממתניתין ומדיוקא הא במעי אמה שריא. וי"ל דמתניתין איכא לדחוייה כדדחינן אבל ברייתא ליכא לדחוייה אלא בשנויא דחיקא ולשבושה ולמסקנא לא קם דיחויא כן נראה לי.

ריטב"א

והריטב"א הקשה דלישנא דעם יציאתה נגמרה לא דייק שפיר להאי פירושא. ועוד הקשו בתוספות דהיאך יש כח ביד האמורא לשבשגתא כדי לקיים דבריו. ופירשו הם ז"ל וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן וכיון דלא מצינו במשנה נימא דבית שמאי היא דקא שרו [במתניתין]

תרומת שאלות ותשובות שכא - שכב הדשן שכב

דדעתא דכל זמן דלא גבה אמרינן שלא הקנה לו האב אלא ע"מ שתהנה בתו ממנו אפילו היכא דזקפה במלוה נמי איתא להך טעמא ותדע מדלא תירץ ר"ת ההוא ברייתא דת"כ דלעיל שאבד מעותיו כגון שזקפה עליו במלוה והוי מתורץ שפיר טפי ממאי דמתרץ דאיירי כשהחתן מוחזק דלשון הברייתא דהפוסק לבתו לא משמע שכבר הגביהו אלא שפסק ועדיין לא גבה כמו הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל דפ' בתרא התם מסקנא דמלתא בנ"ד דראובן צריך להחזיר לשמעון חמיו את הספרים דתפישה לאחר שנולד הספק בספיקא דדינא לא מהני כמו שביארנו לעיל אבל טעמא דתקנת העיקול לא שיך הכא אפי' במקום שנהגו שלא לעקל הספרים השאולים עבור שום תביעה כדאיתא במרדכי שילהי המקבל דר"ת מפרש התם דתקנת העיקול ליתא אלא בהדר וקום עליה בדינא אבל אהדרי לא הפסיד מיגו שלו וא"כ לא הפסיד נמי מוחזקות שלו דאי אמרת הפסיד מוחזקות שלו הפסיד נמי המיגו דמגו להוציא לא אמרינן:

שאלה שכב ראובן אמר לשמעון יש לך למכור בשר צאן מאיל מסורס ואמר לו הן ומכר לו הבשר ונמצא מאיל שאינו מסורס דריחו נודף ואינו טוב לאכול כמסורס ורצה ראובן לגמרי לחזור במקח כי אמר דמקח טעות הוא ושמעון אומר לא תחזור לגמרי במקח אם אינו שוה הבשר כמסורס תן בו כשוויי הדין עם מי:

תשובה יראה דהדין עם שמעון ויש להביא ראייה במרדכי מן התלמוד לזה דפ"ק דביצה גרסינן ההוא דאמר ביעי דפחיא פי' של תרנגולים חיה ולא ביעי שנמצאים

בתיקו אי עמד חוזר או לאו וכתב אשרי עלה דכיון דהמתנה ודאי ומכח אומדנא אתינן לבטלה בעינן אומדנא ודאי וכיון דסלקא בתיקו לא אומדנא ודאי היא והוכיח אשרי האי סברא מן התלמוד התם וא"כ בנ"ד הואיל והאב כתב ונתן ודאי לחתנו ואפי' לפר"ת לא אתיא לבטל המתנה אלא מכח אומדנא כדמוכח התם פ' נערה בהדיא דלדעת מרדכי האומדנא בנ"ד ספיקא היא כדפרישית ואמאי חולקים החתן יזכה מכח מתנת ודאי שלו ולא יתבטל מכח ספק אומדנא ואפי' לא"ז דפסק התם גבי ש"מ הואיל וסלקא בתיקו לא מפקינן ממונא ואע"ג דאומדנא ספיקא אפשר לומר דחזקת ממון עדיפא כל כך דאפי' ספק אומדנא מהני ליה. אבל נ"ד דהממון ביד שלישי והו"ל לבעל תפישת יד בו אפילו בשנה ראשונה כדפרישית אית לן למימר דספק אומדנא לא תבטל כלל מתנה ודאית וצ"ע:

תו נראה לומר דנ"ד דאפילו לא הזכיר בשטר שנתן שמעון לראובן כלום מן הנדן אלא נכתב כשטר חוב והלואה לא מצי למימר הואיל ונזקף הנדן במלוה נפקא ליה מתורת נדוניא והוי כשאר מלוה וכה"ג אמרינן פ"ב דגיטין דכתובה משזקפה נפקא ליה מתורת כתובה ומעשה ב"ד ונעשה כשאר מלוה אליבא דשמואל דקי"ל כוותיה דיש לחלק שפיר דשאני התם דטעמא דהשמטת כספים בהא תליא דוקא אי חיוב הממון מכח הלואה קאתי כדתנן במס' שביעית ובתוס' פ"ב דגיטין וכן באשרי פ' השולח מייתי לה דהקפת חנות ושכר שכיר אינו משמט ואע"ג דלאו מעשה ב"ד הן וכיון דלאו בטעמא תליא מלתא משזקפה ונפק על הממון שם הלואה משמט אבל בנ"ד דבטעמא תליא מלתא לפיר"ת דלא זכה הבעל מכח אומדנא

של תרומת שאלות ותשובות שכב - שכג הדשן

יותר לשליחות זאת וקודם שיצא שמעון לדרכו הלך ראובן ג"כ לצד אחר וכשרצה שמעון לצאת לדרכך אמר לאחד או לשנים מבני העיר ראובן שכרני בכך וכך ובדעתי שיתן לי מקודם ההוצאה על דרך בהליכה ובחזירה ואיננו עתה פה מ"מ לא אתעכב ואלך כאשר שכרני סובר אני שיחזיר לי ההוצאה מלבד השכר שקצב לי וחזר ועשה שליחותו ותובע מראובן ההוצאות השיב ראובן על ההוצאות לא היה דעתי ובשביל כך קצבתי לך י' זהובים לשכרך אלמלא כך לא היה ראוי לתת לך [רק] ז' זהובים ושמעון טוען מנהג כל השוכרים כה"ג שיתנו לעולם ההוצאות לבד השכירות ככה יעשה לי ג"כ הדין עם מי:

תשובה יראה דהדין עם ראובן מאותו טעם שהוא טוען דהדמים מודיעים ששכרו על ההוצאות שלו שהרי שמעון מודה לו שאין ראוי לתת לו שכר גדול כ"כ בשליחות כזאת ואע"פ שגם ראובן מודה לו שמנהג סתם השוכרים כה"ג שיתנו ההוצאות עם השכר מ"מ י"ל דהדמים מודיעים כמו שאבאר לקמן ואע"ג דלא קי"ל כרבי יודא דאית ליה דהדמים מודיעים לו פ' הספינה אלא קי"ל כרבנן דסברי גבי מכר את הצמד לא מכר את הבקר דאין הדמים ראייה הא מחלק באשירי פ' המוכר פירות וכן בהגה"ה באשירי ר"פ המניח בשם ר"ת דאפילו רבנן מודים דהדמים מודיעים היכא דאין מכחישין עיקר הלשון כמו גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דפריך תלמודא עליה וליחזי אי דמי רדיא כו' והיינו משום דאין הדמים מכחישין עיקר הלשון כמו גבי צמד ובקר ענייני הבהמה ונ"ד נמי אין עיקר הלשון מוכחש כלל דשפיר יש בלשון השכירות שהשכיר יתן הוצאות ואע"פ שאין מנהג מ"מ

לאחר שחיטה בתרנגולים דפחיא למאן ביעי דפחיא למאן יהבו ליה ביעי דשחוטה אתי לקמיה דר' אמי אמר ליה מקח טעות הוא הדר פריך פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קבעי והאי דקאמר להו דפחיא משום דצריבו פי' מבושלים כל צרכן ונפקא מינה למתבי ליה דביני וביני קמ"ל ע"כ לשון הגמרא ופירש רש"י פשיטא דמקח טעות הוא דהא קאמר בהדיא דפחיא ונ"מ בין מאן דבעי ליה לאכילה ובין מאן דבעי ליה לאפרוחים למיתבו ליה דביני וביני אי בעי לאכילה אין מקח טעות דהא בני אכילה נינהו אלא שאלו יפין מהן ויחזור לו כפי מעלתן קמ"ל ר' אמי דסתם מאן דאמר לפחיא לאפרוחים קבעי ואין אלו שוין לו כלום ע"כ ומייתי נמי עובדא התם כה"ג ממש. הא קמן דכל היכא דלאכילה קבעי לוקח אע"ג דקאמר בפירוש למוכר להאי מילתא קבעינא אי יהיב ליה מוכר מלתא אחריתי מאותו המין דלא שוה לאכילה כי האיך דקבעי אין המקח טעות לגמרי בשביל כך אלא יהיב לה דביני וביני וכפי מעלתו יחזיר לו אמנם אם ידוע הוא דראובן כ"כ איסתניס דלא קאכיל כלל בשר איל שאינו מסורס מצינו למימר דמקח טעות לגמרי הוא דהא לא שווי ליה כלום לאכילה ואע"ג דלרוב העולם שוה לאכילה בתר דידיה אזלינן וכה"ג אמרינן פ' לא יחפור דאמר רב יוסף כיון דאנינא דעתי כקטורא ובית הכסא הוא דמי:

שאלה שכג ראובן שכר את שמעון עבור עשרה זהובים שילך לו למדינה פלוני אל לוי ומסר לו כתבים אליו לשדך לו אשה משם ויצא לדרכו לאחר ג' ימים ויחזור לתוך ג' שבועות ולא יהא משועבד

חתם

ו' ע"ב – ז' ע"א

סופר

נא

שנתן כלי תחת הכר במתכוון, דא"כ אין לך תנאי גדול מזה, ויחזיתו ממנו אפילו בשעה שהוא דולק, אלא מיירי שנתן שמה מצטד יום בלי כוונת מכוון, וא"כ גם יושב ומלפס אין כאן, ואסור אפילו לאחר שכבה, וזה נראה לי דעת רבינו יוסף שבתוס' בשמעתין.

אך אכתי לריך לי עיון בתוס' [שבת מ"ג ע"א] ד"ה צעודן עליו, שהקשו על רב יוסף, מ"ט הוה ציטול כלי מהיכנו, הוה מותר באותו היום אחר שכבה לר"ש, ולהג"ל מאי קושיא, הוה קאי ארישא דמתני' דלא מיירי בהניח כלי תחת הכר, ואסור אפילו אחר שכבה. ומיבו הקושיא ממוקא למנחתו שהקשה פניו הג"ל, ו"ל אה"ג דאסור כל הלילה, אך ביום תו ליכא מזה צנר שבת, ויפה כתבו תוס' שאינו מצטל הכלי לכל היום, אך ממוקא מחמת איסור קשה, וז"ע, ובפולפול הארכתי קנא.

תוס' ד"ה ביצים, משום דגורנין אטו ביצת טריפה. [ע"י חולין נ"ז ע"ב ד"ה והנה תוס'].

דף ז' ע"א: למיתבה ליה ביני ביני. עפירש"י. ומזה למד צה"ד סי' שכ"ב דינו של מוכר צנר חיל שאינו מסורס בחזקה מסורס שפסקו רמ"א בח"מ סי' רל"ג [דמקח קיים ומחזיר לו אונאתו]. ותמה שם הב"ח הוה משנה שלמה שנינו צ"ב פ"ג ע"ב ד' מדות צמוכרים, יפות ונמלא רעות לוקח יכול לחזור בו, אע"כ מיירי הוה צנפסדו שהניחם תחת התרנגולת ולא אפרחן וכמ"ש הר"י והר"ש בשמעתין, וצ"ח הדברים ר"ן פ"ב קדושות [מ"ב ע"ב ד"ה ודאמר], אבל אי הוה צנינא לעולם הלוקח יכול לחזור בו. וכ"כ מהר"ל צ"ש"ש דפרקין [סי' כ'] ובחכמת שלמה דשמעתין. ועיין מה שנדחק קרבן נתנאל בזה, ובצר חזר בזה הריעצ"א דמייתי ליה בשיטה מקובצת דאין שום קפידא לאכילה ולא לענין צריאות הגוף כלל וכלל בין הני ציני להני ציני, רק קפידא של קפדן וה"ל יפות ונמלא יפות דמקח קיים ומחזיר לו אונאתו. ואין ספק דבין חיל מסורס לאינו מסורס, נמי הכי הוה, דהרי חיל שאינו מסורס לגובה סליק, ובהניס אכלים אותו למשחה לגדולה כדרך שולמים אכלים [כצחים כ"ח ע"א], ובהיות ישראל יושבים על אדמתם ואין עכו"ם ביניהם, מי סורס להם בהמתם, והי עולה על שולחן מלכי יהודה הדיקים צנר שאינו מסורס, וליכא אלא קפידא של קפדן, וה"ל יפות ונמלא יפות דמחזיר לו אונאתו והמקח קיים, ויפה למד כן מרש"י דשמעתין, והדין דין אמת עכ"פ. אלא שצריכין להבין מני"ל לרש"י שאין קפידא יתירה באלו הצינים, דלמא איכא קפידא והלוקח יכול לחזור והכא מיירי בדלא אפרחן וכהר"י, ויש ליישב זה.

אך ו"ל הכרה גמור דאלת"ה תיקשי אי לא אפרחן נמי לימא ליה דלמא לאכילה צנחה ואיתיה לך דציני וציני אבל לא אפסיד הקרן שלי, דאע"ג דרוב הקונים ציני דפחי או דדכרא צריכים לגדל אפרוחים, מ"מ הוה אין הולכין בממון אחר כרוב, כמו זרע פשתן שזרעו ולא נמחו ר"פ המוכר פירות ל"ג ע"א ת"ש המוכר פירות וכו' ע"ש וצטו"ש סי' רל"ב סעיף כ"א. ועוד הוה גרע עפי מרע פשתן, דמדאכרא ציני דפחי, ולא התנה שיהיה נמי דדכרא דלמא יכזו ליה דספנא מארעא, וכן הוה דהכריז ציני דדכרא איך לא חשו שיתנו לו דדכרא משוטת ולא יגדלו אפרוחים, וה"ל להכריז דפחי דדכרא למאן, ומדלא אכריז יש קצת ראייה דלא צניי לכו אלא לאכילה והאי גברא לא דקדק אלא אצריצא ולא אשמינא, ואיך דקדק אשמינא ולא אצריצא, והכא הוה ששיבס לא הקפידו אגידול אפרוחים, וא"כ איך הוה רב אחי ממון מיד המוכר, אע"כ מוכח שאין שום קפידא לאכילה בזה, והמקפיד ממש צטו"ש דפחי, ומסתמין למוהב ליה ציני וציני, אבל לצטל מקח לא, כמו יפות ונמלא יפות. מיבו החולקים ו"ל ס"ל כשיטת תוס' סנהדרין ג' ע"ב [ד"ה דיני] דצנר מעליא כ"ע מודים דהולכין בממון אחר כרוב.

ועוד ראייה ברורה לדין זה, מדאמרין לרב עם יחאתה נגמרה ומגדל אפרוחים, נפקא מיניה למקח וממכר, ואי ס"ד בדלא גידול אפרוחים נמי אי הציני צנינא הלוקח חוזר בו מטעם יפות ונמלא רעות דלא חזין לאכילה כולי האי, א"כ אמאי לריך למימר מגדל אפרוחים דלית ציב נפקותא אלא אי אפסיד ולא אפרח, וגם לא שייך דין זה בדספנא מארעא, נימא עם יחאתה נגמרה לאכילה דצריבן, ואי הציני צנינא דהר"א צנינא ושייך אפילו בדספנא, אע"כ מוכח דאי לאו לגדל אפרוחים משום שינוי דאכילה אפילו היה צנינא לא יחזיר לו אלא ציני וציני, אבל השתא דאיכא נפקותא לגדל אפרוחים, ה"ל אינו מינו ושניהם יכולים לחזור בו. ולא תיקשי אכתי נימא רק עם יחאתה נגמרה לאכילה ונפקא מיניה למוהב דציני וציני. ז"א דזה לא שייך אלא בדספנא מארעא דלא שכיחי, אבל צנינא מיניה דדכרא, כיון דאמת הוה דאינו מגדל אפרוחים המקח צטל, והאמת קאמר. ומיבו אעפ"י שהוכחנו דין זה מדרב, מ"מ אין להוכיח סברת ריעצ"א שאין שום שינוי לענין אכילה בין אלו לאלו, ד"ל דאע"ג דיש קפידא מ"מ כיון דרובא המקפידים על דפחי אין כוונתם משום אכילה אלא משום ולדות, א"כ רב לעטמיה דס"ל [צ"ב ל"ב ע"ב] הולכין בממון אחר כרוב, ומצטל המקח מטעם רוב, ואע"ג דכתבתי לטיל מדפרע דפחי ולא אמר נמי דדכרא, יש קצת ראייה דצניי לכו לאכילה, מ"מ מאן לימא לן דרב לא מיירי אלא באומר דפחי ודדכרא קנב).

וביני – ונ"ל להוכיח כן, דהא בר"פ המוכר פירות אמרינן בכת"ג אין הולכין בממון אחר הרוב, א"כ לימא ליה המוכר כיון דאיכא דובני לאכילה ומשום דצריבן קפדי אדכרא, א"כ לא אחזיר לך המקח דלאכילה ובינא לך. ועוד הכא יש ראייה דלאכילה ומשום דצריבן היה הקפידא ולא משום אפרוחים, דאל"ה היה לך להכריז דפחיא ודדכרא למאן, דהרי אפילו אי אובן לך דפחיא דלמא לא יהיה דדכרא ומאי אהנית לך בהכרוה שלך, אע"כ לאכילה בעית להו ואתה שהנחתם תחת התרנגולת

קנא) ח"י שבת מ"ב ע"ב (קל"ח ב') ד"ה לפי קנב) וכ"כ במהדורות, וז"ל: למיתבה ליה ביני ביני. הרא"ש [סי' ט'] לא גרס להך, ומוקי ליה דלא אפרחן ונפסדו הבעי, דאי הוה בעין קיי"ל יפות ונמצא רעות הלוקח יכול לחזור בו ולא סגי ליה בדביני ביני. וכן הקשה י"ש"ש וכן הב"ח ח"מ סי' רל"ג. אמנם בשיטה מקובצת בשם ריטב"א קיים הגירסא, וכתב דלא הוה יפות ונמצא רעות משום דיפות יפות הן, רק לקפדן בעלמא, ורובא אינם מקפידים וסגי בדביני

מנחת

חושן משפט סימן רלב-רלד

פתים

רנט

טעף כ"א

אם לא הודיע למוכר שמוליכו למדינה אחרת, והוליכו ונמצא בו שם מום, הרי זה ברשות הלוקח עד שיחזיר המקח במומו למוכר. עי' צנח"מ [ס"ק י'] דהיינו דוקא באין הרגילות להוליך הסחורה למקום אחר. ועיקר דין זה יש ללמוד מצי"ה ז' ע"א גבי ציעי דפחיא, וגירסת הרא"ה ור"ן פ"צ דקידושין [י"ז ע"ב מדפי הר"ן] אותצ"נהו ולא אפרוח יעו"ש, והיינו אף דאמר לו דפחיא, כיון דהלוקח זה קנה לאכילה דדרכו צ"כ לא היה לו להשיצס לצינים ודו"ק:

טעף כ"ג

המוכר שורר להחזירו ונמצא נגחן וכו', אינו מקח טעות שיכול לומר לשחימה מברתיו, אע"פ שהרוב קונים להרישה ולא אזלינן בתר רובא להוציא מיד המוכר. צמוס' סנהדרין ג' וע"ב ד"ה דיין כתבו דוקא צרובא דרדיא אין מוליחין שהוא רוב גרוע, ועי' צשצ שמעתתא שמעתתא ד' פרק ז' האריך לתמוה ע"ד הסוס'. ועי' צנתיצות לשצת אהע"ז סי' ד' [ס"ק ל"ג] חידש דצרוצא דאיתא קמן גם צממון אזלינן צתר רוצא יעו"ש, וחידוש שלא הזכיר שכן מצואר צתרומת הדשן סי' שי"ד^[א], ועי' חשו' נמח נדק סי' קכ"ה. וע"ע צנתיצות לשצת שס [ס"ק ל"ג] כתב דהא צצממון לא אזלינן צתר רוצא היינו דוקא אם יש לו טענה, וכן משמע קצת מלשון רשב"ס צ"ב ז"ב ע"א ד"ה ולא צמחו, אצל מחשו' נמח נדק הנ"ל מוכח דאין חילוק. וע"ע צנתיצות לשצת אהע"ז סי' ט' [ס"ק צ'] דהיכא דאיכא שטרא דכגזי דמי אזלינן צממון אחר הרוב. ועי' צקנה"ח לקמן סי' ר"פ [ס"ק צ"ג] וצשטני הגיצורים יצמות סוף פרק האשה שלום שסצצ המרדכי. והיבא דחזקת הגוף מסייע לרוצא כתבו צמוס' ישנים כחצות ט"ז ועל חוד"ה מיון דמוציחין ממון, וכ"כ הרז"ה שס, וכן העלה להלכה הפני יהושע צקונטרס אחרון לכחצות אות נ"א. וצמהרי"ט אלגזי פ"ח דצכורות אות ס' כתב להיפוץ, וחמהני שלא הזכיר מחו"ש ורז"ה:

לו שהיא רעה, וראיה משצת קמ"ט ע"ב אין לא טוב אללא רע כו' יעו"ש:

טט

מכר לו יפות ונמצאו יפות, אף על פי שאינם יפות שאין למעלה מהם וכו', אין אחד מהם יכול לחזור בו. עי' חשו' נמח נדק סי' י"א דאם מכר לחצירו צגדים טובים יכול ליתן לו צינונים. וצ"ע צמכר לו יפות אם יכול ליתן לו צינונים, ועי' צ"מ כ"צ ע"א וצממא דצעה"צ כי תרוס מצינונית הוא תריס ואזיל הוא ותריס מיפות יעו"ש, דמשמע קצת דצינוני לא מיקרי יפה, ומלחחי צקהלת יעקב צלשון צנ"א אות י' [ס"ק פ'] שכתב דיפסי מיקרי נמי צינונים:

טט

הג"ה, מכר לו בשר בחזקה שהוא מן איל מסורס ונמצא שאינו מסורס, המקח קיים ומחזיר לו אונאתו. ויפות ונמלאו רעות, צריך לומר דמיירי צרעות לגמרי, והיא דוחק וכבר תמה הצ"ח, ואפשר דשס מיירי צקנאן לסחורה והוי קפידא רצה כי אין הלוקחים רונים צסחורה גרועה, והכא מיירי צקונה לצרכו לאכילה, וכן דיקדק צתרומת הדשן שס שקנאן לאכילה, ונראה דחמי לאפוקי אם קנאן לסחורה, ועי' צ"ק ק"ב ע"ב כאן לאכילה כאן לסחורה.

ובגוף ראית התרוה"ד מהא דציעא דפחיא דמס' צינה דף ז', עי' שיטה מקוצצת שס צשס ריטצ"א דהא דלא הוי מקח טעות היינו רק אם טובות וצריאות לגוף כמו אלו, דאי לא, אפילו צעי ליה לאכילה מקח טעות היא ושחוטין טובות כמו דפחיא אללא דפחיא מצושלין ושוקלין יותר יעו"ש, וצ"ע דהא מצואר צירושלמי פ"ק דצינה [הלכה א'] דצינים שנולדו מתרנגולת דהיינו דפחיא עדיפי מצצים של תרנגולת שחטה, ועי' מג"א או"ח סי' תקי"ג ס"ק י"ד:

סימן רל"ד

טעף ב'

נתה"מ ס"ק ב' - ונפק"מ בין שני המעמים אם עירב הלוקח בששים וכו' ומ"מ שייך קנס על שגרים במזיד לבמל האיסור. וצ"ע דהא אין מצטלין איסור לכחלה היא מדצריהם לשיטת רוב הפוסקים, וצאיסור דרצן לא קנסו כמצואר:

סימן רל"ג

טעף א'

מכר לו רעות ונמצאו יפות, אפילו לא נתאנה בסכום מוכר יכול לחזור בו. ונראה שאם המוכר אומר לו קודם המכירה שהסחורה שמוכר לו לא טוב הו"ל כאומר

[א] ומ"מ אנו לא קיי"ל כן - מהרש"ם ח"ד סי' ס"ז, אך עי' קונטרס אחרון לגילוי דעת [יו"ד סי' מ"ח] אות קנ"ד בסופו, וע"ל סי' רצ"ב [סעף י"].

עין משפט

מו

רבינו

האיש מקדש פרק שני קדושין

נסים

רש"י

א מ"י פ"ג מהלכות מביאה הלכה י"ב סמך למוין קטן טו"ש"ע ח"י"מ סמך רבו סמך"ל: ב מ"י פ"ג מהלכות מביאה הלכה ח סמך טו"ש"ע ח"י"מ סמך רבו סמך"ל: ג מ"י פ"ג מהלכות מביאה הלכה א סמך טו"ש"ע ח"י"מ סמך רבו סמך"ל: ד מ"י פ"ג מהלכות מביאה הלכה ז סמך טו"ש"ע ח"י"מ סמך רבו סמך"ל: ה מ"י פ"ג מהלכות מביאה הלכה ו סמך טו"ש"ע ח"י"מ סמך רבו סמך"ל:

ואבתי איכה למידק מדגרסינן צפרק גט פשוט (ב"ק פ"ט) הדין איתמה דיהבא ליה וזו להווא גברא למזנן לה ארעה אול זנן לה שלא צאחריות אחא לקמיה דרב נחמן א"ל מניא למימר ליה לתקוני שדרתין ולא לעומי זיל את וצנה שלא צאחריות והדר וצניה ניהלה צאחריות ואמאי מחייבין התם לשליה צהכי נימא דליהוי צטול^(א) מקת כי הכא יש לומר דהתם השליה לקח סמך ואין למוכר דין ודברים אלא עמו ואע"פ שהוא אומר עכשיו שלדוך האשה לקחו אין למוכר צדק כלום ולפיכך ע"כ צריך לפרוע הדמיים למוכר והאשה גם כן יכולה לומר לשליה מן לי מעומי דלתקוני שדרתין ורב נחמן ה"ק ליה אס חפנה היא צפרקע קבל עלך צדק שהרי היא יכולה לומר שהיא רוצה יותר צאחריות המוכר משלו ובר מן דין כיון שלא עשה שליחותו הרי מקחו אלא האשה צטל:

והא דאמרת שרות קנה ומחזיר אינאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא אבל אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שרות או שהותירו שרות מברן בטל והא דאמר יתר משותות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי^(ב) אבל במקרקעי אין אינאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אב"ל במשחתא^(ג) לא כדרבא^(ד) דאמר רבא כל דבר י: מביאה (ה"ג) ומתמיתין דתנן אפי' שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אינאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אינאה ולא ביטול מקח^(ה):

והא דאמרת שרות קנה ומחזיר אינאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא אבל אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שרות או שהותירו שרות מברן בטל והא דאמר יתר משותות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי^(ב) אבל במקרקעי אין אינאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אב"ל במשחתא^(ג) לא כדרבא^(ד) דאמר רבא כל דבר י: מביאה (ה"ג) ומתמיתין דתנן אפי' שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אינאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אינאה ולא ביטול מקח^(ה):

והא דאמרת שרות קנה ומחזיר אינאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא אבל אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שרות או שהותירו שרות מברן בטל והא דאמר יתר משותות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי^(ב) אבל במקרקעי אין אינאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אב"ל במשחתא^(ג) לא כדרבא^(ד) דאמר רבא כל דבר י: מביאה (ה"ג) ומתמיתין דתנן אפי' שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אינאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אינאה ולא ביטול מקח^(ה):

והא דאמרת שרות קנה ומחזיר אינאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא אבל אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שרות או שהותירו שרות מברן בטל והא דאמר יתר משותות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי^(ב) אבל במקרקעי אין אינאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אב"ל במשחתא^(ג) לא כדרבא^(ד) דאמר רבא כל דבר י: מביאה (ה"ג) ומתמיתין דתנן אפי' שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אינאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אינאה ולא ביטול מקח^(ה):

והא דאמרת שרות קנה ומחזיר אינאה לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא אבל אמור נפלוג בשומא^(א) דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שרות או שהותירו שרות מברן בטל והא דאמר יתר משותות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי^(ב) אבל במקרקעי אין אינאה לקרקעות ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דפלוג בעלויא אב"ל במשחתא^(ג) לא כדרבא^(ד) דאמר רבא כל דבר י: מביאה (ה"ג) ומתמיתין דתנן אפי' שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אינאה חוזר מוהא שמעינן דאין לקרקעות לא אינאה ולא ביטול מקח^(ה):

ואחרים מכריעין כן דכל שאפשר להשלים משלים מדאמר

צפרקא קמא דיו"ט (פ"ה ט) והוא דאמר להו ציעי דפחיא למאן ציעי דפחיא למאן^(א) ויהבו ליה ציעי דשטוטה אחא לקמיה דרב אמי א"ל מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא צעי להו והאי דקאמר דפחיא משום דלרצין למאי נפקא מינה למיתבא ליה דביני ציעי קמ"ל והא התם כיון דאמר בפירוש דפחיא ואפי' לאכילה נמי מעליין טפי לא גרע מדבר צעמסקל ואפי' אמרינן דאי לאכילה הוה צעי להו צהדורוי ציעי ציעי קמי' אלמא כל שאפשר להשלים משלים. והרא"ה ז"ל דחה ראייה זו כפי מקלט גרסאות (רא"ש פ"ה פ"א סימן ט) שגורסין שם אומציהו ולא אפרות ומיה קמי צהדורוי ציעי ציעי משום דאי איתא דלאכילה הוה צעי להו וא"ל לו להחזירן דהא אפסדינהו אין לו למוכר להחזיר לו כל המעות ולוקח לא הוה ליה לאומציהו וכיון דאפסדינהו חייב ומיהו ציעי ציעי משלם אצל דואי ה"ה דאי איתנהו לציעי דצטל מקח^(ב) ויפה אמר לפי אותה גרסא אצל של הרבה נוסחאות שאין כבוד בהן אומציהו ולא אפרות. אצל גראה לי שאפי' לפי אותן גרסאות על כרחין עובדא הכי הוה ומן הטעם שכתב הרב ז"ל שאע"פ שאמרנו^(ג) שכל שיוכל להשלים משלים ה"מ צמדה שסכרה שפיון שהשלים הרי יש לו ללוקח כל מה שנתכוון לקנות אצל מי שנתכוון לקנות דבר חשוב מעט צמדה איהו צדו של מוכר להשלים לו צמדה מן הגרוע או צמדים איהו חורה ומשנה שלימה שנינו (ב"ב פ"ג) ימות ומלאו רעות ולוקח יכול לחזור בו וצדאי אפי' רצה מוכר^(ד) ליתן לו כפלים מן הרעות לא כל הימנו הלך דואי הדיא עובדא דפ"ק דציעה הכי הוה כגון דאומציהו ולא אפרות. ואפשר שאותו הלשון הכתוב במקלט נוסחאות אומציהו ולא אפרות פירושו של ראשונים הוא מפני שראו שאי אפשר לקיים אותה שקלא וטריא אלא צענין זה ומן הטעם שכתבנו.

ומב"ד מקום אע"פ שאין הראיה ראייה דין אמת שכל שאפשר להשלים כגון מדה חסרה של פירות משלים ואם אי אפשר להשלים כגון צפרקעות צטל מקח ומתנת^(ה) היינו טעמא מפני שכתב לו מדה צטל ולפי זה המוכר שדה להצירו ונמלאו שגול מוכר מקבלתו והרי אותו מקלט יולא מתחת ידו מכיון שצטל מקבלתו צטל כולו. ואם תאמר והא אמר שמואל צפרק בית כור (ב"ב פ"ג) גבי אחין שחלקו וצא להם אה ממדינת היס דמקמאין לומר דניא בצטלה מקלט חלוקתן לא צטלה כולה ואע"ג דס"ל דללקוחות דמי וכדאיתא התם ז"ל דניא דללקוחות דמו אינם ללקוחות מגורים דהא אקשינן עליה דשמואל לקמן התם מוכר צטלשלים אי מוכר לך וצפרקין התם עובד רבנן מילתא דניחא ליה למוכר

הר"ן למד הסוגיא בביצה שהוא נידון של מדה ומשקל, וממילא הוא ראייה שטעות של משקל אינו מקח טעות, רק שחייב להחזיר מותר המעות או להשלים החסר. והרא"ה כתב שאינו ראייה שיש גירסא אחרת בהגמ', שהלוקח לקח הביצים ונתן תחת תרנגולת בשביל שתלדו, וממילא הפסידים שהרי אינן ראויים להוליד אפרוחים, ועכשיו גם אינו יכול לאוכלם או להחזירם להמוכר. ומשום הכי אי"כ מקח טעות באופן של הגמ' בביצה, שהרי אין הלוקח יכול להחזיר הביצה - שהוא הפסידו בידים. ובהוהוה אמינא של הגמרא הלוקח לקח הביצה בשביל תכלית אכילה, רק שאח"כ שינה דעתו לתתו תחת תרנגולת, ומשום הכי הוא חייב בהפסד הביצה, ואין המוכר חייב אלא להחזיר לו דמי המותר של ביצה חייה. והר"ן כתב שאף אם לא גורסים כן, אפשר ללמוד דגמ' כך.

רפח מאירת עינים חשן משפט רלב-רלב הלכות אונאה ומקח טעות מאירת עינים

אם יש הוכחה בדמים כו'. ז"ל הטור [סעיף כ"ב] ואף על גב דק"ל כרענן שאין הדמים ראייה, הני מילי גבי צמד בקר [לעיל סימן ר"כ [סעיף ה' בטור]] שהדמים מכחישים את עיקר הלשון, דעיקר לשון בני אדם קורין לעול צלל בקר צמד, אבל הכא בין לרדיא בין לשחיטה נקרא שור לכולי עלמא, וזה הולכין אחר הודעת הדמים, עכ"ל. ועיין פרישה [שם] מה שכתבתי בזה:

[כ"ב פ"ד ע"א] והרא"ש [שם פ"ה סי' י"ד] והטור דגם המוכר יכול לחזור בו, וכמ"ש הטור בסימן רכ"ז סעיף ז', ואף שהטור לא כתב כן כאן, נראה דסמך בזה אמה שכתב בסימן רכ"ז. ומיהו המחבר * (ומור"ס) לא כתב (ו) דעה זו גם בסימן רכ"ז [סעיף ד'] מטעם דהר"ק [שם מ"ב ע"א מדפי הר"ק] והרמב"ם [פ"ב ממכירה ה"ד] ס"ל דהמוכר אינו חוזר בכה"ג, ע"ש: ד' אע"פ שאינו יפות שאין למעלה מהן כו' עד אין אחד מהם יבוא לחזור. גם בזה למכר לו רעות וממלא רעות מהן הוא אמינא דיכול לחזור בו * הלוקח, דיאמר כיון דאין אלו שקניתי אני חוזר מגוף המקח מאיזה טעם שיש לו שחזור בו, קמ"ל:

הלוקח אינו רגיל לקנות אלא להרישה והמוכר מכירו הרי זה מקח טעות ואם אינו רגיל לקנות אלא לשחיטה מסתמא לשחיטה קנאו * ואם הוא רגיל לקנות לשחיטה ולהרישה * אם יש הוכחה בדמים אם נתן דמי שור להרישה אומרים להרישה קנאו והוי מקח טעות ואם נתן דמי שור לשחיטה אומרים להרישה קנאו. הגה (ט) כל מקום דהוי מקח טעות ונריך להחזיר לו דמיו ואית ליה זוזי נריך ליתן לו מעות דהוי כצעל מוז וללא כ"ש אומרים דיכול ליתן לו קרקע.

סימן רלב

המוכר מין ונמצא מין אחר או רע ונמצא יפה

ובו סעיף אחד

א' המוכר לחבירו מין ממיני פירות ונתן לו מין אחר אין כאן מכר ושניהם יכולים לחזור בהם כיצד מכר לו חטים א' לבנות ונמצאו אדומות או איפכא או יין ונמצא חומץ או איפכא או עצים של זיתים ונמצאו של שקמה או איפכא י' אבל אם מכר לו חטים יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו * ואפילו לא נתאנה בסכום * והמוכר אינו יכול לחזור בו * אפילו הוקרו ואם מכר לו רעות ונמצאו יפות אפילו אם לא נתאנה בסכום מוכר יכול לחזור בו והלוקח אינו יכול לחזור אפילו אם הוזלו * מכר לו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות * אף על פי שאינם יפות שאין למעלה מהם ולא רעות שאין למטה מהם ויש אונאה שתות אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר אונאה.

צידינים ומקורות (ט) נ"י ריש פרק המוכר פירות ב"ב מ"ז ע"ב מדפי הר"ק. ד"מ יעקב ורבי יוחס נתיב ט' ס"ב. ד"מ סימן רכ"ז סעיף ג'. (ז) משנה מיימני ספר משפטים סי' י"ג כ"ש ר"י ד"מ ט"ז.

ערך לחם

סימן רלג סוף סעיף א'. מוכר לו בשר בחזקת שהוא מאיל מסורס ונמצא שאינו מסורס, יחזיר ההפרש כי הכל מין בשר, אי"כ ידוע שהלוקח אסמנים דלא אכיל ליה כלל, והוא הדין לשאר מיני מאכל הקנויים בחזקת

ביאור הגר"א

לח. והמוכר מכירו. עיין רש"ט"ס שם [ב"ב ע"ב ע"א] ד"ה ה"ג ולחיו כו': לט. ואם הוא רגיל כו' אם כו'. גמ' [ב"ב] שם ושם [ב"ב מ"ז ע"א]: מ. כל מקום דהוי מקח כו' ודלא כיש אומרים כו'. עיין מוס' שם [ב"ב ע"ב ע"ב] ד"ה אי לילכא כו' וצנ"ק שם [מ"ז ב' ד"ה ה"ג] אי כו': סימן רלג סעיף א' א. אפילו לא נתאנה כו'. אע"פ שאינם כו'. כן פירש הרמב"ם [פ"ב ממכירה ה"א] למתני' [ב"ב פ"ג ע"ב]:

אע"פ שאין אונאה בזה המקח. ג. שם [בטור] סעיף ב' ושם ברמב"ם ריש פ"ז ושם ברמב"ם ריש פ"ז [לשון הטור [סעיף א']] וכן כתב הרמב"ם ריש פ"ז מהלכות מכירה [ה"ב], משנה פ"ה ד"ב ארבע מדות צמורין וכו', שם דף פ"ג ע"ג. וכתב הרב המגיד שם שזה כשינוי חפץ לגמרי, ופירושו, ג. כתב הרב המגיד כשם מפרשים, שאע"פ שאין אונאה שמוט בין אלו לאלו בדמי המקח, (מוכר) יכול לחזור בו דהוי קנת כשינוי חפץ מחפץ שאם ראה המתאנה יכול לחזור בו ולצטל מקחו רשאי, אבל לא המוכר לפי שאינו שינוי חפץ לגמרי. ד. שם ריש דף פ"ד וכמיהא דרב חסדא שם. ה. כתב הרב המגיד, משנה שם [פ"ג ע"ב], ופירושו, כלומר שהטעה הלוקח את המוכר ואמר לו חטים שלך רעות הן ונמלאו שכן מן היפות, מוכר שנתאנה יכול לחזור בו ולא לוקח. ו. שם [בטור] סעיף ג' ושם ברמב"ם ושם ברמב"ם. ז. לשון הרמב"ם שם.

פתחי תשובה

הלכה כשמואל [ב"ב ע"ב ע"ב] דאין הולכין בממון אחר הרוב. ובפרישה סעיף כ"א נתן טעם לדבר, ודבריו דחוקים. אמנם לפי מ"ש הב"ח סעיף כ"א בשם התוספות [סנהדרין ג' ע"ב ד"ה דיין] דרובא לרדיא לא חשיב כולי האי כמו שאר רוב ולכך לא מהני רוב זה בממון, אי"כ י"ל דרובא לשחיטה שפיר הוי רוב גמור, ועיין בב"ח, עכ"ל. ועיין בתשובת פרי תבואה סי' כ' מ"ש בזה באריכות:

יוקר יותר, משא"כ ברעות, ונמלאו יפות כיון דהכל מין אחד וכל העולם ניחא להו ציפות יתיר מברעות מש"ה אינו יכול לחזור בו אלא זה שנתאנה. סמ"ע [סק"א]: ב. בסכום. אינו טעמא, כיון דיש קפידא כשם יפות ורעות דכמה בני אדם מדקדקים לקנות דוקא יפות אפילו ציורק ולא רעות אפילו צוול. שם [סמ"ע סק"ב]: ג. הוקרו. והיינו דוקא שאלא נתאנה הלוקח כדי ציטול מקחו דלא אינו ודאי שיחזור בו הלוקח, אבל אם נתאנה כדי ציטול מקח דמסתמא יחזור בו ואין שם מקח עליו, ס"ל לרבינו יונה והרא"ש והטור דגם

באר היטב

לח. בדמים. ז"ל הטור, ואע"ג דק"ל כרענן שאין הדמים ראייה, הני מילי גבי צמד בקר [בסימן ר"כ] דשם הדמים מכחישים את עיקר הלשון, דעיקר לשון בני אדם קורין לעול צלל בקר צמד, אבל הכא בין לרדיא בין לשחיטה נקרא שור, וזה לכו"ס הולכין אחר הודעת הדמים, עכ"ל. שם [סמ"ע סק"א]: סימן רלג סעיף א' א. איפכא. בתלוקות אלו אפילו אם המין השני הוא עדיף וצורך יותר מהמין שהטעה עמו כשעת מכירה אפ"ה גם הלוקח יכול לחזור בו, וכן איפכא למוכר, כיון דהוא מין אחר לגמרי, יאמר לא צמין זה איני חפץ אע"פ שהוא יתיר מברעות מש"ה אינו יכול לחזור בו אלא זה שנתאנה. סמ"ע [סק"א]: ב. בסכום.

מאירת עיניים

חשן משפט רלג הלכות אונאה ומקח טעות

רסמ שפתי כהן

סימן רלג סעיף א' א' דהב"ב מין כסף. ז"ע דמאי שגא מיפות ונמצאו רעות, וז"ל המרדכי שם [המובא בציונים אות ב'], מכר כסף סיגים בחזקת צרוף אין יכולים לחזור בו, אבל זהב ונמצא כסף או להפך שניהם יכולים לחזור בו, ע"כ. וי"ל דה"ק אין שניהם יכולים לחזור אלף לוקח, וקרוב להגיה אין המוכר יכול לחזור בו, ולישגא ד"צו" הכי דייק, וכן הוא בראב"ן סוף דף ק"ה [דף ק' ע"א מדפי הספר] המוכר כסף בחזקת סיגים ונמצא צרוף מוכר יכול לחזור בו, צרוף ונמצא סיגים לוקח יכול לחזור בו, דמנן הסם יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו כו', ע"כ. שזו מלאמי במרדכי סוף פרק המפקיד [ב"מ סי' רצ"א]

הגה (מכר לו צער בחזקה שהוא מן איל מסורס ונמצא שאינו מסורס המקח קיים ומחזיר לו אונאתו אלא אם כן ידוע שהלוקח איסטינים ה"שאינו אוכל כלל צער איל שאינו מסורס והוא הדין בכל כיוצא בזה. ^במכר לו ^אכסף בחזקת כסף צרוף ונמצא כסף סיגים המקח קיים ומחזיר לו האונאה ^אדהכל מין כסף.

הן שאינו אובד כ"פ. לאו ה"ל לגביה כמכר לו יפות ונמצאו רעות דהלוקח חוזר בו וכו': וז"ל: וז"ל כסף בחזקת כסף צרוף. עיין מה שכתב מור"ם דיניס כאלו צסימן שלפני זה סעיף י"ח והצ"י כתבם צסימן זה, אצבעיר שזמן כתבם צסימן שלפני זה [סעיף י"ח] וכתבם פה, ולא ידעתי תרמי למה לי:

ציונים ומקורות סימן רלג א' מרומם הדשן סימן שכ"ב. ד"מ סעיף ג'. ב' מרדכי פרק הפסיה ב"ב סי' תקס"ג, הגהות מיימוני פרק י"ז דמכירה אות ב'. ד"מ שם.

עדר לחם

ונמצא כסף בטפנים, הרי הוא של הלוקח, כיון שלא ידע בו המוכר ולא נתכוון ליכות בו מן הגוי. [מרדכי ב"מ סי' רנ"ח]. קנה חפץ מגוי בחזקת שהוא של זהב ומכרו לישראל ונמצא של כסף ה"ז מקח טעות. [מרדכי ב"ב סי' תס"ג].

ביאור הגר"א

ב. מכר לו בשר כו'. כמ"ש צפ"א ד"ט ו' א' מהו דמימא הא לא לאכילה כו' למאי נפקא מינה כו': (ליקוט) מכר לו בשר כו'. מהיהא דפיק ד"ט גזי ציעי דפחיא דקאמך מהו דמימא לאכילה כו', וסברא טונה לדעת הרמב"ן [ב"ב ק"ג ע"ב] *שמעו לדבר שנמנין לדעמו שמשלים, אבל הרא"ה [הובא בר"ן] ור"ג צפ"א דקדושין [י"ז ע"ב מדפי הר"ף] דסוהו וי' דשם אופיניו ולא אפרוח דאפסדיניהו ולא אפשר לחזור, אבל בלא"ה דומה ליפות ונמצאו רעות, וכ"כ צ"ח [סעיף א'], ועמ"ש לעיל סימן רל"ב סעיף א' [סק"א] (ע"ב): ג. אלא אם כן ידוע כו'. אע"ג דלרוב העולם שזה לאכילה כמ"ש צפ"א דצ"ב [כ"ג א'] לדידי דאנינא דעתאי כו': ד. מכר לו כסף כו'. ז"ע וזי עדיף מיפות ונמצאו רעות, ואצ"אסף [שהובא במרדכי, ראה ציונים אות ב'] מפרש לממני יפות כו' מדין אונאה וכר' נתן [פ"ד דצ"ח ז' ע"ב ג"א ע"א] ידעו על העלוונה דממני צפ"ד דצ"ח [נ"א ע"ב] כותיה מי שטולט עליו כו', וכ"מ גמ' [ב"ב פ"ד ע"א] אמר רב חסדא מכר כו' וחנא תונא כו', אבל רשב"ם כתב בממני [שם] דממני הוא אפילו לדין, ע"ש, וכ"ש לפירוש הרמב"ם [לעיל סק"א] דאפילו לא נמאנה:

באר הגולה

ח. והביא רמ"ק דנינה ריש דף ז' ציעי דפחיא למאן וכו'. והרב צ"ח [סעיף א'] תמה בזה, דהיאך מאכילין לאדם בעל כרחו דבר שאין מקובל על נפשו, ומו, הלא הסנה בפירוש שיהא איל מסורס, ודמי למטיס יפות ונמצאו רעות דלוקח יכול לחזור בו, והביא רמ"ה לזה וכו' מפני שלא יעלה על הדעת לומר צמי שדעמו לקנות דבר חשוב שיהא צידו של מוכר להשלים לו בהרבה מן הגרוע או צדמים, וצ"שן עיקר הלכה למעשה, ועיין צסימן רל"ב סעיף י"ז וצמ"ש שם [אוח ע"ג].

פתחי תשובה

סימן רלג סעיף א' א. מכר לו בשר כו' ומחזיר לו אונאתו. עיין בתשובת רשב הכהן סי' ס"ד שכתב דבתרומת הדשן [המובא בציונים אות א'] מקור דין זה מבואר להדיא דהך מחזיר לו אונאתו, היינו אפילו אם הוא פחות משתות לא אמרינן דהוה מחילה. וע"ש עוד שכתב שדין זה של התרומת הדשן צ"ע כאשר כבר הרגיש בב"ח [הובא בבאה"ג אות ח'], ע"ש, ועיין בספר שער משפט [סק"א] מ"ש בזה: ב. דהכל מין כסף. עיין באר היטב [סק"ד] עד א"ה לדעתי החלושה נראה לחלק בין ההיא דטבעת או כלי כו'. ועיין בתשובת רשב הכהן סימן ס"ד שמחלק גם כן הכי, וכתב דבזה מיושב גם כן מה שהקשה (השולחן ערוך) [הש"ך סק"א] מיפות ונמצאו רעות, דהתם אי אפשר לעשות מן הרעות יפות, מה שאין כן בכסף סיגים שיכול לעשות מהן כפי שהתנה ליתן לו כסף צרוף רק שיופחת מהמשקל וזה מנכה לו, ולכן אין חילוק בין אם האונאה שתות או פחות או יותר משתות ובכל ענין המקח קיים ומחזיר לו אונאה, כדקיי"ל בריש סימן רל"ב כל דבר שבמדה ובמשקל ובמנין לעולם חוזר והיינו שמשלים לו החסרון, וזהו שכתב המרדכי [הובא בציונים אות ב'] אין יכולין לחזור, וכנתנו ששניהם אין יכולים לחזור, והיינו שהמוכר צריך להשלים לו מה שיופחת לעשות כסף צרוף והלוקח צריך לקבל. ומה שכתב הרמ"א דהכל מין כסף, ר"ל לאפוקי אם נמצא סיגים כ"כ שאינו נקרא בשם כסף כלל כו'. ומה שהקשה הש"ך [שם] מהראב"ן שכתב המוכר כסף כו' עד לוקח יכול לחזור בו, יש לפרש דברי הראב"ן בשתי פנים, או דמייירי שמכר לו כלי של כסף ואשמעינן דהוי כיפות ונמצאו רעות דאפילו בפחות מכדי אונאה חוזר, או דמייירי שמכר לו כסף ואמר לו שהמשקל הוא כך וכך, ולכן שפיר יכול הלוקח לחזור אם מכר לו בחזקת צרוף ונמצא סיגים, משום שאם יעשה ממנו צרוף יופחת מהמשקל ויכול הלוקח לומר איני רוצה אלא במשקל כך וכך, וכמ"ש הטור סימן רל"ב סעיף ג' בשם הראב"ד במכר לו שק מלא אגוזים ואמר שיש בו סאה כו', והאריך עוד בזה, ומסיק וכתב שהדין ברור דאם מכר לו כסף בחזקת צרוף ונמצא סיגים, שניהם אין יכולים לחזור רק שהמוכר משלים לו מה שנפחת מהמשקל, ואין חילוק בין אם הוא שתות או פחות או יותר. ואין לחלק ולומר דדוקא אם מכר לו במשקל דהיינו כל ליטרא בכך וכך ונמצא סיגים הוא דמשלים לו אפילו אם הוא

באר היטב

המוכר יכול לחזור בו, וכמ"ש הטור צסימן רכ"ז סעיף ז', ואף שלא כתב כן כאן נראה דמתן בזה אמה שכתב שם. מיהו המחבר (והרמ"א) לא כתבו דעה זו גם צסימן רכ"ז מטעם דהרי"ף והרמב"ם ק"ל דהמוכר אינו חוזר כה"ג, ע"ש. שם [סמ"ע סק"ג]: ד. כסף. ז"ע דמאי שגא מיפות ונמצאו רעות, וז"ל המרדכי שם, מכר כסף סיגים בחזקת צרוף אין יכולים לחזור בו, אבל זהב ונמצא כסף או להפך שניהם יכולים לחזור בו, ע"כ. וי"ל דה"ק אין שניהם יכולים לחזור אלף לוקח, וקרוב להגיה אין המוכר יכול לחזור בו, וכן הוא בראב"ן [סימן ק"ה] [דף ק' ע"א מדפי הספר] המוכר כסף בחזקת צרוף ונמצא יכול לחזור בו, צרוף ונמצא סיגים לוקח יכול לחזור בו דמנן הסם יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו כו', ע"כ. שזו מלאמי במרדכי ס"פ המפקיד תשובת מהר"מ במכר לו זהב ונמצא עופרת תשובה הוא מקח טעות, כמו שחממית ונמצא לצנה יין ונמצא חומץ, וכ"כ הרמ"א בקצרה צסימן רל"ב סעיף י"ח, ועיין בתשובת רשד"ם ס"ס שפ"ה כתב גם כן דקנרת אצ"אסף קנרת יחיד היא, והקשה עליו מיפות ונמצאו רעות, ע"ש, עכ"ל הש"ך [סק"א]. *א"ה לדעתי החלושה מ"מ נראה לחלק בין ההיא דטבעת או כלי שקנה להיא דהכל דמייירי שקנה נסכא של כסף דלאו להמירו ולעשותו צרוף, רק דהולאת ועירסת ההמכה היא על המוכר, וכן משמע צרש"ם שם שסיים ח"ל, ומ"מ פשיטא דע"כ לא קאמר אצ"אסף אלא בכסף סיגים דכנלל מאחיס מנה, דרך משל דכנלל עשרה דרהמי כסף סיגים יש ח' מכתף צרוף, וא"כ הרי יש שם שיעור כסף צרוף שמכר לו כיון דודאי אם לן למימר דמייירי כשאין שם אונאה, וכמו שכן ראיתי בדברי מהר"י קאלו, משא"כ צשאר דברים כמו יייר וכו' וכו' ע"כ. הרי צהדיא כמ"ש, וק"ל:]

קעג חושן משפט סימן רלג-רלד

לחזור בו אפילו הוקרו ואם מכר לו רעות ונמצאו רעות אפילו אם לא נתאנה בסכום מוכר יכול לחזור בו והלוקח אינו יכול לחזור אפילו אם הוזלו מכר לו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות [ב] אף על פי שאינם יפות שאין למעלה מהם ולא רעות שאין למטה מהם ויש אונאה שתות אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר אונאה. הגה אמר לו נשך בחזקה שהוא מן איל מסורס (7) ונמצא שאינו מסורס [ג] המקח קיים ומחזיר לו אונאתו אלא אם כן ידוע שהלוקח איסטיגים (8) שאינו אוכל כלל נשך איל שאינו מסורס והוא הדין בכל כיוצא בזה. במכר לו כסף בחזקה כסף זרוף ונמצא [ד] כסף סיגים המקח קיים ומחזיר לו האונאה (1) והכלל מין כסף.

סימן רלד

המוכר דבר איסור ואכלו הלוקח

ובד' סעיפים

א *השוהט את הבכור ומכרו (6) ונודע שלא הראהו למומחה מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים והנשאר מהבשר ביד הלוקחות (3) יקבר ויחזיר להם את הדמים.

ב וכן השוהט פרה ומכרה (א) (2) ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו (ב) (7) ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזיר לו הבשר והוא יחזיר להם הדמים ואם מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לגוים או שהאכילוהו לכלבים יחשבו עם הטבח על דמי הטרפה ויחזיר להם הטבח את המותר וכן ידון כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה.

ג אבל יהמוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו

צינונים ומקורות סימן רלג א. מרומת הדשן סימן ס"ב. ד"מ סעיף ג'. ב. מרדכי פרק הפסיה ב"ב סי' תס"ג, הגהות מיימוני פרק י"ז דמכירה ארת ב' ד"מ סס. סימן רלד א. לטון רמב"ם פט"ו ממכירה דין י"ג. ב. עור סעיף ג' נכס רמב"ם סס פט"ו ממכירה דין י"ד. ג. עס בטור בשם הרמב"ם.

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

לחמך נש"ס עס [פ"ד ע"א] משום דיכול לומר אי לאו דלוימתן לא מני הדרת וכו', וממילא כשיש אונאה שמת אף ציפות ונמצאו רעות ומתאנה תוצע אונאתו יכול המאנה לחזור בו כמו נשאר ציטול מקח. ומהסתמה על המחבר שפוסק כלעה זו צמינת רכ"ז סעיף ד' [ועיין סמ"ע עס [סי' ר-ד]] וכלן השמיט דין זה דאם יש אונאה שמת ומוצע האונאה דאף המאנה יכול לחזור. אמנם לדעת הר"ש [ב"ב פ"ה סי' י"ח] שהציל הרמ"א עס דצציטול מקח אף המאנה יכול לחזור, וימות ונמצאו רעות לא היו צציטול מקח נגד המוכר, נראה דיכול הלוקח לתצוע האונאה ג"כ כשנתאנה שמת. [עיין סמ"ע ס"ק ג', יש ט"ס, וז"ל ומיהו המחבר לא כתב דעה זו, ומינת מור"ם הוא ע"ס].

[ב] אעפ"י שאינן יפות. עיין סמ"ע ס"ק ד', עד הוא אמינא דיכול לחזור בו הלוקח וכו'. לשונו אינו מדוקדק, לדרכה הוא אמינא דהמוכר יכול לחזור בו כיון שיש ג"כ רעות שלמטה הימנו, וקמ"ל דאין יכול לחזור בו.

[ג] המקח קיים ומחזיר לו אונאתו. והוא מרומת הדשן סי' שכ"צ שלמד דין זה מצ"ה דף ז' [ע"א] צהאי דלחמך ציני דפחיא. ולכאורה נראה דהעיקר כדברי הר"ם [סעיף א'] דהר"ן פרק האיש מקדש [קדושין י"ז ע"ב מדפי הר"ן] גבי אחין שחלקו סמר זה, ע"ש, וצדאי נשמט מהתרומת הדשן דברי הר"ן. ונראה דהוי ספיא דניא, ולשיטת הרמ"א הוא הדין כל דבר שנראה לצ"ד שאין קפיא כל כך.

[ד] כסף סיגים. עיין ס"ך ס"ק א' שפסק דהמקח בטל. ואף דיכול לזכרו ולחקנו, מ"מ הא נריך הוצאות, ומני להא דפסחים (ו') [ד' ע"ב] בהמשכיר בית בחזקה צדוק ונמצא שאינו צדוק, ועיין מה שכתבתי בספרי מקור חיים עס [סי' תל"ז סק"ו], וגם הכא לא חזי למלאכתו צלמי הוצאות.

סימן רלד [א] ונודע שהוא טריפה. ואם הלוקח עירצו עס כשירות ועטרף מחמת זה שאר נשך, נראה לדעת רמ"א לעיל צמינת כ"ה סעיף א' שפסק כדעת הפוסקים והרא"ש [סנהדרין פ"ד סי' ה'] שפסקו כר"מ, וצמוס' צב"ק דף ק' [ע"א] צד"ה עינה את הטמא, כתבו דלר"מ חייב צינה את הטמא אפילו כשעירצו צעה"צ עס פירושיו, א"כ הי"נ כאן דחייב, דהרי צבאלן עשה צמוז, אלא אפילו הנך דפטרי התם, מ"מ הא כתב ע"ך עס צב"ק [ה', אות ג'] לתלק צין מראה דינר לשולמני, דכיון שהראהו לשולמני שוב לא היה לו להראותו לאחר, אצל הנשאל לחסם לא היה לו לצעה"צ למהר. ועוד, דממראה דינר לשולמני מוכח מילמיה דסמיך עולה וכו', הכא י"ל דליביה אנסיה וכו', ע"ש, והכא לא שייך כל הני טעמי, כיון שמכר לו צמוז בחזקה כשר מה היה לו ליטאל עוד, וכל הטעמים שכתב הש"ך עס לא שייכים כאן, נראה דחייב לכוילי עלמא.

[ב] והוא יחזיר להם הדמים. עיין סמ"ע ס"ק ד' שכתב צ' טעמים צאיסור דלורייתא דחייב להחזיר הדמים. א', משום דקנסיהו. צ', משום דלא חשיב הנאה כשאלל איסור דלורייתא, ע"ש. ונ"מ צין שני טעמים אס עירצס הלוקח צששים צלה צלה ואלל אחר שכבר הומר, א"כ יחזיר אלא יחשיב שמה אחר על צמית צמיה לאלל האיסור, א"כ יחשיב אס עירצו וצדתי צדתי דנראה דיכול לחזור הדמים וליתם לתרו

קנה בשר ועירבונו בשר אחר אחר האם חייב המוכר לשלם הפסד לבשר החי

לקח בשר ועירבונו בשר אחר ונמצא הפסד

הנתיבות המשפט נקט שלהלכה נידון זה, אם ביצה חיה ושחטה, או איל מסורס ואינו מסורס, אם נחשב יפות ורעות או לא, הוא ספיא דדינא. והערך השלחן סובר שהרבים סוברים שהוי מקח טעות וכן פסק.

ערוך

הלכות אונאה ומקח טעות סימן רלנ רלד השלחן

סחורה זו אף שנתן לו כיוצא בה אם היא מעט גרוע יכול לחזור בו [כ"ה וסג"ה וס"מ וס"כ ובל"ג] וכתבו שכן יש להורות ויש מי שכתב דהוי ספיקא דדינא אבל הלכה כרבים וכן מסתבר ופשיטא שאם לקח בשר מדופן ונתן לו מזויד או מהרגל דהוי כמין אחר ממש וכן כל כיוצא בזה :
ה כתב רבינו הרמ"א סכר לו כסף בחזקת כסף צרוף ונמצא כסף סיגים המקח קיים ומחזיר לו האונאה דהכל מין בספק עכ"ל ורבים חולקים גם בזה וס"ל דהוי כשני מינים כיון ונמצא חומץ ודוקא בכלי אבל קנה חתיכה ונמצא בה בדיל או סיגים משלים לו צרוף ממקום אחר [וס"כ] :

כפי המתבאר באלו הסימנים יש ארבע חלוקות באונאה אונאת מקח ובנוף החפץ לא היה אונאה שתלוי בשתות ויתר משתות ופחות משתות והשנית אונאה כמסו והשלישית יפות ונמצאו רעות והרביעית שנמצא מין אחר ובשלוש חלוקות ראשונות רק המתאנה יכול לחזור ולא המאנה אם המתאנה אינו תובע אונאתו ובהרביעית שניהם יכולים לחזור בהם דאינה מכירה כלל ויש שמוסיפין עוד חלוקה חמישית דאף שלא נתן לו מה שמכר אלא גרוע מזה ואינו בשם רעות ודנין בזה דין אונאה ולא ביטול מקח אבל רבים חולקים כמ"ש :

סימן רלד [המוכר דבר איסור ואכלו הלוקח וכו' ד' סעיפים] :

א המוכר דבר מאכל לחבירו ואח"כ נודע שהוא דבר האסור אם המקח קיים בין שהוא איסור דאורייתא בין שהוא דרבנן אפי' הוא רק מפני חומרת הפוסקים המקח במל ומחזיר לו הדמים דאין לך מום גדול מזה ואם הלוקח כבר אכלו אם הוא איסור דאורייתא מחזיר לו הדמים ומה שאכל אבל והטעם מפני שקנסו למוכר שמכר דבר האסור [כ"ט ס"ט דכורות וכת"י פ"ו דכ"ב ולכ"ס וס"ך יו"ד סי' קי"ט סק"ב] ולמעט זה אינו אלא כשהמוכר היה כמו מזיד בדבר שהיה יכול לידע האיסור אבל אם היה שוגג גמיר כגון שמכר בשר ואח"כ נמצא באיזה אבר מרפית ומדינא א"צ לבדוק אחר כל המטרפות רק בריאה כמ"ש ביו"ד ריש סי' ל"ט א"צ להתחזר לו הדמים כשאכלו אבל י"א טעם אחר מפני שאיסור דאורייתא כשאכלו ישראל לא שייך הנאה כלל ואדבא צער גדול הוא לו וטעם זה בכל ענין צריך המוכר להתחזר לו הדמים ויש גם נ"מ להיפך אם ערבו הלוקח בששים בדבר שהאיסור אינו ניכר ונהפך להיות כהיתר לטעם השני א"צ להתחזר הדמים ולמעט הראשון צריך [כ"ט] והעיקר כטעם הראשון שכן כתבו הראשונים :
ב אבל אם היה איסור דרבנן ואכלו אין המוכר מחזיר לו כלום ואע"ג דכיון שנתגלה שהיה איסור הרי אינו שוה המקח ולמה לא יחזיר את המותר על שווי מ"מ כיון שאכלו ולא ידע שהוא איסור נחשב לו להלוקח כהיתר שהרי הוא לא עשה עבירה ושוה דמיו שנתן וי"א דדוקא כשכבר שילם הדמים אבל כשעדיין לא שילם לא ישלם רק כבעד מריפה [מ"ס] וכן נראה דאין נחייבו לשלם לכתחלה כשל כשריה בשביל מה שכבר אהלו וכל זה הוא באיסורי אכילה אבל באיסורי הנאה אפי' הם מדרבנן מחזיר את הדמים אף כשאכלו דאין בהן דין מכירה כלל והרי לא הפסידו כלום דהא אסורין בהנאה ואפי' כשהלוקח מכרו לעכו"ם וקבל דמים בעד זה הלא הדמים אסורים דאיסורי הנאה יש

שתופסין דמיהן כמו עכו"ם וי"נ ואפי' באיסורי הנאה שאין תופסין דמים כערלה וכלאי הכרם וזה לאחרים אכר המוכר עצמו אסור לו ליהנות בדמיהן כמ"ש בא"ח סי' ת"ן לענין חמץ אחר הפסח ולפיכך צריך להתחזר ללוקח כל הדמים [סמ"ע] :

ג לפיכך השוחט את הבכור במסו ומכרו נודע שלא הראהו למומחה או לשלשה בני הכנסת דאסור בהנאה מדרבנן כמבואר ביו"ד סי' ש"י מה שאכל אבל ויחזיר לו הדמים ומה שנשאר מהבשר ביד הלוקחות יקבור בעצמו ולא יתן להמוכר לקוברו שאין להאמינו שמה ימכור לעכו"ם והמוכר מחזיר לו את הדמים וכן השוחט פרה ומכרה נודע שהיא מריפה דאורייתא ומה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזירו לו הבשר כד שימכרם לעכו"ם והוא יחזיר להם הדמים ואם תשאל איך נחזיר לו הבשר ליחוש שמא ימכרנה לישראל די"ל דכיון שנתפרסם הדבר לא יעשה זאת ולא יקחו מסנו ועוד דמוכר דבר האסור במזיד קנסינן ליה שלא ימכור עוד כמ"ש ביו"ד סי' קי"ט ואם מכרו הלוקחים לעכו"ם או האבילות לכלבים יחשבו עם המבט כמה מגיע לו בעד דמי מריפה והמותר יחזיר להם המבט ואם לא שלמו מעות עדיין ורוצים לעכב הבשר כדי למכור לעכו"ם ישלמו כבעד מריפה וכן הדין כל מי שמוכר דבר שאיסור אכילתו הוא מן התורה ואם מכר מבהמה שלא נבדקה הריאה כראוי הוי באיסור דרבנן שהבדיקה היא מדרבנן :

ד אם הלוקח עירב את האיסור גהיתר באופן שנאסר הכל אם המוכר מכר במזיד צריך לשלם לו בעד כל התערובות והרבה גרע זה מדין שנשא ונתן ביד שחייב לשלם כמ"ש בס' כ"ה וכ"ש רשע זה דחייב לשלם בעד התערובות ובעד הכלים אם נאסרו [כ"ט] ואם היה שוגג אין צריך לשלם אפי' לצאת י"ש [כ"ל] :

סימן רלה [קמן וחרש ושוטה ושכור אם יכולים למכור והקונה בשבת וי"ט וכו' סעיפים] :

א מדין תורה קמן אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר אבל חכמים תקנו לקמן יתום שאין לו אפוטרופוס שיהא מקחו וממכרו במטלטלין קיים ולא בקרקעות ותקנו כן משום כדי חייו דאל"כ לא ימצא מי שימכור לו דבר ומי

שיקנה ממנו כיון דיכול לחזור בו ולא יהיה לו מה לאכול אבל בקרקעות אין מעשיו כלום דקרקע צריך הבנה יתירה וחששו שיתאנה הרגה ועוד דעל כדי חייו די במטלטלין לבר וי"א דרק עד כדי חייו מעשיו קיימים במטלטלין ולא ויתר

יום שני

סדר א

טעות שאפשר לתקן ואינו

בגוף המקח

**Non-Integral Mistakes
that can be Fixed**

הקדמה:

בסדר זו לומדים נידון הראשונים במקח שנמצא בו מום שאינו מום גמור בגוף המקח, רק הוא מום שאפשר לתקן. ובאמת יש שני נידונים בהסוגיא: א', מום שאפשר לתקן, ב', מום שאי אפשר לתקן, אבל אינו מום בגוף המקח. קודם לומדים הסוגיא בפסחים במי ששכר דירה וסובר הלוקח שיהיה בדוק, ונמצא שלא היה בדוקה, אם הוי מקח טעות או לא. ומסיק הגמ' שלא הוי מקח טעות, אבל הטעם שנותן הגמ' הוא משום שניחא ליה לאיניש למעבד מצוה [לבדוק בעצמו] או בממונו, [לשכור מישהו לבדוק בשבילו].

ודנו הראשונים בכמה נקודות. א', איך יתכן אם התנה הלוקח שיהיה בדוק, שאין זה מקח טעות? הלא נתבטל התנאי! ובראשונים ופוסקים יש ג' אופנים ללמוד מחמת קושיא זו. א', שלא היה תנאי כלל וגם לא דברו אודות זה, רק שיש הנחה בשכירות כזו שימצא את הבית בדוק. ב', שדברו אודות הבדיקה, אבל לא עשו תנאי גמור כהלכה. ג', שבאמת עשו תנאי גמור כהלכה, ואעפ"כ אינו בטל.

עוד נקודה דנו הפוסקים - על מי מוטל לשלם בשביל הבדיקה - ועל מי מוטל לטרוח למצוא מישהו לעשות הבדיקה. ועוד נקודה דנו הפוסקים, מכח מה שיתבאר בשו"ת הרא"ש ושו"ת הר"י מיגש, שכתבו שבאופן שנמצא מום במקח, אבל המום אינו בגוף המקח, למשל מכרו בית ונמצא שכותלי הבית מושחרין, או שנמצא שיש מים בה' דירה [flood] שאין זה חסרון בגוף הבית [structural] אלא דבר חיצוני, אינו מקח טעות. וא"כ בההיא דפסחים, למה הוי מקח טעות בכלל, הלא חסרון בדיקה אינו מום בגוף המקח. וגם בזה יש כמה תירוצים בהאחרונים, המגן אברהם, והמקור חיים, ויש נ"מ להלכה בכלם.

בהבנת דברי השו"ת הרא"ש והר"י מיגש יש נידון בהפוסקים אם הם אומרים דבר אחד, או יש חילוק ביניהם, והרמ"א סובר ששניהם לדבר אחת נתכוונו, ויש סוברים שיש חילוק ביניהם.

תוכן ענינים

מראה מקומות:

- א. רא פסחים [ד:]
- ב. רבינו דוד שם
- ג. תלמיד הרשב"א שם
- ד. שו"ת הרא"ש כלל צ"ו סי' ו'
- ה. שו"ת ר"י מיגש סימן נא
- ו. מרדכי מסכת כתובות סי' רצ"ב
- ז. שלחן ערוך סי' רל"ב ס"ה
- ח. שלחן ערוך אורח חיים סי' תל"ז ס"ג
- ט. מגן אברהם סק"ז
- י. מקור חיים שם סק"ז
- יא. שלחן ערוך סי' רל"ג ס"א בסוף דברי הרמ"א
- יב. ש"ך סק"א
- יג. באר היטב סק"ד
- יד. נתיבות המשפט סק"ד

ובירוש' 16 אמרו שאף נשים ועבדים הוצרך לומר דהימיניהו רבנן בדרבנן, דכיון דאמרי אנן בדיקניה אם לא שהבדיקה מדרבנן לא היו נאמנין עליה, שמתוך שהן עצליות הן בודקות כל שהוא 17. ובענין זה איפשר לפרש מה שאמרו בפ' כיצד מערבין 18 שאפי' עבד ושפחה נאמנין על התחום מפני שלא אמרו (שלא אמרו) בדבר להחמיר אלא להקל, משום דתחומין דרבנן. ודאי שאף בשל תורה עבד ואשה נאמנין הם כמו שאמרנו, אלא מיירי בשאומרין שהן מדדו את התחום, ואלו היה דבר של תורה אין לנו לסמוך עליהן שהן יודעין למדוד 19. והרב מורי נ"ר 20 אומ' שאותה שאמרו שם אפי' עבד אפי' שפחה ארישא קאי, דקתני אחד מר(ו)בה ואחד ממעיט שומעין למרבה, וקאמ' שאף (הם) [אם] המרבה הוא עבד ושפחה שומעין לו כנגד גדול שבישראל שהוא ממעט, שהוא קולא מדרבנן, דאלו בשל תורה עד אחד בהכחשה לא כלום הוא 21.

[איבעיא להו המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מהו, מי הוי כמקח טעות] 6. יש מפרשים דלאו דוקא בחזקת שהוא בדוק, שאם התנה עמו בפירוש שהוא בדוק פשיט' שאם מצאו שאינו בדוק שהוא מקח טעות, אלא הכי קאמ', המשכיר בית לחברו בארבע[ה] עשר שהוא בחזקת בדוק, דסבירא לן דבבעיין דחזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק נקיטינן לקולא משום דהוי בדרבנן, וקא מיבעיא לן הואיל ודינו שיהא בחזקת בדוק כשמצאו שאינו בדוק אי הוי מקח טעות. וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל שלא הביא בהלכותיו בעיא דחזקתו או אין חזקתו בדוק 22. וכל שכן לפי מה שכתבנו למעלה 23 שאין השאלה אלא במי שהוא חשוד לשאר דברים, שהרי הוא בחזקת בדוק בודאי לפי שהוא חבר כשאר 24 דברים. ואחרים אמרו שאיפשר לפרש בחזקת בדוק שאמ' לו בפירוש שהוא בדוק, ואפי' הכי קא מיבעיא ליה אי הוי כמקח טעות, ולא שאמ' לו בלשון תנאי שהוא בדוק אלא להודיעו, וקא מיבעיא לן אי הוי כמקח טעות, אם הוא (מפקיד) [מקפיד] על זה מאחר שהוא דבר של מצוה הואיל ולא אמ' לו בלשון תנאי, אבל אם אמ' לו בלשון תנאי ודאי דבר פשוט הוא שהוא מקח טעות 25.

והרב מורי נ"ר אומר שאף אם אמ' לו בלשון תנאי היא השאלה, ולא לענין התשלומין, דודאי פשוט הוא שצריך לשלם לו שכר הבדיקה, אלא השאלה היא כיון שהוא ענין של מצוה אם הוא כמקח טעות שיבטל השכירות לגמרי, כדין מקח טעות שהוא בטל כשמצא מום במקח. ופשוט אביי דלא הוי כמקח טעות, שאם הוא צריך לעשות בבית זה טורח של

בהגה, שב שמעתתא שמעתא ו' פ"א. ועי' מש"כ בביאור הגר"א יו"ד שם אות ל"ב בשיטת התוס'. 16 פ"א ה"א, דף ב' ב'. 17 וטעם זה מספיק גם לעבדים וכדאמרינן עשרה קבין עצלות ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים (תהב"א שם). וכן פירשו שא"ר בכוננת הירושלמי שמתוך שהן עצלניות אינן בודקות כראוי, ואם לא שהבדיקה מדרבנן לא היו נאמנות עליה, עי' בתוס' כאן ד"ה הימנוהו, רא"ש כאן סי' ג', מהר"ם חלאוה כאן, הרשב"א והר"ן הנ"ל, חי' הריטב"א כתובות ע"ב א' ומובא בשטמ"ק שם. אבל המאירי כאן מפרש אותו בהפך: שמתוך שהן עצלניות בודקות כל שהן, ר"ל עושות מלאכתן במתון ואינן טרודות בעסקים אחרים, עי"ב. וכן פירשו רבינו מנוח בהל' חו"מ פ"ב הי"ז. ועיין מ"ש בשדה יהושע שם בשם הרדב"ז. 18 עירובין נ"ח ב'. 19 עי' מ"ש בזה בתהב"א שם. 20 כ"כ הרמב"ן בחידושו לחולין שם, והביאוהו בחי' הר"ן שם והרא"ה בבדק הבית בית א'

רבינו דוד נתקשה איך יתכן שלא הוי מקח טעות אם יש תנאי. ומביא שלש דרכים. דרך הראשון: שלעולם לא התנו תנאי, אלא שהלוקח סבור שהוא בדוק משום שהחיוב על המשכיר לבדוק, ונמצא שאינו בדוק. דרך השני: שהלוקח והמוכר דברו להדיא ואמרו שהוא בדוק, אבל לא התנו תנאי כדת וכדין, ולכן הנידון הוא אם הוי מקח טעות או לא. דרך השלישי: והוא שיטת הרמב"ן שלעולם התנו תנאי גמור, ובודאי משום זה חייב המוכר לשלם עבור הבדיקה, אבל הנידון הוא אם הוי מקח טעות מצד הטירחא לעשות הבדיקה, או לא, ובה מסיק הגמ' שאינו מק"ט.

מצוה אינו בעיניו כמי שמצא בה מום, דניחא ליה לקיומי מצוה בין בגופיה בין בממוניה, ועילה מצא כשהוא מבקש לחזור ואין שומעין לו, אלא יבדוק את הבית ובעל הבית ישלם לו אחר כך, שאין לו להוציא ממון ולא (לטורח) [לטרוח] במצוה שהיא מוטלת על זה, לא אמרו אלא שאין הדבר אצלו מום שיבטל בו המקח. ומה שאמרו לקיומי מצוה בין בגופיה בין בממוניה, לא שיאמר אביי שהוא יוציא המעות משלו או שיטרח לצרך חברו, אלא שאם לא רצה חברו לבדוק אין לו לבטל המקח לכך, ואין לו עליו אלא תרעומת מן המעות שהוציא ומן הטורח שטרח במה שהוא מוטל על חברו, והוא גובה ממנו, שדבר של הקפדה הוא אלא שאינו מום לבטל בו המקח כמו שאמרנו²⁶.

הדברים שמביא רבינו להלן בסמוך בשם מורו — ועי' בהערה הבאה. 26 וכן כתב במ"מ, הל' חו"מ פ"ב הי"ח, בשם הרא"ה שכתב בשם הרמב"ן, ומובא אף בחידושים מהריטב"א כאן, עיין בדבריו בארוכה. ועיין בר"ן שחלק עליו. ועי' ב' הדיעות בטוש"ע או"ח סי' תל"ז ס"ג, ועי"ש במפרשים. ועי' בפר"ח שם שכ' שאם התנה השוכר בפירוש עם המשכיר שאינו שוכר את הבית אלא אם כן הוא בדוק, לית דין ולית דיין שיאמר שאינו מקח טעות, ולפיכך כתב שאף הרמב"ן מפרש הסוגיא בלא התנה, רק שהמשכיר הזכיר שהבית בדוק והשוכר קיבלו בסתם. עיין בדבריו. ועי' בביאור הלכה של המ"ב שם, ד"ה וי"א, שהעיר שבמיוחס להריטב"א כאן מתבאר שהרמב"ן מפרש הסוגיא בהתנה השוכר, ואפ"ה לא הוי מקח טעות. וכן מבואר בדברי רבינו. ובמקור חיים פסק כהפר"ח שאם התנה תנאי גמור הוי ביטול מקח. ועי' במאירי (דף ט"ו עמ' א') שהביא שיטת המפרשים ניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה, הואיל ועתיד להשתלם ממנו, שהיא כדעת הרמב"ן, והמאירי נקט אח"כ שאם אמר לו בהדיא שבדוק הוא, אין ספק שחוזר בו אם ירצה. ועי' גם בר"י מנרבונא (העתקנו את לשונו להלן) שהביא דעת מי שפירש שהמשכיר פורע השכר, ולא הזכיר שמירי בהתנה במפורש. ולפי"ז, מה שהמשכיר מחוייב לפרוע לשוכר שכר הבדיקה, הוא משום שאין אומרים ניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה אף במקום חסרון כיס. וכן נראה שהיא דעת האחרים שהביא הר"ן. אבל בדברי רבינו בשם הרמב"ן מבואר שהמשכיר מתחייב לפרוע שכר הבדיקה מדין קיום התנאי שבמקח; ובדין ניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה לא נתבאר, איפוא, בדברי הרמב"ן אם הוא סובר דניחא ליה אפילו במקום חסרון כיס אם לא. ועי' בהגה בש"ע שם ס"ג, ובביאור הגר"א שם, ובשעה"צ של המ"ב אות י"ז. וצ"ב בעיקר דברי הרמב"ן שמפרש שאף באמר לו בלשון תנאי היא השאלה, ומן הסתם מדובר כאן אפילו בהתנה בתנאי גמור כדין משפטי התנאים, והדבר תמוה, מה שייך לומר בכה"ג ניחא ליה לאיניש וכו', ומאחר שלא נתקיים תנאו בודאי בטלה השכירות, וכמו שתמה בפר"ח. והנראה בזה, שאין כאן ענין של "תנאי" במובנו הרגיל, ש"על מנת" כאן אינו מעין התנאים שאדם מתנה בקנין או בהתחייבות, כמו מקדש ומגרש ומוכר על תנאי, שעושה המעשה על תנאי, שאם לא יתקיים התנאי לא יתקיים המעשה, אבל השוכר בית על מנת שהוא בדוק אינו מעשה המבטל את השכירות, אלא הוא תיאור והגדרת המקח, שבת שכזה ברצונו לשכור, ולכן אין דנים בזה אלא מדין מום שבמקח שמבטל את המקח, ולא מדין תנאי שחלות המקח מותנית בו. ופשט אביי שאם הוא צריך לעשות בבית טורח של מצוה אינו בעיניו כמי שמצא בו מום שיתבטל המקח. ועי' במג"א שם ס"ק ד' שהקשה על הרמב"ן למה הוצרכו בגמ' לומר דניחא ליה לאיניש וכו', והלא כך הוא הדין בכל מום שאינו בגוף המקח שמנכה לו מן הדמים והמקח קיים, כמבואר בש"ע חושן משפט סי' רל"ב ס"ה. ותירץ ששם לא התנה, וכאן אפילו התנה המקח קיים. וז"ל הר"י מנרבונא: "הא דאמרני' ניח' ליה לאיניש, שמעתי שיש מי שפי' דמ"מ המשכיר פורע השכר שהוציא השוכר בבדיקה, שאם לא כן הא לא ניח' ליה לאיניש לפרוע לולב או ציצית וכיוצא בהן לצורך חברו, ואין זו דרכה של שמועה. ועוד דאפי' בעלמ' גמי דליכא מצוה השיבו רבותי הגאונים ז"ל (עי' בשו"ת הר"י מיגאש סי' נ"א, ובהגהות מרדכי כתובות סי' רצ"ב), שאין מקח טעות אלא בגופן של בתים כגון כותל העומד ליפול וכיוצא בו. אבל אמת המים וכיוצא

תלמוד הרשב"א

1

כיון שמסר לו מפתח קנה, במאי אי בכספא ליקני בכספא אי בחזקה ליקני בחזקה, לעולם בחזקה וצריך למימר ליה לך חזק וקני, וכיון דמסר מפתח לא צריך.

[ד, ב.] הא דאמרינן ניהא ליה לאיניש לקיומי מצוה בין בגופיה בין בממוניה. שמעתי שיש מי שפירש דמ"מ המשכיר פורע השכר שהוציא השוכר בבדיקה, שאם לא כן הא לא ניהא ליה לאיניש לפרוע לולב או ציצית וכיוצא בהן לצורך חבירו, ואין זו דרכה של שמועה (ח). ועוד דאפילו בעלמא נמי דליכא מצוה השיבו רבותינו הגאונים ז"ל שאין מקח טעות אלא בגופן של בתים כגון כותל העומד ליפול וכיוצא בו, אבל אמת המים וכיוצא בה העוברת בחצר, כל שסלקוה הבעלים אין כאן מקח טעות וכי תימא דהתם מיהא המוכר צריך לחזר אחר הפועלים לסלקה, אבל כאן משום דמצוה היא, השוכר צריך לחזר אחר הפועלים, אם כן ליכא בין הכא לעלמא אלא לטרוח אחר הפועלים, ואין זה נקרא ניהא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה, אלא כולה מילתא בגופיה היא. על כן נראה ודאי דהכי קאמר, כל מצוה שמוטלת עליו ושהוא משתמש בכך ניהא ליה לקיימה בין בגופיה בין בממוניה, והכא הרי הוא דר ומשתמש בבית בפסח, ולצורך עצמו הוא בודק, ואנן סהדי דניהא ליה לקיימה באיזה צד שיהיה כנ"ל.

גרסינן בגמ' בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו כדוק.

שביכי אש

הראב"ד סי' קט"ו, ובאתרא דנהיגי למקנא לגמרי קני כדאמרינן [ב"מ דף עד.]. לענין סיטומתא. וכן כתב בשל"ה, ריש מסכת פסחים עיי"ש. והרשב"א בחידושי ב"ק דף גב. נמי ס"ל כדעת רבינו דמהתם משמע דמסירת מפתח אינו קנין כלל, אלא דלענין חובת הבדיקה אמרינן דמי שהמפתח בידו יכול לכנוס ועליו מוטל לבדוק עיי"ש.

(II) כך דעת הרמב"ן ז"ל וכמו שהביאו הריטב"א ורבנו דוד בשמו, וכן הובאה שיטה זו בר"ן ובחידושי המאירי כאן, דלענין תשלומין לא קמיבעיא לן כלל דבדאי חייב המשכיר לפרוע את הוצאות הבדיקה, אלא הספק הוא אם המקח בטל לגמרי מחמת שהוא מקח טעות או לא. ונראה בזה דלהרמב"ן ז"ל איירי הכא בהשכרת הבית בי"ד, שכבר נתחייב המשכיר במצות הבדיקה, ולכן בודאי אין השוכר מסכים לפרוע מממונו את הוצאות מצותו של המשכיר, כשם שאין ניהא ליה לאיניש לפרוע לולב או ציצית של חבירו. אבל בדעת רבנו ודעימיה נראה דאינהו סברי כמו שמבואר בר"ן כאן, דבודאי אף שכבר חלה חובת הבדיקה על המשכיר, מ"מ אם אין המשכיר בודקה אלא השוכר, אין השוכר מקיים מצותו של המשכיר, אלא מצוה דידיה היא, וכמו שכתב רבנו להלן, כל מצוה שמוטלת עליו, והיינו דכל היכא שאין המשכיר מקיים מצותו רמי חיובא על השוכר, ומשום הכי שפיר ניהא ליה לשוכר לקיים מצוה דידיה אפילו בהוצאת ממונו. [ואין נראה לפרש בדעת רבנו דאיירי בהשכרה ביום י"ג, דפשטות הלשון אין משמע כן, ועוד דאי הכי צריך לפרשה שאמר לו להדיא שהבית בדוק וראה במאירי ואכמ"ל וראה עוד בהערות להר"י מלוניל בזה].

ובענין אי חשיב זה כמקח טעות כיון שאין הטעות בגוף הבית, ראה שו"ת הר"י מיגאש סי' נ"א עיי"ש. ועיין במג"א סי' תל"ז סק"ז, ובמקור חיים שם סק"ז העלה דהיכא דאין הבית ראוי לדירה בודאי הוי מום בגוף המקח ודינו כמקח טעות. וה"ה הכא אם ידור בבית שאינו בדוק הרי דר בה באיסור משום חששא דדילמא אתי למיכליה, ואינו ראוי הוא לדירה וחשיב מום בעיקר המקח

בדברי התלמיד הרשב"א נתבאר עוד נידון שדנו בו הפוסקים. איך יתכן שיחשב מקח טעות מה שאינו בדוק - הלא החסרון של בדיקה אינו מום בגופה של הבית, רק הוא דבר חיצוני שאפשר לתקוני, ובכחאי גונא לא הוי מקח טעות. ובסמוך נלמד דברי השו"ת הרא"ש והשו"ת ר"י מיגש שביררו דין זה, וכן הביאו המרדכי.

תב שו"ת ב"ד תשעים וששה ה"א ש"א

יראה שכל הקרקעות שקנה בעלה והשטרות כתובין גם בשם האשה שהקרקעות חזים שלה, כי אדם הקונה קרקע אין דרך שיכתוב את אשתו בשטר הקנייה וזה שכתב שם אשתו נכרין הדברים שחצי דמי הקרקע הן משלה. אם היה שטר הקנייה כתוב כלו על שמה הדבר ידוע שהקרקע היה שלה, מה לי כולו מה לי חציו, נדון זה הוא כאלו נכתב השטר לאיניש דעלמא מה לי אשתו ומה לי איניש דעלמא.

נאום הכותב אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל

ה

שאלה ראובן לקח בית או שדה וכתב השטר בשם אחד מבניו ואמר לעדים שלא יעידו על מקח זה אלא בהראות השטר. והשטר היה תמיד ביד האב ועכשיו נמלך להחזיר השטר בשמו, וגם המוכר רוצה בכך. נשאלתי אם יכול להחזיר השטר בשמו אם לאו. נ"ל שיכול, וראיה מדאמרין בפ' הגזול¹ תנו רבנן הלוקח שדה בשם חצירו אין כופין אותו למכור ואם אמר ע"מ כופין אותו למכור. ואמרין מאי קאמר ואסקינא דהכי קאמר הלוקח שדה בשם חצירו אין כופין את המוכר למכור. ופירש ר"ף² כגון ראובן שקנה שדה משמעון ואמר לו ללוי קניתי אותה וכתב לו שטר מכר בשם לוי, ואח"כ חזר ואמר לו אותה שדה שקניתי ממך בשם לוי לא ללוי קניתייה אלא לעצמי קניתייה ועכשיו כתוב לי שטר מכר בשמי [וכו']. ומסקנא ואפילו אמר לעדים בפני המוכר שטר אחר עוד תכתבו לי על שדה זו מחייבין את המוכר לכתוב שטר אחר בשמו. * שמעינן השתא דכל היכא דקאמר למוכר על מנת כן כדפרשינן, א"נ אמר לעדים בפני המוכר, כופין את המוכר לכתוב לו שטר אחר בשמו. וה"נ כיון דקאמר להו לשהדי שלא יעידו במקח זה אלא בהראות השטר ואי בעי קלייה³ כמאן דאמר בפני המוכר על מנת דאמי. אפילו את"ל כיון דלא אמר להו לשהדי בהדיא כתבו לי שטר אחר לא דאמי לעל מנת, הכא נגדון זה שלפנינו כותבין. דהתם הוא שאין המוכר רוצה לכתוב מדקמיני כופין ואין כופין, אבל הכא שהמוכר רוצה לכתוב לו שטר אחר לא שגא א"ל על מנת ולא שגא לא אמר ליה, ולא שגא אמר לשהדי כתובה ול"ש לא א"ל, ככל ענין כותבין. ע"ל⁴ יוסף צר אצרהם הכהן.

[תשובה] הריא דפ' הגזול אין לדון ולהורות הלכה למעשה ע"פ הברייתא כמו שהיא שנויה בצורתה אלא צריך להוסיף בה דברים, דראובן שקנה שדה משמעון ואומר למוכר בפני עדים ללוי אני קונה אותה והמוכר הקנה אותה ללוי ע"י ראובן שהיה שלוחו של לוי וזכה בשבילו, ונכתב השטר בשם

לוי וכן הסכימו, הוצרך⁵ ע"ז לומר אין כופין את המוכר למכור, [אם] אח"כ אמר ראובן לשמעון אותו שדה שקניתי ממך בשם לוי לעצמי קניתי, אלא לפנחאי⁶ בעלמא קניתי בשם לוי, אין מחויב המוכר לכתוב שטר אחר, וטעמא הוא משום דלא ניחא ליה לאיניש דליפשו שטרי עלויה, תיפוק ליה אפילו אם היה המוכר רוצה לכתוב לו שטר אחר היאך יכתוב לו והיאך יחתמו העדים והלוקח כבר זכה בשדה דזכין לאדם שלא בפניו, כדאמרין⁷ זכו בשדה זו [לפלוגין] וכתבו לו את השטר חזר בשטר ואינו חוזר בשדה. ולמה יאמינו לראובן לומר שקר אמרתי לעצמי קניתי ונגזול את לוי. ועוד אמאי לא חיישינן לקנוניא שנאמר ראובן נתן את השטר ללוי ומכר את השדה או שיעבדו לאחר ע"פ השטר ואח"כ עשו קנוניא והחזיר לו את השטר לראובן והלך ראובן לשמעון ובקש ממנו שיעשה לו שטר אחר על שמו כדי להפקיע את השדה מיד אותו שקנהו מלוי. וצבוליה גמרא נזהרו חכמים מאוד בכל מיני חששות. אלא ע"כ צריך לפרש הברייתא שגא לוי לפני שמעון ולפני העדים והודה שכן הוא כדברי ראובן, וגם צריך לומר שאין שהות והפסק צין כתיבת השטר לדברי ראובן דליכא למיחש לקנוניא, כך צריך לפרש הברייתא. נמצא נגדון זה כיון שהיה קנין בשביל בנו ונכתב השטר בשם בנו הרי זכה בנו בבית או בשדה, אע"פ שאמר לעדים שלא יעידו במקח זה אלא בהראות השטר אם היה הבן אומר לעדים בואו והעידו שאבי קנה לי מקח זה היו צריכים להעיד ולא יכבשו עדותן בשביל שאינה בשם⁸ האב, שהיה שלוחו של בן וזכה לו שלא בפניו, אבל לאו כל כמיניהו. ואם היה הבן קטן בשעת המקח ועכשיו מודה לדברי אביו אינו מועיל דאין הודאתו מועלת על דברי קטן. ועוד דליכא למיחש לקנוניא שגא נתן השטר לבנו משהגדיל ומכר ועמה באין לעשות קנוניא.

נאום הכותב אשר בן הרב ר' יחיאל ז"ל

י

את אשר שאלת ראובן ושמעון היו באישצילייא ויש לראובן בתים בקרטצא ושניהם היו מכירין בהם צמוצליהם וצמוצליהם ותכונתם וזרעם, והסכימו יחד שימכרו ראובן לשמעון הבתים ברכוס ממון ועשו ציניהם שטרי קנסות שלא יחזרו בהם ולאחר ג' חדשים נעשה המכר. ובין ההסכמה והמכר באו גוים לקרטצא וחגו צבתים ההם וקלקלו בהם מקצת מקומות ועשו כותלי הבית מחמת אש שהדליקו בו ועקרו דלתי הבית והחלונות. וגם הקהל מכרו במס שהיה להם על הבתים דלתות החצר והבית. ושמעון רוצה לחזור במקח כי נתגלגל קודם גמר המקח והוא לא ידע והוא מקח טעות, וראובן אומר שדבר מועט הוא הקלקול לנגד ערך

מנייה וילי גם הוסיפו את המלה "תשובה". 5 כ"ה בעותק המוגה. ב"ב:

ה' ז' ב"ה קב. ב. 2 שם פ"ט סי' קפ"א (דף ל"ו ב). 3 כ"ה בעותק

ה"א ש"כ כתב שמה שהושחרו כותלי הבית ואפי' מה שחסרו הדלתות והחלונות לא הוי מקח טעות, כיון שלא חשבו מום בגוף המקח.

תג

הרא"ש

בבב תשעים וששה

שו"ת

רואה אני את דברי ראובן, כי בית מכר לו עדיין נקרא בית
אם אירע בו קצת קלקול. מוס עובר הוא וצדמים
שהוא מנכה לו יחזור הבית לקדמותו ואין כאן מקח טעות.

הבית ושהוא יגצה מדמי המכר קלקול הבית על פי ערך
שמאים, ושמעון אומר אדרבה מפני שהוא חשוב מאוד
קלקול מועט נחשב בו למוס גדול והו' מקח טעות.

כלל תשעים ושבעה

דין מצרן ודין יצאו עליה עסיקין

לה המעות אלא התנו שיפרעו לה⁴ המעות באותו זמן, לא
קיים הפרעון אם לא שהגיעו המעות לידה, ואם נתן המעות
ליד אחר ואמר זכה במעות הללו ללאה כדי לקיים התנאי לא
היו פרעון כיון שהיא בעיר ויכול ליתנם בידה, כדחנן
בערכין⁵ בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חודש כדי שיהא
חלוט לו התקין הלל שיהא חולש מעותיו ללשכה ויהא שובר
הדלת ונכנס ואימתי שירצה יצא הלה ויעול מעותיו. ודוקא
בשציל שהיה נטמן אבל אם היה נמצא צריך ליתן מעותיו לידו.

ומה שטען שמעון שקיים כל המוטל עליו לעשות במה
שנתן המעות צד הסופר, שאלו היה נותן לו כל
המעות היה נותן לו כל השטר המופקד צדו הילכך הוא כאלו
נתנם צד ללאה. בזה אני אומר אם עשה סופר זה שלא כדין
היה עושה, שאין לו להוציא השטרות מתחת ידו עד שיגיעו
המעות ליד ללאה, כי אם האמינתו ללאה להשליש צדו השטר
ניירא בעלמא בשציל זה לא האמינתו להפקיד מעותיה צדו.
ומה שכתבתם שבעל המצר אין לו להציא המעות אלא ליד צ"ד
שמעמידן הקרקע צדו, הא ליתא אלא הלוקח הוא שלוחו של
מצרן וכל התנאים שהתנה הלוקח צריך המצרן לקיימן. הרי
כתבתי לך דין תורה אבל אם הוא מנהג בעיר שכל פרעון שאדם
פורע לקניית בתיים כשנותן המעות ליד הסופר שצוה הוא
פרעון, והסופר נותן לו השטר מיד אע"פ שעדיין לא בא
המעות ליד המוכר, נמצא מנהג זה מבטל ההלכה מאחר
שמנהג פשוט הוא בעיר, כדאמרין⁶ האי סיתומתא קניא, שכל
קנין שנהגו לעשות כן סוחרי העיר הוא קנין. א"כ לא פשע
שמעון במה שנתן המעות ליד הסופר וקיים תנאו. וכן אני
אומר על הדין שנתם אותו שלשה בלא אחד מהזקנים, דין הוא
מן התורה זולתי אם יש תקנה בעיר שלא יפסק שום דין אם לא
במעמד אחד מן הזקנים ראשין בני העיר להסיע מדברי תורה
ולעשות תקנה ככל אשר יראה טוב בעיניהם.

אשר בן ה"ר יחיאל זצ"ל

א

שאלה לאה מכרה בית לשמעון ונתן לה קצת מעות מיד
וקצת זמנים לשאר הפרעון, בתנאי שאם לא יפרע
לה בכל זמן פרעון הקצוב לו שכל המעות שהגיעו לידה יהיו
מתנה ויחזור לה הבית. ובא המצרן ולקח הבית מיד הלוקח
ופרע לו המעות שנתן לה. וכשהגיע זמן הפרעון בא המצרן
קודם שהגיע זמן הפרעון ונתן המעות ליד הסופר שהשטר
והתנאי היו משולשין צדו, והסופר לא הודיע ללאה שהמעות
צדו עד שעבר הזמן. אז אמרה לאה שאינה רוצה לקבל
המעות, כיון שעבר זמן הפרעון וכתה במעות שצדה והבית
חזר לה והמצרן אומר כיון שנתנם ליד הסופר קיים תנאו.
ובאו לדין וזכו הדיינים למצרן ונתרעמו עליהם ושלחו לי
הדיינים הטענות ופסק דינם.

תשובה אלופי הדיינים אעפ"י שרוב עניני הדברים שלאה
מקשת תואנה לבטל המקח, מכל מקום אני
אכתוב לכם על פי דברי רבותינו ע"ה ואם יש מנהג אחר
בעיר לכו אחריו. שנינו בפרק מי שאלחו¹ הרי זה גיטך ע"מ
שתתני לי מאתים וזו כו' ע"מ שתתני לי מכאן ועד שלשים
יום נתנה לו בתוך ל' יום הרי זו מגורשת ואם לאו אינה
מגורשת. ופריך עלה בגמרא פשיטא מהו דתימא קפידא לא
קפיד ולזרוזה קא אחי קמ"ל. אלמא כל הקוצע זמן לחצרו
בפרעון מעות תלין הדבר בקפידא ולא אמרינן אם עבר קצת
מן הזמן לא קפיד שלא נתכוין אלא לזרוז, אלא ודאי קפידא יש
בדבר ומיד כשעבר הזמן נבטל הדבר. ודקדקתי בכתיבתכם
וכתבתם שהתנאי היה שיפרע לה קצת מן המעות מיד, ולה
משמע לה ולא לאחר, כדתניא בגיטין² הרי זה גיטך ע"מ
שתתני לי מאתים וזו ומת נתנה אינה זקוקה ליצם [*לא נתנה
זקוקה ליצם], ואינה יכולה לקיים התנאי במה שנתן המאחיס
זו ליורשים כדי שלא תזקק ליצם דלי משמע לי ולא ליורשים.
ואפילו לרצן שמעון צן גמליאל דאמר נותנת לאציו או לאחיו
או לאחד מן היורשים דסבר לי ואפילו ליורשים, ה"מ אחרי

שאלות ותשובות סימן נ – נא הר"י מיגאש נה

אוצר החכמה
28343

הודעתך מהם, אני אתקן מומין אלו באופן שיסורו.

תשובה אם היו המומין הנזכרים נראים לעין ולא יתעלמו מכל הנכנס לבית הנזכר, ויש לראובן עדים שמעידים שנכנס בה שמעון בעת החליפין או אחר כך, דברי שמעון שאמר שלא ידע בהם אין בהם ממש. ואם המומין בלתי נראים או שהיו נראים אך אין שם עדים שיעידו עליו שנכנס לבתים בעת החליפין או אחר כך, השבועה מוטלת עליו שלא נכנס לה ולא ראה אותם ולא ידע בהם כלל², ויתבטלו החליפין³.

אמנם מה שאמר לו גם כי לא ידעת מהם אני אתקן אותם לך באופן שאסיר המומין הנזכרים מהם, ראוי להתבונן אם המומין הנזכרים אינם בגוף הבתים אלא באים אליהם ממקום אחר, כגון אמת המים העוברת בהם או צנור מים מקלח עליהם או שיש לאחד מן השכנים תשמיש בכתלים ומה שיהיה בכיוצא בזה, שבהסרת המומין הנזכרים יהיו הבתים שלמים ונקיים מבלתי שיחדש דבר בגוף הבתים; הנה חויב שמאחר שהוסרו אותם המומין הנזכרים יהיו החליפין קיימים.

ואם היו המומים בגוף הבתים, כגון שהיו

אוצר החכמה
28343

רלב, הגהות טור אות ח), במחנה אפרים (הלכות אונאה סימן ט), בלחם שלמה (קונטרס קנין סודר, סימן יב), באור שמח (פרק יז מהלכות מכירה הלכה ט), בקרית מלך רב (הלכות מכירה פרק יג, דף ר ע"ב), ובדברי אמת (מערכת א אות סד אות י).

וראה להגאון רבי אברהם ענתבי בשו"ת מר ואהלות חלק חו"מ (סימן כא), שהביא מחלוקת אחרונים בשאלה זו האם אמרינן בחליפין כשהיה מום שהמקח חוזר. וכתב שלדעת הפני משה בח"ב (סימן נה) לא אמרו אלא שאין אונאה בחליפין אבל מום חוזר לכולי עלמא; וכן היא דעת הרדב"ז בח"א (סימן רסט) שרצה לומר מעיקרא דאין בהן טענת מום ולבסוף אסיק דיש בהן טענת מום, ומהריט"ץ (סימן קה) בשם מהר"א גלאנטי. עכת"ד. ועיין עוד בספר שושנת העמקים (חופה וקידושין עמוד רכג) שהרחיב

בינייהו מוסף אהנך אנפי אחריני אתא, דהא חזינן מגמרא דאיתנהו בינייהו, קאמר בדרך שאלה מאי בינייהו כי היכי דליהדר בתשובה איכא בינייהו כך וכך, ופירוש כלומר איכא בינייהו נמי כך וכך.

ועוד כד מעיינת להו להנהו אנפי דמתחזיאן מגמרא דאיתנהו בינייהו, משכחת דכלהו לאו בעיקר דין חיוב האש נינהו ומשכחת להו בכלהו (נמי) [גוונ] היזק אש, אלא מילי דמיתילדן⁴ ממעשה ההיזק כהאי גוונא נינהו, דלא משכחת לה אלא היכא דהוי ההיזק כהאי גוונא בלחוד, ואלו הוה בגוונא אחרינא לא הוה משכחת בה הפרש בדין בין משום חציו בין משום ממונו. הלכך בעי לאהדורי אמילתא דאיכא בה הפרש בינייהו בעיקר דין חיוב האש, דמשכחת לה בכלהו גוונא היזק אש⁵.

סימן נא¹

וששאלתם ראובן החליף עם שמעון בתים בשדה ואחר זמן טען שמעון ואמר שיש בבתים מומין שלא היה יודע בהם, ואמר לו ראובן כל המומים הודעתני אותם לך וסברת וקבילתה, ושמעון השיב לא היו דברים מעולם; עוד טען ראובן ואמר ואפילו שיהיה כדברך שלא

הזכירו מדברי רבינו כאן. 4. בחלק מן הדפוסים ובשיטמ"ק איתא: דמייתי לרוך. 5. וכ"כ רבינו יהונתן (בשיטה מקובצת): כאלו כך אומר, אנו צריכין שיהא הפרש ביניהם בכל צד שיש בו היזק מן האש.

נא 1. תשובה זו הביאה גם בעל העיטור (מהדורת לבוב, ח"א דף יד ע"א) בשם רבינו; וכן הובאה בהגהות מרדכי כתובות, סימן רעב: תשובה לראב"ן מגא"ש (ראה בהערה שבסוף הסימן נוסח אחר). קיצור שאלה זו ותשובתה הובאו בבית יוסף ובדרכי משה, חו"מ סימן רלב (אות ה בבית יוסף, ואות א בדרכי משה). 2. צ"ב מהי שבועה זו, ושמה היא שבועת היסת שנפטר מלתת את שדהו. 3. בדברי רבינו כאן מבואר שגם בחליפין אם היה מום, המקח חוזר. וראה מה שהרחיבו בזה בשו"ת הרדב"ז ח"א (סימן רסט) והובאו דבריו בכנסת הגדולה חו"מ (סימן

הר"י מיגש למד במקצת כדברי הרא"ש אבל הוסיף כמה נקודות. א] שאם אפשר לתקן המום, אבל התיקון הוא החלפה גמורה של חלק הבית, הוי פנים חדשות באו לכאן, וחשוב מום בגוף המקח. ב] אפילו מום שאפשר לתקן ואין צריך פנים חדשות, אבל הוא מום בגופו של הבית, כגון בור בהקרקע, הוי מקח טעות.

החליפין בטלים מעיקרם ואפילו שיתקן אותם עתה.

וראיה לזה מה שאמרו⁵: הלכה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת, כל שכן כאן להיות גוף הבתים חסר בעת החליפין ולא ישלם אלא בתוספת זו שנתוסף בו עתה. ואמנם אומרם⁶: הלך אצל רופא וריפא אותו הרי זו מקודשת, כבר נתנו טעם לזה משום דטב למיתב טן דו, דאמר ריש לקיש טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו; שסיבה זו מיוחדת בדין זה בלבד ולא גמרין מיניה לדינא אחריןא⁷.

ואיכא מאן דמפרש⁸ (לענין) ההוא דאמרין⁹: ולמאן דאמר הילך פטור קרקע אמאי אצטריך קרא למעוטי והא כל קרקע הילך הוא, כי אצטריך קרא למעוטיה היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות. וקאמר משום דלאו ממונא קטעין ליה אלא תקוני בעלמא; דמשמע דכי מתקן להו להנהו בורות, כגון דאייתי עפרא וקא מלינהו אי נמי ההוא עפרא גופיה דנפק מנייהו, קא מהדר ליה.

והא מילתא משבשתא היא דלאו היינו טעמא דמילתא. אלא משום דכי חפר ליה בורות שיחין ומערות לא הילך הוא, דאלמא לאו היינו קרקע דקא טעין ליה¹⁰; ומשום הכי אצטריך קרא למעוטיה, למימרא דכהאי גוונא

צד 59-60): עמדתי על תשובת שאלה בזה לרב יוסף הלוי ז"ל, ונאמר בה שהממון שהודה בו כאן איננו הקלקול אלא הקרקע עצמו שיש בו הבורות, שהוא דבר מזומן (=הילך) וכו'. 9. ב"מ ה, א. ובשיטמ"ק הביא קטע זה דרבינו. 10. כדברי רבינו דלא חשיב הילך הואיל ואינו משיבה כמות שהיתה, כן כתבו הלחם משנה (פרק ה מטוען ונטען הלכה ב) והש"ך (סימן צה ס"ק יח) בדעת רש"י שכתב דלאו הילך הוא, שהרי קלקלה. אולם התומים (סימן צה ס"ק ז, וראה דברות משה ב"מ, סימן כ אות כז) דחה דבריהם, שהרי סוף סוף הקרקע קיימת. ועיין בשערי שמועות (להגרמ"ש שפירא) מה שביאר דברי רבינו כאן.

כתליהם כפי נגליהם שלמים ואינם אלא מודבקים, או שהיה בעינם נראה שלם ונמצא שהוא נפסד; אפילו שיבנה הכתלים באופן שסר הרקבון שהיה בהן ויחליף הבנין הנפסד, החליפין אינם קיימין, לפי שהבנין והחדוש שהוא מחדש בהם לא היה בבתיים קודם החליפין אבל נתחדש עתה אחר החליפין, והיה כאלו פנים חדשות באו לכאן מה שלא נעשו החליפין על כך.

וזה דומה למה שאמרו⁴ לענין סנדל שנטלו שתיים מתרסיותיו ותקנו שהוא טהור, ונתנו סיבה לזה משום דפנים חדשות באו לכאן וכאלו אינו אותו הסנדל ההוא עצמו אבל הוא סנדל אחר. כן הענין כאן הואיל והתיקון הוא בגוף בנין הבתים, בהחליף קצת הכתלים הרי הוא כאלו הם בתיים אחרים זולת אותן בתיים שנעשו החליפין עליהם.

ואמנם מום שיהיה מחפירות שהיו בקרקע וכיוצא בזה, כמו בורות שיחין ומערות, גם כי אין כאן דבר שיאמר עליו פנים חדשות באו לכאן להיות הבנין והכתלים נשארים על הדרך שהיו עליו בעת החליפין ולא נשתנה מהם דבר; עם כל זה להיות המום בעצם הבתים, אפילו שיעשה בקרקע רצפת אבני שיש וכל בעל תבונה יאמר שנתקן הקרקע בזה תיקון שלם, הואיל והיו הבתים בלתי שלמים בעת החליפין

הרבה בדברי רבינו כאן. 4. שבת קיב, ב. 5. כתובות עד, ב. 6. כתובות עה, א. 7. וראה טעם נוסף לחילוק בין איש ואשה, בשו"ע אה"ע (סימן לט סעיף ו) – שאין גנאי לאיש במומין שכבר נתרפאו והאשה אינה מקפדת על זאת, מה שאין כן באשה שיש לה גנאי במומין שנתרפאו. וראה בחלקת מחוקק שם (ס"ק יא) ובשו"ת חכם צבי (סימן מא). 8. כעין זה פירש הראב"ד בהשגות (פרק ה מטוען ונטען הלכה ב), והובא גם בשיטה מקובצת כאן בזה הלשון: דלא תבע מיניה דמי היזק החפירות, אלא שיחזור וימלא אותן. ועיין בהערות הגרמ"ש שפירא. וראה באוצר הגאונים – הפירושים (קטע מתורגם מכת"י אוכספורד שנדפס בגנזי קדם, ספר רביעי

שאלות ותשובות

סימן נא – נב

הר"י מיגאש

נז

במטלטלין חייב שבועה, דהוה ליה מודה במקצת קרקע ופטור¹¹.

סימן נב

שאלה לאה נפטר בעלה והניח בן קטן והניח חובות ופקדונות ושותפין בארץ המערב, ומנת מורשה שיפקח בגביית אותם החובות ומה שהיה אצל השותפין. וקיימו הדיינים הרשאתו זאת וסייעוהו בכל מעשיו ובגביית כל החובות, ושם מהם חמש מאות זהובים במשכונות בעצת בית דין, והיה מתמיד ליקח הריוח עד שהרויחו החמש מאות חמש מאות אחרים והתמיד בזה שש שנים. והיה האיש הזה מתעסק בסחורות אחרים ואירע שנפסקה פרנסתו וסחורתו, ולא היה עוסק לעצמו שום עסק בכל זה הזמן והיה אוכל משלו עד שחכר [שמכר] כלי תשמישו. וכבר היה שנתפטר עם לאה כשמנת אותו למורשה, שתתן לו שכירותו משלם כפי היותר שלם שאפשר להיות בשכירות. וכשהשלים כל עסקיה תבע ממנה שכירותו ולא רצתה לתת לו, ואמרה הנה בני הוא היורש הוא יתן לך שכירותך. גם תבע המורשה מהאלמנה דמי שפחה, גם היורש הוא טוען על המורשה ששלח ידו בממונו.

תשובה עמדנו על שאלה זו והתשובה בזה, שאם המורשה הביא עדים והעידו שהורשה לפקח בנכסי היתום ונתפטר עם האלמנה אמו של זה היתום שיהיה לו שכירות על התעסקו בנכסי היתום, אומדים כמה היה ראוי ליטול זה ויקח אותו [מן] נכסי היתום לא מן לאה אמו, ויהיה שיעור אותו השכירות כפי ראות עיני בית דין של המקום ההוא. ואין ראוי לשער שכירותו כפי מה שנתבטל מעסקיו וסחורתו לסיבת היותו מתעסק בנכסי היתום, אבל יתנו לו הראוי לו בטרחו ועסקתו.

ואי תבעו היתום שישבע לו שבועת האפטרופוס ישבע לו, להיותו¹ אפטרופוס שמנהו בית דין ובוזה אמרה המשנה²: אפטרופוס שמנהו אבי יתומים ישבע מנוהו בית דין לא ישבע, אבא שאול אומר חלוף הדברים וכו', ונפסקה הלכה כאבא שאול³. וזה המורשה עם היות שהרשת אותו אם היתום לפקח בנכסי בנה, אין משגיחין בזה על הרשאתה אבל משגיחין בזה לבית דין הואיל והם קיימו אותה הרשאה; (והא) [והוא] לפי זה לאפטרופוס שמנהו בית דין דמי⁴.

והשפחה שתבע המורשה מלאה וטענה

ונמצא רעוע או הכותל הנראה של סיד ונמצא של טיט, שאדם צריך לסתור כל אותו בנין ראשון ולחדש שם בנין שני, הוה ליה פנים חדשות באו לכאן והחליפין בטלים. כדאמרינן התם לענין סנדל שנטלו שתי תרסיות שלו ותקנו שהוא טהור משום פנים חדשות באו לכאן, כאילו אינו אותו סנדל אלא סנדל אחר הוא. וכאן נמי הואיל וכותל זה נראה שלם ונמצא רעוע או שנראה מלא ונמצא חסר או שיש בקרקע בורות שיחין ומערות וכיוצא באלו, הוה ליה פנים חדשות באו לכאן ולא הנהו פנים נינהו עד שודאי איתעבד מעשה, ואין לו לשמוע לשמעון לתקן אלא בטלין החליפין מעיקרם. והכי נמי אמרינן התם: הלכה אצל רופא ורפאה אינה מקודשת.

נב 1. בחלק מהדפוסים: להיות. 2. גיטין נב, א. 3. שם בע"ב. 4. בגמרא מבואר הטעם שאפטרופוס שמינהו אבי יתומים אינו צריך להשבע, משום דאי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי. וכתב הר"ן (כה, ב מדפי הרי"ף

11. נוסח אחר לתשובת רבינו זו, הביא הרב קאפח בקובץ מרגליות (סימן ה), ומקורה מהספר גנוזי קדם ח"ד (עמוד 43): אם המומין האלו נראין לעין לכל מי שנכנס בבתים אלו, ויש לשמעון עדים שנכנס ראובן בבתים אלו הן לאחר החליפין הן בשעת החליפין, אין לו לראובן על שמעון כלום. אבל אם המומין האלו אינן נראין או שנראין ואין לו לשמעון עדים שנכנס ראובן בבתים אלו בשעת המקח או לאחר המקח, נשבע ראובן שלא נכנס ולא ראה ולא ידע במומין הללו ובטלו החליפין.

ומה שטען שמעון שהוא מתקן את המומין תיקון יפה. וראין אם המומין אינם בגוף הבתים אלא באים להם ממקום אחר, כגון אמת המים העוברת בהם או שיש לאדם בהם או בכותלים תשמיש וכיוצא בזה, וכשהאדם מסלק המומין האלו עומדות הבתים כמו שהם בלי דופי ומום, יש לו לראובן לקבל ולהתפייס בכך וחלופיהם קיימין. אבל אם המומין הללו הם בגוף הבתים, כגון כותל שנראה שלם

מרדכי

הגהות מרדכי • כתובות

השלם

רלט

קלישה כי היא לאו ככנוסה דמיו, ואף לא כארוסה. ואף על גב דתנן (שם כה, ב) היתה א' אסורה עליו איסור מצוה ואיסור קדושה הולצת ולא מתייבמת, דכיון דרמיא קמיה מדאורייתא אסור באחותה משום אחות זקוקה. [שאני איסור אחות זקוקה] שהוא כעין דאורייתא דדמי לאחות אשה, ההוא ודאי לא מישתריא כי אם ע"י ערוה גמורה, ולגבי גזירות גאון דלית בה דררא דאורייתא כלל מידחיא זיקה מקמי איסורא רבה דכונס שלא לשם מצוה דהוי כפוגע בערוה שלא במקום מצוה, ולא תאמרנו לכנוס המשוודכת דהוי כנושא שתיים.

והא דאמר' פרק אף על פי (סה, א) תבע לחלוץ נזקקין לו משום דאמרין כל כמה דאנידא ביה לא יהבי ליה אהרינא, התם לאו משום איסורא קאמר דהא קי"ל נושא אדם כמה נשים ובלבד שיוכל לזונן כדאיתא פרק החולץ (יבמות מד, א) ופרק הבא על יבמתו (שם סה, א). ואין לתמוה איסור אחות זקוקה היכא משכחת לה לאבא שאול, כיון דרכיב עליה איסור כונס שלא לשם מצוה אין כאן מצות יבום אלא זיקה קלישה לאצרוכי הליצה. וי"ל משכחת לה בזמן (שהם) מכוונין לשם מצוה, ואפילו אם תמצא לומר דאית ליה אף לפי משנה אחרונה (שם למ, ב), הכא בהאי עובדא אנן סהדי שלא יכנס אלא יחלוץ דכמאן דליתיה דמי, כי לא גזר הגאון בשניה אא"כ ראשונה ראוי לכונסה. ועוד נראה דאפילו למ"ד יש זיקה, נהי דעדיפא מארוסה דלא בעי מסירה לחופה (שם כט, ב), ובת ישראל שומרת יבם כהן ונפלה לפניו מן הנשואין אוכלת בתרומה למשנה ראשונה (לעיל נה, א), ואפילו למשנה [אחרונה] אם הגיע זמן ואכלה בחיי ארום, מ"מ בשאר מילי לא חשיבא זיקה לשווין כנשואה, כגון לירשה וליטמא לה ולמציאנה ולמעשה ידה, ואם זינתה בעודה שומרת יבם לא נאסרה עליו, דלית הלכתא כרב המנונא כדאיתא פרק היה מביא (מוטה יח, ב), ושומרת יבם

דקתני בשבועת סומה (שם) רבי עקיבא היא. ומה שהבאת מפ"י ר"י אם קדש אחות זקוקתו קודם נפילתה מותר לכונסה מיד אף קודם הליצת אחיו לזקוקה, אף על פי שיש לחלק כאשר כתבו רבותינו שבגומשט"ש, מיהו איכא למימר דזיקה דקיימא ליבום לא פקעה אלא בקדושת דאורייתא, אבל זיקה דלא קיימא ליבום אפילו שידוכין מופקע להו לענין שלא תאסור המשודכת עליו קודם הליצתה של זו, וכיון דאם רצה ליבם לא שבקינן, זיקה כזו גריעא ולא בעי' אפקעתא כולי האי. וההיא דמלמדן הקטנה שתמאן (יבמות קט, ב) התם איכא זיקה גמורה דהוי ליבום דפליג עליה דאבא שאול, ולהכי לא מידחי' אפילו מקמי נשואין דרבנן, כ"ש מקמי שידוכי בעלמא. **ושלום אביגדור הכהן**. תשובה זו שייכא שילחי פ"ב דיבמות (מרדכי יבמות ס"פ כיצד).

הגמ"ר
רמז רצב

תשובה לראב"ן מנא"ש³⁷ ראובן החליף בתים לשמעון ומצא בהן מומין, וטען שלא ידע בהן ולא הודיעו, וראובן אמר הנה הודעתוך, ועוד אני אתקן³⁷ כל המומין. השיב אם המומין ניכרין הן לכל הנכנסים ויש³⁸ עדים שנכנס בבתים אין לשמעון על ראובן כלום. אם לא³⁹, נשבע⁴⁰ שמעון שלא נכנס ושלל ראה, ובטל⁴¹ החליפין. ומה שאמר לתקן המומין, אם המומין אינן בגוף הבית כגון אמת המים העוברת בהן, או שיש לאחר⁴² תשמיש עליהן החליפין קיימין, אבל אם הם בגוף הקרקע כגון כותל שלם ונמצא רעוע או כותל הנראה של סיד ונמצא של טיט שצריך לסתור ולחדש, פנים חדשות באו לכאן והחליפין בטילין. כדאמרין (שבת קיב, ב) סנדל שניטלו שני תרסי' מתרסיותיו ותקנו טהור משום פנים חדשות, וכדאמרין (כתובות עד, ב) אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת⁴³.

והחליפין הרי הם כמכר ומקבל כל אחד ואחד אחריות על חברו

37. ע"פ העיטור. נגדפס. מתקן. 38. ויש ע"פ דפוס קסטל. נגדפס. [ואין]. נעיטור. ובאו. 39. אם לא כ"ל. נגדפס. אלא אם. ונראה דל"ל. ואם לא. 40. נעיטור. ישבע. 41. ובטל כ"ל. נגדפס. בטילין. 42. נעיטור. לאדם אחר.

שיאמר עליו פנים חדשות באו לכאן המקח בטל, כיון שהמום היה בעצם הבית והבית לא היה שלם בעת החליפין, והוכיח כן הר"י מיגש מהלכה אצל רופא וריפא דאינה מקודשת אע"פ שאין זה פנים חדשות. ובאמת שגם מדברי רבינו כאן שהביא ראה ממומין שנתרפאו שאינה מקודשת מוכח דלא כהנתיב"מ דהרי אין זה כפנים חדשות. וכן בכנסת הגדולה (הגב"י ס"ק טז) כתב שלכאורה הר"י מיגש והרא"ש חולקים. ובביאור דעת הרמ"א כתבו הכנה"ג ומטה שמעון דלעולם גם דעת הרא"ש שמום בגוף הבית הוה מקח טעות, רק הרא"ש איירי בקלקול קטן שחשיב דבר עובר. וכן נקט הפרישה (סק"ה) בדעת הרא"ש. וראה בהמשך בדעת התוס' והרא"ש בסוגיין. ובעיקר ראיית הר"י מיגש מהלכה אצל רופא דאינה מקודשת ע"י שער משפט שתמה שהרי מהלך הוא אצל רופא דמקודשת מוכח איפכא שאע"פ שהיו עליו מומין בשעת קידושין מקודשת. והתוס' (ד"ה חכם) והרא"ש (סי' יג) כתבו שאין לפרש דלכך אינה מקודשת הואיל ואינו מרפא אותה אלא מכאן ולהבא, דא"כ הלך הבעל אצל הרופא וריפא אותו לא תהיה מקודשת מהאי טעמא, ולכן פירשו שהא דאינם מקודשת הוא משום שגם עתה לאחר שנתרפאת נמאסת עליו כשזכור שהיו בה מומין לאחר שנתקדשה לו, אבל ביה ליכא קפידי דאיתתא בכל דהו ניחא לה ע"ש, וא"כ ראיית הר"י מיגש צ"ע דהלכה אצל רופא אינה מקודשת משום שגם היום מאוסה עליו. ובאמרי בינה (אהע"ז סי' טז) כתב ליישב שדעת הר"י מיגש כדעת השטמ"ק בסוגיין שהבעל מקפיד אף על זמן האירוסין ולא מהני שנתרפאה דכבר נתבטלו הקידושין, אבל האשה אינה

וראה שם ובהערות. ע"ג. דיבור זה מקורו מספר העיטור (אות ת – תנאי ד"ה תמורה), ובש"ת הר"י מיגאש (סי' נא) הובאה תשובה זו באריכות רבה. והובאה עוד ברבינו ירוחם (נתיב יא ח"ו), בית יוסף (ח"מ סי' רלב, ה) דרכי משה (שם סק"א בשם המרדכי), רמ"א (שם סעיף ה). ע"ה הטור והשו"ע (ח"מ סי' רלב, ה) הביאו את דעת הרא"ש (שו"ת כלל צו, ו) שאם מכר לו בית ונמצא שהיה בו קלקול שלא היו בו דלתות וחלונות ועוד דהמקח קיים כיון דבית מכר לו ועדיין הוא נקרא בית והמום הוא מום עובר. והרמ"א הביא את דברי הר"י מיגש. ומשמע בדברי הרמ"א שהר"י מיגש והרא"ש לא פליגי, ולכאורה קשה דהר"י מיגש איירי במום שאינו בגוף הבית ומשמע שבמום בבית הוה מקח טעות, ואילו לדעת הרא"ש גם מום בגוף הבית המקח קיים. וצ"ל בדעת הרמ"א שעיקר טעמו של הר"י מיגש הוא משום שפנים חדשות באו לכאן, ולכן גם מום בגוף הבית כל שלאחר שיתקן לא יהא נחשב הבית כפנים חדשות וכדבר שלא בא לעולם, המקח קיים, וכ"כ הנתיב"מ והערות השולחן שם. וכ"כ המנחת פיתים דמדברי הר"י מיגש מבואר שכל שאינו צריך לסתור הכותל באופן שיהיה פנים חדשות אף אם נתקלקל הרבה המקח קיים, אלא שהוסיף שמראית הר"י מיגש מסנדל מבואר שכל שלא היה ראוי לתשמישו הוה פנים חדשות. ובמטה שמעון (הגהות הטור ס"ק נה) ובאר שמת (הל' מכירה פ"ז ה"ט) כתבו שבתשובת הר"י מיגש בפנים מבואר להדיא דלא כהרא"ש, וכוונתם דשם כתב שגם כנמצאו בורות בקרקע ותיקנם המקח בטל וכתב שאע"ג שהבנין והכתלים נשארו כמו שהיו ואין כאן דבר

אוצר החכמה
28343

דברי המרדכי הם כדעת הר"י מיגש

להעמיד החילוף בידו⁴³. ואם יש לו אחריות טורף ואם לאו גובה [מבני חורין⁴³] עכ"ל.

האשה שנפלו

הגמ"ר רמז רצג

טופס של תנאי כתובה מעיטור (אות ת - תנאי). בכך וכך בשבת וכו' איך פלוני בן פלוני ופלוני⁴⁴ בן פלוני אמרו לנא הווי עלנא סהדי וקנו מיננא וכתבו והתמו עלנא בכל לשון דזכותא, והבו לכל חד מיננא למהווי בידא דכל⁴⁵ חד וחד לזכות ולראיה, דצביתי ברעות נפשי ושיכנא אנא פלוני⁴⁶ בן פלוני ברתי לפלוני בן פלוני למהווי ליה לאינתו ברעות שמיא ליום פלן, וקבילית עלי מעכשיו⁴⁷ למיתן ליה עד יום פלוני כך וכך בתכשיטין ומרקעי ומטלטלי. ואי⁴⁸ מעכבנא ולא מקיימנא ליה ההוא תנאה, אקניתיה ליה מהשתא ד' אמות קרקע בחצירי, ואגבן הרשיתי למוגבי מינאי⁴⁹ כל תנאה דכתוב לעיל, כך וכך קנסא, מכל מה דאית לי תהות כל שמיא דקנאי ודקנינא כולהון יהון אהראין וערבאין עד שתתקיים תנאה דילי. וכך אמר לנא פלוני בן פלוני איך אנא קבילית עלי למויכנס לפלונית ברתיא דפלוני ליומא פלן ולמויכתב לה כתובה כמנהגא דילן. ואי מעכבנא קבילית עלי ואקניתיה ליה מהשתא ד' אמות קרקע בחצירי, ואגבן אקניתיה להון מה דאית לי מתהות כל שמיא למויגבי מינאי כך וכך קנסא ולמויכתב יתיה לכל מאן דבעי עד דתתקיים תנאה דילי. ואחריות וחומר שטרא דנן קבילית על נפשיא כחומר ואחריות כל שטרי תנאין דנהיגין בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמופסי דשטרי וכו' וקנינא וכו' עכ"ל⁵⁰.

טופס שטר חליפין מעיטור (שם). דאמר (רות ד, ז) על הגאולה ועל התמורה, גאולה זו מכירה תמורה זו חליפין (בי"מ נו, א) וחליפין הרי הן כמכר.

בכך וכך בשבת כו' איך אמרו לנא פלוני בן פלוני ופלוני בן

פלוני, הווי עלנא סהדי וקנו מיננא וכתבו והתמו עלנא בכל לישנא דזכותא, דצבינא ברעות נפשי, ועבדנא חליפין ביננא בההוא ביתא ודרתא דאית לי בדוכתא פלן בסימניהון ומיצריהון, וחלפנא יתיה בההוא דירה דפלוני בן פלוני בסימניהון ומיצריהון, וכדו⁵⁰ ליוזל פלוני דנן וליחזיק בדוכתא⁵¹ דילי וליהוי לנפשיה, וכך אמר לנא פלוני בן פלוני דליוזל וליחזיק בדרתא דיליה וליהוי לנפשיה, דאנא מסתלקנא רשותי לגמרי מינאי ומירתאי בתראי ולא אישתייר לכל חד מיננא רשותא בדרתא דהווי ליה עד השתא, דכל חד מינן חליף רשותא בדרתא דחבריה ולא אישתייר לנפשיה שום שיורא בעלמא, וכל חד ליוזי לנפשיה בדוכתא דידיה.

ואם מחזיר זה לזה ממון יכתבו⁵² חולקא דפלוני דהווי שוה טפי מחולקא דאיך, ואהדר לי כך⁵³. וכל דאתי ויערער⁵⁴ [וכו'] עכ"ל העיטור (אות ת תנאי).

אם יש לארוסה כתובה עיין ס"פ השואל בב"מ (רמז שפה), ורבינו קלונימוס פסק דאין לה ועיין שם.

הכותב

הגמ"ר רמז רצד

[דף פג, א] גרסי⁵⁵ בגמ' בהאי פירקא, כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחיך ובמותך הרי זה אינו אוכל פירות כהייה ואם מתה אינו יורשה, רשב"ג אומר אם מתה יורשה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה. ואמר רב הלכה כרשב"ג. ירושלמי⁵⁶ (סוף ה"א), מתני⁵⁴ אמר רבי יוסי אליו דכתבין אם מתה בלא בנים כל מה דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון וקיים.

וכתב רב אלפס (מב, א) לית הלכתא כוותיה דרב דהא קי"ל בדבר שבממון תנאו קיים.

ור"ח⁵⁵ נמי הקשה הלכתא אהלכתא, ופסק שיש לסמוך על הירושלמי⁵⁶. ונראה לי דלא פליג ירושלמי ודוקא מתנה על מה

43. נוסף נדפס. דפוסים ראשונים ליתא. 44. נעטור. ופלנית בת יש להעיר שנספר העיטור מוצא נוסח כתובה שצין איש לאשתו, ורבינו שינה את נוסח הכתובה לצין האישה לאשה. 45. דכל ע"פ דפוס קושטא. נדפס. של כל. 46. ס. פלנית בת פלוני ברעות נפשי בדלא אניסנא. 47. מעכשיו נעטור ליתא. 48. ואי ע"פ עיטור. נדפס. דאי. 49. שם נוסף. ומירתאי. 50. שם. והשתא. 51. שם. בדירתא. 52. ע"פ עיטור. נדפס. יכתוב. 53. שם נוסף. וכך. 54. מתני דר"ף ונעטור ליתא. 55. ע"פ העיטור ודפוס קושטא. נדפס. ור"ת. וכתב בהגהות בן אריה על המרדכי שהוא טעות.

צמח צדק (סי' ד) ושו"ת עבודת הגרשוני (סי' קז) דבחליפין לא אמרינן אחריות טעות סופר. וכתב דאישתמט להם תשובת הר"י מיגש דמפורש שגם בחליפין אחריות ט"ס, וכן דעת הנתיב"מ שם (סק"ב) והובאו דבריהם בפתחי תשובה (סי' רכה, א). וכן דעת הבית מאיר (אהע"ז סי' קיג, ב). ע"י דרכי משה (אהע"ז נא, ה) שציין לדברי רבינו. ועי' נחלת שבעה (שטרות סימן ח) בביאור הא דאין נוהגים באשכנז ופולין בנוסח תנאים של בעל העיטור. ע"י דרכי משה (ח"מ קצה, ח) שציין לדברי רבינו. ע"י מאן מקורו מספר העיטור (אות ת תנאי). ע"י. הובא בר"ף. פ. הובא בראשונים בסוגיין וברא"ש (סי' א). פ"א. לשון העיטור. "וסמך על הירושלמי דגרסינן התם הלכה כרשב"ג דאם מתה יורשנה. אבל לא לעניין דבריו שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל בתנאי גוף אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה תנאי ממון הוא ולמה אמרינן תנאו בטל שבסוף הוא זכה בהן. ומסתמא אי איתא להאי טעמא לא הווי שתיק גמרא דילן מיניה. והנ"ל ולא מטעמיה משום האי טעמא דירושלמי, וטעמא אחרנא הוא דאיכא וכו'". ובהגהות מהר"ם טיקטין כאן הביא חלק מלשון זה.

מקפדת אלא על שעת נישואים. וראה בשו"ת הר"י מיגש בפנים שהקשה על עצמו מהלך הוא אצל רופא דמקודשת. ותי' שבאיש יש טעם מסויים דטב למיתב טן דו ולא גמרינן מיניה לדינא אחרנא. נויחנן שכונתו דלגבי איש אמרינן שמעיקרא כוונתה להתנות על מומים שאינו הולך לרופא לרפאותם. או שלגבי אישה מום נחשב כמום בעיקר המקח ומשא"כ לגבי איש. ולכאורה עולה מהדברים שבקלקול בגוף הבית לדעת תוס' והרא"ש בסוגיין במום בגוף הבית המקח קיים, ולדעת הר"י מיגש המקח בטל. אולם אין זה מוכרח, דהתוס' והרא"ש איירי כשלא נודע לבעל רק לאחר שנתרפאה, וכאן איירי שנודע לקונה המום קודם שתיקנו, אמנם הבית שמואל (אהע"ז לט, יז) דן לדעת תוס' שבהלך הוא לרופא מקודשת אפילו אם נודע לה. ועי' שער משפט שם. ולהלכה נחלקו בזה הפוסקים וכדלעיל. ועי' שו"ת דברי ריבוח (סי' ש). ועי' מג"א (או"ח תלו, ז) שגם במום שאינו בגוף המקח אם התנה בהדיא המקח בטל. ובשער משפט (רלב, ג) הקשה לפי דבריו מה הוכיח הר"י מיגש מהלכה אצל רופא שהמקח בטל והרי שאני התם שהתנה להדיא. ועי' מקור חיים שם ומחנה אפרים (הל' אונאה סי' ו). ע"י קצוה"ח (קטז, ג) שהביא משו"ת

ד. צניע סס וכדפסט רב נחמן בר יצחק אף על גב דדמי לה בגמרא [שם ט"ז] וכן כתב הרמב"ם צפרק"ג [שם הלכה י"ן והרא"ש [שם פ"א סוף סימן ג, ר"ן ע"א, ג ד"ה גרסינן] כיון דמדרבנן הוא דמדאורייתא צניעול צעלמא סגי [פסחים ד, כ: ד"ה טור: ה. סס [ט"ז] צניע ופסטה:

הכמת שלמה

תל"ז (פנייה ב) אם הוא בעיר שואלו רבו' נ"ב, כן הוא דעת הר"ן [פסחים א, ג ד"ה גרסינן] דלף דהיה בחוקת בדוק כריך לשאלו, כיון דליכא לגבוי וכו'. אבל דעת הב"ח [ד"ה השוכר] הו' כיון דחוקתו בדוק אין כריך לשאלו. והנה נראה לי רחוק להר"ן מפסק קמא דיענין דף ג [ט"ז] דקאמר סה מאי ליכא בין כה לכה וכו'. וקשה, הו' רש"י פירש סס ד"ה לפי שאין נקחין למאן דלמר דעטעס מנה לשמה, דממילא שיליגן ליה אס הוא נכתב לשמה, וא"כ קשה למה לא קאמר דנפקא מינה אס כריך לשאלו על לשמה או לא, ולכנה כריך לשאלו ולכנה אין כריך לשאלו. ואפשר להגישו בזה הפסוק, ואין צריך לעיין אס הניגשו בזה. וכן נראה דלדעת רש"י נכחא ליה דנחיה דרוב נקחאס אן, מכל מקום כולם אין נקחין גם כן כריך לשאלו, וא"כ כיון דהו' רוב והי' דליכא לגבוי נכחיה, לכן גם כן נקחין לשאלו כריך לשאלו, ומכל סק כשיעורו מוחה לכן, אבל (כנה) [כנה] כניחא ליה סהם ספרי דרובי מגמר גמרי ועדיף מרוב, וא"כ נכח' יתבאר אן כריך לשאלו, לכן מקני נכח' כחול' לאלך לומר כפי נכח', וממילא יכחי לשאלו, וא"כ בין

הגהות והערות

[ט] בישא"ב לעיל. והטור והמחבר לא פירשו כן דמשום שהמפתח צדו אפילו בא וכו', כ"ל: [מקור חיים] [ט"ז] ראה צ"ח יו"ט סס ד"ה ומ"ש ובלו ועיין מולך קב, ג, ויפלה סה, א, ומוס' ד"ה בחוקת: [י] ד"ה הלא"ש מולין פ"א סוף סימן ו, ומתוך דבריו נראה אפס שמע דין אחד למומחה ומתוקן, היכא דאימיה קמן לריך לנדוקו וגם לשאלו אס נתעלף: [יא] כך הוא צדפ"ר ונדפוס שם פירקנפולט דלדל מקנ"ס ומשם ואל"ן הגורסה "כמ"ש": [יב] בבהדיק' מוספת לשון "אס לא צניעל השוכר": [יג] איהו צ"ל ג, א, כנס"י ד"ה דקדיס ומצטל: [יד] עיין בצבורות דף ט"ח [ע"ג], כ"ל: [מקור חיים] [טז] בבהדיק' מוספת לשון "שמע מינה":

[שם ד"ה ע"ג]: ד' שואלו. ללא סמכין חזקה היכא דליכא לצורכי, כמו שכתוב בורה דעה סימן א' [ספ"ק א]. ולא דמי לצדקות ללא צדקין אחר כל י"ח טריפות [שם סימן לו ספ"ק א] וסמכין חזקה, דהתם לא היה לו מעולם חזקת טריפות, אבל הכא כל השנה היה בחזקת חמץ, וחזקת צדוק אמה צא להוילאו מחזקת חמץ, לא סמכין עליה לכתמלה, דומילא דשחיטה, דזהמנה צחייה בחזקת איסור אבר מן המי עומדת, ע"ש ס"י. כן נראה לי בפירוש דברי הרב צ"ח [ד"ה השוכר], ללא כצ"ח [ד"ה השוכר]. ועיין מה שכתבתי סוף

סימן תל"ז: ה ואינו מקח טעות. פירוש, צודאי מזהו על המשכיר רמיה, אך אס אמר המשכיר לא צניעול למיעבד מזהו, או שהלך לרכבו, אינו מקח טעות, דמסתמא ניחא לנישע דליעבד מזהו בין בגופיה בין בצמניה, והאי דקא צני דהר ציה שמא מפני דבר אחר הוא. ודוקא בהפסד ממונן לענין המזהו, אבל הפסד הצא אחר עשיית מזהו לא ניחא ליה [תומת ישרים סוף סימן (ע"ו) [מגן] כנסת הגדולה הג"ח]. עיין בצבורות דף נ"ח ט"ו [ע"א]:

מאי דפריך נשיליה, פירוש, דאס הוא צניע אף אס יהיה חזקתו ערך להם למהריק"ש

תל"ז פנייה ג: [ואינו מקח טעות]. ולענין השכר צני המשכיר לשלמו מאי דלפסיד שוכר:

חק יעקב

המשכיר, והשוכר שזוכה בה צריך לבטל. (והאחרונים) [והא] שסיים במ"א [ס"ק ג] שגם המשכיר יבטל ושכן משמע בתוספות, ולא ראייתי שום משמעות בתוספות שם: [ז] אס הוא בעיר שואלו. והוא הדין אם אשתו או בני ביתו בעיר יכול למשאל להו, דהרי הם נאמנים אפילו נגד החזקה, כמבואר בסמוך דין ד': [ח] חזקתו בדוק, אף שעדיין הוא ליל ארבעה עשר, כיון שכבר עבר זמן בדיקה

באר

מסתמא הו' כמו הפקירו המשכיר, והשוכר שזוכה צה כריך לנטל, [מק יעקב ס"ק ו]. ומכל מקום המשכיר יצטל ג"כ, מ"א [ג] צנס מוספות. והעק

ביאור

בהחזיק בדרכי הקניה קאמר, מדפשיט [פסחים ד, א] ממוחה, ושם כבר החזיק השוכר: [ג] [פנייה ג] אס הוא בעיר כו'. מהקאמר שם [פסחים ד, א] למאי נפקא מינה לישיליה, והא נפקא מינה דאין צריך לשאלו, אלא דאם יכול לשאלו אע"ג דחזקתו בדוק צריך לשאלו. וכן אמרנו בפרק קמא דחולין ג, בן כוליהו כרבינא לא אמרי כו' רוב מצויין כו' להך לישנא כו' לעלוף לא חישינן, ודקדקו מדאמרין במומחין רוב מצויין כו' ובעלוף אמרו לא חישינן, שמע מינה דשם צריך לשאלו אם ישנו. וכן פסקו כל הגאונים ורמב"ם נשחיהו ד, ו' ושו"ע [י"ד סימן א ספ"ק א], וכן כתבו תוספות בפסחים שם ט, ב' ד"ה

מחצית השקל

אינו, בשלמא בארבעה עשר אם כן המשכיר יוצא מן הבית בארבעה עשר ומבטלו ע"י יציאתו היום (דהתוספות אין מפרשים כמו שפירש בשו"ע לצורך ארבעה עשר, אלא בארבעה עשר ממש, ע"ש). הוא הדין חזל עליו היום בבדיקה. אבל אם משכירו ב"ג יוצא מהבית ב"ג ומפקירו אז בשעת יציאתו, מהיכי תיתי נימא דגם יבדוק ביום ארבעה עשר, ואטו אם יצא מן הבית בתחלת השנה ומפקיר אז חמץ וכי יעלה על הדעת דמהאי טעמא יתחייב גם לבדוק בערב פסח. אלא על כחך דהתוספות סביבא להו דצריך גם לבטל בפירוש ג"כ, ולכן שפיר דהו דא"כ אפילו משכיר ב"ג נמי, אף דיצא מן הבית ב"ג מכל מקום בארבעה עשר בזמן ביעור צריך לבטל בפירוש, אם כן יתחייב גם לבדוק כיון דמתחיל במצוה בארבעה עשר: [פ"ק ד] שואלו כו'. כמו שכתוב בורה דעה סימן א'. אף על גב דקיימא לן [י"ד שם] רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם, מכל מקום אם הושת לפנינו ולא ידעינן אם הוא מומחה בודקים אותו ולא סמכין על אבר. ורובא עדיף מחזקה, כל שכן דלא סמכין על חזקה היכא אציל לברורי: כל י"ח טריפות. חזן מטרופת הריאה: וסמכין אחזקה. לאו דוקא, אלא ר"ל רובא, דהתם ליכא חזקה אלא רוב בהמות כשרות. דלא מבעיא תוך שנתו דאפשר נולדה טריפה דליכא חזקה, אלא אפילו אחר י"ב חדש דעל כחך נולדה כשרה, דטריפה אינו חזי י"ב חודש, מכל מקום לא מקרי חזקה כיון דלא היתה מבוררת שעה אחת, וכמו שכתבו התוספות חולקין דף י"א ע"א [ד"ה אחיא מפרה אדומה], ועיין פיר' חזש [אות ב]: כן נראה לי בפירוש דברי הרב ב"י ד"א כב"ה, ר"ל, דהרב ב"י תירץ חז"ל, דשאני בהמה שהיא בחזקת כשרה משוללה, אבל בית כל השנה בחזקת שאינו בדוק הוא, עכ"ל. והבין הב"ח שכונתו שהיא חזקה גרועה הכא גבי חמץ, כיון דכל השנה בחזקת אינו בדוק. ולזה הקשה הב"ח אי מצד גריעותא דחזקה לא סמכין עלה כשהוא לפנינו, א"כ גם כשאינו לפנינו אין לסמוך

המשכיר, ולכן חל עליו הצדקה ומסתמא צדק, לכן אס אינו צניע מצטלו צלבו ודיו. ולהר"ן [שם] מיירי שהקנה לו ציוס י"ג לצורך ארבעה עשר, והמפתח היה ציד המשכיר. וצחנס דחק מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה המשכיר] שלהר"ן אינם שוים אך ארבעה עשר להמשכיר צארבעה עשר דלעיל, דהתם פירושו צ"ג לצורך ארבעה עשר, וכאן אי אפשר לומר כן משום דל"כ קשה אמאי חזקתו בדוק כו', אלא פירושו צארבעה עשר שחריט כו', ע"ש. וצחמח הם שוים. ומה שפירש רש"י כאן [ד"ה צארבעה עשר] צארבעה עשר שחריט, לפי דאס

יודע אם הוא בדוק (ג) [ז] אס הוא בעיר ד' שואלו
אם בדקו ד' ואם אינו בעיר [ז] חזקתו בדוק
ד' ומבטל בלבו ודיו:

ג המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק על השוכר לבדוק ה ואינו מקח טעות ואפילו במקום שבדוקים בשכר [ז] שהרי מצוה הוא עושה:

היה נכנס השוכר במקצת זמן מהצדקה מן הלילה היה לריך השוכר לצדוק, לפי שסמך עצמו המשכיר על זה שהשוכר יבדקנו, וכן מה שאין כן לעיל [ז] לא פי' כן, משום שהמפתח היה צידו א"כ אפילו צא לצית במקצת זמן מהצדקה לא סמך המשכיר שיבדקנו השוכר, כן נראה לי: (ג) אס הוא בעיר כו'. צגמרא [שם] צעו מיניה מרז נחמן בר יצחק המשכיר צית לתצרו צארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק, ופריך, למאי נפקא מיניה נשיליה. ומשני, ליתמיה קמן דנשיליה כו', כתב הר"ן [שם ד"ה גרסינן] על

ערך להם למהריק"ש

השכר צני המשכיר לשלמו מאי דלפסיד שוכר:

חק יעקב

חזקתו בדוק, אחרונים: [ט] שהרי מצוה הוא עושה. ועיין בתומת ישרים סימן (ע"ו) [מגן] ובמ"א [ס"ק ה]. ועוד נראה לי לחלק עוד, דדוקא לענין לבטל המקח אין לבטל בשביל זה כיון שכבר נעשה המקח ואין להוציא ממונן, אבל להשתמש לכתחלה בפקדון לדבר מצוה דניחא ליה למיעבד מצוה בממוניה, לא אמרינן. ובאמת זה המשכיר ג"כ עשה איסור ורמאות:

היטב

יעקב [שם] כתב עליו שלל ראימי שום משמעות בחוספות, ע"ש: (ה) שואלו. והוא הדין אס אשתו או בני צימו צניע יוכל למשאל להו, דהרי הם נאמנים

הגר"א

[אנן], ותימא מאי סלקא דעתך דחזקתו בדוק למה לי לאמריה דידהו, וי"ל דכיון דאיתא בעיר צריך לשואלו ולהא מהני אמריה דידהו כו', ע"ש: [ז] ואם אינו כו'. כיון שמבטלו הו' דרבנן, וכמו שכתבו שם [פסחים ד, ב', א', וספיקא דרבנן לקולא: [ה] ומבטל בלבו. דבלבו סני, כמו שכתוב בגמרא [שם] ד' א', ח' א', ב', ל"א ב', מ"ט א', וכן כתב הרמב"ם [חמץ ומצה ב, ב] וטור ושו"ע כאן, וכן כתב רש"י ד' ב' [ד"ה בבטולן ח' א' ז'] ושאר מקומות, ובסימן תל"ח ספ"ק ב', וסימן תל"ג ספ"ק ז' ח', וסימן תמ"ב ספ"ק ח' ושאר מקומות. דלא כהר"ן [שם ט, ב' ד"ה אמר] בשם יש מפרשים דבלבו לאו דדוקא אלא צריך

מחצית השקל

עליו, ואי סמכין על חזקה גרוע כשאנו לפנינו הוא הדין דיש לסמוך כשהוא לפנינו. לכן פירש מ"א דודאי הו' חזיק חזק טובה, אלא כיון דהו' חזקה נגדה דכל השנה היה בחזקת אינו בדוק, וע"י חזקה זו דבארבעה עשר הוא בחזקת בדוק אנו רוצים להוציא מחזקה שהיא בחזקת שאינו בדוק, כהאי גוונא לא סמכין אלא היכי דליכא לברורי. וזה ג"כ ברוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן, והיכי דהוא לפנינו לא סמכין על הרוב ג"כ מהאי טעמא דבהמה בחייה בחזקת איסור אבר מן החי עומדת ובחזקת אינה שחוטת, וע"י רוב מצויים אצל שחיטה מומחין אנו רוצים להוציא מחזקת איסור אבר מן החי שהיה לה, לכן היכי דאיכא לברורי לא סמכין עלה להוציאה מחזקה שכנגדה: [פ"ק ה] ואינו מקח טעות. פירוש בודאי כו'. דהתוספות [פסחים ד, ב' ד"ה המשכיר] הקשו דמאי מבעיא ליה אי הו' מקח טעות, תיפוק ליה אפילו תימא דלא הו' מקח טעות הא קיימא לן המשכיר בית בארבעה עשר על המשכיר לבדוק. ותירצו דמיירי שהשכירו ב"ג. ועל זה הוקשה למ"א בסימן תל"ג ס"ק כ' א"כ איך השכירו בחזקת בדוק, הא אפילו בדוק ב"ג לא מהני וצריך לחזור ולבדוק בארבעה עשר. ותירץ דמיירי באכסדרא דדיעבד מהני אס בדקה ביום י"ג, או דיעבד אי בדק בליל י"ג לאור הנר. ותינה דדברי הש"ס יש לאוקמי כהאי גוונא, אבל השו"ע אי היה כוונתו כן לא הוה ליה לפתוס אלא לפירש. לכן ניחא למ"א יותר פירוש הר"ן [שם א, ב' ד"ה המשכיר (השני)] וכמו שכתב מ"א דודאי המצוה על המשכיר, אך אם אמר כו': עיין בבכורות דף ג"ה. דאמרין ג"כ ניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה, ומהאי טעמא קצעו חכמים ג' זמנים למעשר בהמה, דהיינו ט"ו יום קודם פסח, וט"ו יום קודם שבועות, וט"ו יום קודם סוכות, ואמרין טעמא שהיהו הבהמות מצויות לעולל רגלים, לפי שקודם שמעשרים הבהמות דרך בני אדם שלא למכור ולא לשחוט ולא ימכרו עד סמוך לרגל שאז זמן המעשר וימצאו אז עולי רגלים בהמות

חידושים הלכות פסח סי' תל"ז ביאורים כה

וע"ב ס"ק ו': (1) שהוחזק שלא בדקו. ובחמץ ידוע ואמרו שביערו אינו נאמנים ח"י. ולפענ"ד דדוקא בדיקה הוא איבעיא בש"ס אם נאמנים דיש בו טורח * אבל בביעור שאין בו טורח נאמנים בודאי * ובבדיקה כשנמכר אחר שש דאין בידו לבטל שהבדיקה הוא דאורייתא אינן נאמנים * ומ"מ יכול לומר הביטול בלשון שמשמע שמעיקרא לא רצה שיקנה לו חצירו שיאמר בטל הוא מתחלתו ומהני אפילו אחר שש ועיין ביאורי' ס"ק ח' * וביורש שירש בית אינן נאמני' אפילו קודם שש וביטל חמצו וע"ב * ובמשכיר בי"ד שחזקתו בדוק ואמרו הני שאינו בדוק נאמנים וע"ב: (2) אנו בדקנוהו. ולכתחלה אין לסמוך רק אאנשים בני מצות: (3) שיש בו דעת. היינו שהגיע לחינוך:

ז הו"ל והתנה צהדיא שיהי' צדוק (המגיד פ"ג ומשמע לעיל סימן י"ד):

ד בית (1) שהוחזק שלא בדקו המשכיר ואמרו אשה או עבד או קטן (2) אנו בדקנוהו הרי אלו ח נאמנים והוא שיהא קטן (3) שיש בו דעת לברוק:

אפילו אמר אין מצטל המקח וכן מוכח צבילה ז' גבי עובדא ציעי דדיכרא למאן ע"ש. ולפענ"ד מעיקרא לק"מ דשם ג"כ אין המקח קיים רק כשחזי לאותה מלאכה ששכר צבילה צלי שום הוצאה כגון שיהיה חזי לדירה כששכרו לדירה רק שצריך הוצאה שיחזור לקדמותו אבל כשאינו ראוי לאותה מלאכה ששכר אותה וצריך להוציא הוצאות שיהיה ראוי לאותה מלאכה ודאי דהוי כמוס צדוק המקח. ומש"ה צנידון דידן כיון דטעמא דהשוכר צריך צדיקה כתב הר"ן צד"ה צחוקת צדוק וז"ל דהשוכר לא סגי לי' בלא צדיקה דהא אפילו חמץ של נכרי עושה לו מחילה וכו' וא"כ כשלא יכנס בחוכו לא עביד איסורא וכשנכנס ודר בחוכו בלא צדיקה דר צו מאיסור מחשש דלמא אחי למיכלי' והרי אינו ראוי לדירה כ"ז שאינו מוציא עליה הוצאות והוי כטעות צדוק המקח ומש"ה צריך לטעם דניחא לי' וכו': ח נאמנים. עמ"א ס"ק ח' שכתב הטעם כיון דצדיקת חמץ דרבנן וכו'. וכתב הע"ש דאם נזכר אחר שש דאין צדוק לצטל צריך צדיקה. ולפענ"ד * הא ליחא דהא צש"ס צעי אי על המשכיר לצדוק דחמירא דידי' או על השוכר דאיסורא ברשותי' משמע דאין על השוכר חיוב משום חמירא דידי' אלמא ללא מיקרי החמץ של השוכר. א"ו דהצטול שחייב השוכר הוא רק חומרא דרבנן וכמש"ל. ועוד נראה * דאם אמר השוכר לשונות הצטול בלשון שמשמע שמעיקרא לא רצה שיקנה לו חצירו דמהני אף אחר שש כמבואר בח"מ סי' רמ"ה ס"י צהג"ה דמהני אפילו בהגיע לידו ושחק ולצטוף צוח לענין שלא יהיה צ"ח יכול לגבות ממנו ומכ"ש צחצר כשצוח תיכף כששמע מהמציאה שא"ר שיקנה לו דהוי ממש כזיכה לו ע"י אחר וצוח תיכף כששמע דמבואר שם דאינו מתנה כלל. ולפ"ז כשמצטל קודם שנודע לו מהחמץ בלשון שמשמע שמעיקרא לא קנה לו חצירו אין חצירו קונה לו כלל וא"כ צדיקה * אמנם צירש שירש בית צשחרית י"ד והם אומרים שצדקוהו ודאי דאינן נאמנים כשלא ציטל אחר שש דהיורש אינו יכול לסלק עצמו מירושמו וחמירא דידי' הוא וחייב מדאורייתא לצדוק. ועוד נראה * דאפילו קודם שש וציטל צריך לצדוק דכיון דהספק נולד מדאורייתא לענין ציטול ונגד ציטול אינן נאמנים וצריך לצטל מדאורייתא צריך ג"כ לצדוק כחקנת חכמים כמ"ש הצ"י סי' תל"ח ע"ש.

ובזה מיושנ סוגית הש"ס פסחים ד' גבי הא דצעי המשכיר בית צי"ד חזקתו צדוק או לא. שכל הסוגיא

המקור חיים הוכיח שא"א שכאן איירי שהתנו תנאי גמור שהרי א"כ פשיטא שהוי מקח טעות. ובהכרח איירי רק שדברו אודות זה, אבל לא אמרו בפירוש - כתי' השני של רבינו דוד. אבל נתקשה בזה שמדברי הרמ"א בחושן משפט מבואר שגם באמרו בפירוש יהא הדין שאינו מקח טעות אם אינו בגוף הבית. ולכן חידש אופן אחר להבין סוגיא זו, שתלוי אם המום מונע עיקר השתמשות מה ששכר או לקח, אז חשוב מום בגופו של מקח והוי מקח טעות.

רנו מאירת עינים

ולטעמו ולא הקפיד לעשות כן, והמוכר מכר לו סתם, אינו מוכר *כ"כ המגיד משנה שם [פס"ו ממכירה ה"ג]: סעיף ד' יאן בחפץ ש"ם אני רוצה. ולא דמי לחזרת אונאה [עיי' סימן רכ"ז סעיף ב-ד], דשם המקח שקנה הוא שלם עלי מוס אלף שמתן לו יומר מדמי שוויה, אלף כלן גוף המקח יש לו חסרון: יבן הרשות ביד המוכר בו. לפי מ"ש הטור והממנה

חש"א טק"א שנתח"ש טק"א

חשן משפט רלב הלכות אונאה ומקח מעות

ד' אין מחשבין פחת המום אפילו מכר לו כלי שוה עשרה דינרים ונמצא בו מום המפחיתו מדמיו איסר מחזיר את הכלי ואינו יכול לומר לו הילך איסר פחת המום שהלוקח אומר *בחפץ שלם אני רוצה וכן אם רצה הלוקח ליקח פחת המום *הרשות ביד המוכר לומר או קח אותו כמות שהוא או תקח מעותיך ותחזיר לי מקחי.

מאירת עינים

בסימן רכ"ז [טור סעיף ז' והג"ה סעיף ד'] נשם רבינו יונה [ב"ב פ"ד ע"א] שכל שלא גילה הממלאה דעתו שרובה לקיים המקח ומקמתא יחזור בו, הרשות גם ביד הממלאה לחזור בו, נ"ל דהכי נמי ניס צו מוס צמה שקנה, ועיין פרישה [סעיף ד']: סעיף ה' יגן וקודם גמר המקח נכנסו בו עד ורוצה שבעיניו לחזור בו. נטור [המובא בציורים אות ה'] מנזול דין זה יומר,

ה' ראוברן שמכר לשמעון בתים שיש לו

בעיר אחרת *וקודם גמר *המכר נכנסו גוים בכתיים וקלקלו קצת מקומות ועשנו הכתלים ועקרו דלתות הבית

ציורים ומקורות ה' טור סעיף ה' נשם משנת ה"א"ש כלל צ"ו סי' ה'. 4 במהדורת שמחה ובאה"ג ואילך: המקח.

ביאור הגר"א

סעיף ד' ז' אין כו'. כמ"ש בפ"ק די"ט [ביצה ז' א', למאי נפקא מינה כו'. וכן נמוכר שור וממלא נגמון ריש פ"ה די"ק [מ"ו ע"א] וריש פ"ו די"ז [צ"ב ע"א] לרד דלמדי מקח טעות ואפילו אייקר נשאל כו', וכן שם [ב"ב] פ"ג ז' נממני הלוקח יכול לחזור, אפילו הוקר כמ"ש נגמ' שם, וכן נספאל. ועיין נאר הגולה [אות כ:]: ה. וכן אם כו'. עיין מוס' שם [ב"ב] פ"ד א' ד"ה

באר הגולה

סעיף ד' כ. שם [ברמב"ם פס"ו ממכירה] דין ד'. וכפנ הרב המגיד, זה פשוט שהרי מוס מקח טעות הוא, ומנזול זה נפקי הסוכר את האומנין [ב"ב] דף פ' ע"א]. ל. כתב הרב המגיד [שם], גם זה אס' פשוט. סעיף ה' מ. טור סעיף ה' נשם משנת ה"א"ש כסוף כלל צ"ו סי' ו'.

א' [לאר], *וריש' פירש כו'. ונכה"ג אמרו נצ"מ נ' [ע"ב] ואילו ימר על שמת שניהם מחזיר, והוא הדין כלל מקח טעות: סעיף ה' ה'. * (ליקוט) ראוברן מכת כו'. כמ"ש ניר"ט [ביצה ז' א', למאי נפקא מינה לממניה ליה כו', ע"ש. (פ"ט):

כ"ה בבתי' ובח"ס' ובנדפס' ורבי'א

פתחי תשובה

משתת, מ"מ גוף המקח ישר בעיניו ועיקר טענתו הוא על הוספת דמים, שפיר י"ל דמועיל הידיעה להמוכר כדי שידע שמה שהשתמש לא יהיה מחילה להביעת מומן שיש לו, הואיל ואינו יורד המוכר תיכף לבטל המקח מסתמא מתרצה לסלק דמי יתרון שקיבל ושניהם רוצים בקיום מתרצה בעיקר הקניה, בודאי שאין שום תועלת במה שהודיע להמוכר תביעת המום שיהיה לו רשות להשתמש בו, ומדהשתמש על כרח שהתפייס על מומו כו', ע"ש. ונעלם ממנו דברי מחנה אפרים הג"ל שהיה המעשה שהקונה לא שילם עדיין דמי המכירה, בודאי הנכון עם הרב הגדול הג"ל דאין להוציא מהקונה הג"ל, אולם אם כבר שילם להמוכר ובא עתה להוציא מהמוכר צ"ע, כי לכאורה דברי הרב גליא מסכת הג"ל דברים של טעם הם. ועיין בנחלת צבי מה שכתבתי בזה. ועיין בספר ארתות משפט נתיב ל"ב סי' י"ז שכתב וז"ל, ועוד נלע"ד דיש להסתפק טובא בעיקר דין זה דאם השתמש, אם הקונה הוא מהמונים ועמי הארץ שאינם יודעים כלל מדין דאם השתמש בו, ואינו יודע כלל מעיקר דבר זה דאסור להשתמש בו מאחר דרוצה להחזירו, אך מורה היתר לנפשיה דכל זמן שחבירו לא החזיר המעות מותר לו להשתמש בו, אבל מ"מ אינו מחל בשום אופן, וצווח ככרוכיא שודאי רוצה לחזור. ומכל שכן אם ראה המום בדרך, כגון אם קנה סוס ונסע עליו בדרך ובאמצע הדרך מצא בו מום, ונסע על הסוס בחזרה לעירו ובעדעו לנעמד על זה בדין תורה, אך עכ"פ הלא זה השתמש בו אחר שראה המום, האם נאמר ככזה דודאי מחל, והלא אנו רואין דודאי לא מחל אך מגודל הכרח משתמש בו, הילך ברגליו ויוליך בידיו העגלה עם המשא שעליו, וצ"ע בכל זה, עכ"ל. ולע"ד לכאורה פשוט בדין הראשון שהשתמש מחסרון ידיעה אינו יכול לחזור, דלא נתנו חז"ל דביהם לשיעורין. וכיוצא בזה מצאתי בשיטה מקובצת ב"מ דף נ"א [ע"א] ב"ד"ה אבל בלוקח מבעל הבית, שכתב וז"ל, והנהו עוברי דכיפי וורשכי, אע"ג דהלוקח לא מחל על אונאתו, כיון דמבעל הבית לקח לא פלוג רבנן, דאל"כ יש חילוק בין לוקח עם הארץ או תלמיד חכם, אלא חכמים השוו מדותיהם כו', עכ"ל. [ומיהו אפשר לחלק קצת, דשאני התם שהוא דין של החכמים חכמי הש"ס]. ובדין השני שהשתמש מכח אונס שראה המום בדרך כגון אם קנה סוס כו', הנה מה דנקט הציור על סוס הוא שלא בדיקו, דגבי סוס ע"פ הרוב לא שייך כלל דין זה דהשתמש בו מחל דהא הוא דבר שעושה ואוכל וכמ"ש לעיל, וה"ל לומר הציור על עגלה וכיוצא. אך בעיקר הדבר בהשתמש מכח אונס, לכאורה פשוט דודאי יכול לחזור, כמו באונאה יותר משיעור כדי שיראה כו' כמ"ש בסימן רכ"ז סעיף ז' ואם יברר שהיה לו אונס כו', וצ"ע: סעיף ד' ב. הרשות ביד המוכר כו'. עיין בתשובת שכות יעקב ח"ג סוף סי' קס"ט, דהוא הדין מי שקנה כמה חתיכות בגד במקח אחד ונמצא מום באיזה מהם, הרשות ביד המוכר לומר לחזור לי כולם כיון שבמקח אחד קנה כולם, ע"ש. ועיין בט"ז לעיל סימן רט"ז סעיף ה' הובא בב"ה שם סק"ח, ובמה שכתבתי שם סק"ב:

וכוונ' וצ"ל אינו נאמן לומר דלא מחילין, ע"ש. וכבר כתבתי בסימן רכ"ז סעיף ז' א"כ דכמה גאונים הסכימו לדברי המשנה למלך דגם בלא מיגו נאמן בכה"ג לומר לא מחילתי, ע"ש. ועיין בספר משנת חכמים דף צ"ב ובשו"ת פרי תבואה סוף סי' כ' מ"ש בזה. ועיין בתשובת גליא מסכת סוף סי' י' שכתב על דברי המשנה למלך הג"ל, דזה דוקא אם עדיין לא נשתמש, אבל אם נשתמש לא שייך לחלק בזה בין יש בידו או אין בידו, דכיון דאם לא נתפייס על המום לא היה רשאי להשתמש בו דנקרא גזלן, בודאי דאינו מועיל מה שהיה מעות המוכר בידו כו', ע"ש, ופשוט הוא. ועיין עוד בנתיבות המשפט [אות שכתב על דברי השו"ע אבל אם נשתמש בו כו', וז"ל, ונראה דאם לא היה יכול להחזירו כגון שלא היה המוכר בביתו, והוא דבר שעושה ואוכל ונשתמש בו כדי שיעשה ויאכל, יכול לחזור בו אפילו אחר כמה ימים, דנהי דנתבטל המקח מ"מ דמי לשומר אבידה [בסימן רס"ז סעיף כ"ג] שאם הוא דבר שעושה ואוכל שיעשה ויאכל, עכ"ל. [וכן מוכח בתשובות מיימוני השייכות לספר קנין סי' ז', שכתב שם תשובה על אודות הסוס שמכר ראוברן לשמעון ושוב נמצאו מומין כו', ולענין כחש הסוס נראה דיש לשמעון לשלם לראוברן כל מה שכחש מחמת מלאכה שרכב עליו משעה שנודע לו המום כו', עכ"ל. והקשה עליו בשלטי גבורים פרק הוזהב דף צ"ב ע"ב [ב"מ ל' ע"ב מדפי הרי"ף סוף אות א'], הא קי"ל שאם נשתמש הלוקח במקחו אחר שראה המום מחל ואינו יכול להחזירו, ע"ש. ולדברי נתיבות המשפט הג"ל לק"מ, וכ"כ בתשובת גליא מסכת שם]. וכתב עוד בנתיבות המשפט [שם] וז"ל, ובאונאה כשנשתמש בו ולא החזירו מחמת שלא היה המאנה בביתו, אם הוא שנות הרי הוא קנה ומחזיר אונאה, אפילו נשתמש בו אינה רשאה שמחל דהא שלו הוא, רק כשהיה יכול להחזירו ולא החזירו אמרינן דמחל. וביותר משתת נראה דדמי למום, לכן אפילו לא היה יכול להחזיר [כגון שלא היה בביתו], אם נשתמש בו אחר כדי שיראה אמרינן דודאי מחל, עכ"ל. וכיונה דעתו בזה לדעת הריטב"א הובא בשיטה מקובצת ב"מ דף נ' ע"ב ב"ד"ה יתר על שנות, שכתב כן בהדיא במכוון ממש, והוסיף שם עוד דין שלישי, דאפילו ביותר משנות ונשתמש בו אחר שהכיר באונאתו, אם הודיע למוכר ואח"כ נשתמש בו לא אמרינן שמחל אונאתו, אלא שחייב לשלם למוכר מה שנשתמש או מה שהפסיד בתשמישו אם רצה המתאנה לבטל המקח, ע"ש. והביאו ג"כ בספר מתנה במקחו ואח"כ נשתמש בו, וכתב שם דרכ גדול אחד פסק בזה אם נמצא מום במקח והודיע למוכר ואח"כ נשתמש בו, נראה דיכול לחזור, ולא אמרינן בכה"ג דמחל ואינו יכול להחזיר, ע"ש. גם בספר דברי משפט סעיף זה הביא דברי מחנה אפרים אלו, ע"ש. ועיין בתשובת גליא מסכת סי' י' במעשה כזה שהקונה הודיע להמוכר שיש מום במקחו ואח"כ נשתמש בו, וכתב שם דרכ גדול אחד פסק בזה דהקונה יכול להחזיר המקח אלא שחייב לשלם מה שנשתמש, והביא ראה מדברי ה"שטה מקובצת בשם הריטב"א [הג"ל] שכתב כן לגבי אונאה. והוא ז"ל האריך לחלוק על פסק הזה, ותורף דבריו, דיש לחלק בין טענת אונאה לטענת מומין, דבשלמא בטענת אונאה אף ביתר

מאירת עינים

חשן משפט רלג הלכות אונאה ומקח טעות

רסמ שפתי בהן

סימן רלג סעיף א' א' דהב"ב מין כסף. ז"ע דמאי שנה מיפות ונמלאו רעות, וז"ל המדרכי שם [המובא בצינונים אות ב'], מכל כסף סיגים בחזקת צדק אין יכולים לחזור בו, אבל זהב ונמלא כסף או להפך שניהם יכולים לחזור בו, ע"כ. וז"ל דה"ק אין שניהם יכולים לחזור אלא לוקח, וקרוי להגיה אין המוכר יכול לחזור בו, ולישנא ד"צו" הכי דייק, וכן הוא ברמב"ן סוף דף ק"ה [דף ק' ע"א מדפי הספר] המוכר כסף בחזקת סיגים ונמלא צדק מוכר יכול לחזור בו, צדק ונמלא סיגים לוקח יכול לחזור בו, דהנן הם יפות ונמלאו רעות לוקח יכול לחזור בו כו', ע"כ. שז מנלמי במדרכי סוף פרק המפקיד [ב"מ סי' רצ"א]

משובת מהר"ם [הלך ד' סי' אלף י"ז] במכר לו טבעת של זהב ונמלא עופרת במוכה היו מקח טעות, כמו שחממת ונמלא לזנה יין ונמלא חומץ, וכן כח מור"ם בקצרה בסמ"ח ר"צ סעיף י"ח, ועיין במשובת רש"ד"ם סוף סימן (קל"ח) [*שפ"ה] כחז ג"כ דספרת אביאסף ספרת יחיד הוא, והקשה עליו מיפות ונמלאו רעות, ע"ש [קש"ב]:

הגה (ב)מכר לו צדק בחזקה שהוא מן חיל מסורס ונמלא שאינו מסורס המקח קיים ומחזיר לו אונאתו אלא אם כן ידוע שהלוקח איסטיים ד"שאינו אוכל כלל צדק חיל שאינו מסורס והוא הדין בכל כיוצא בזה. (ג)מכר לו ח"כ כסף בחזקת כסף צדק ונמלא כסף סיגים המקח קיים ומחזיר לו האונאה דהכל מין כסף.

הן שאינו אובד כ"ף. דלא ה"ל לגביה כמכר לו יפות ונמלאו רעות דהלוקח חוזר בו וכ"ל: וזו כסף בחזקת כסף צדק. עיין מה שכתב מור"ם דייס כללו בסמ"ח שפ"ה זה סעיף י"ח והצ"ח כחז בסמ"ח זה, אונעיר שזן כחז בסמ"ח שפ"ה זה [סעיף י"ח] וכתבם פה, ולא ידעתי מרמי למה לו:

צינונים ומקורות סימן רלג (ב) הומת הדן סימן ע"ב. ד"מ סעיף ג'. (ג) מדרכי פרק הספיה ב"ב סי' תקס"ג. הגהות מיימוני פרק י"ז דממיר אות ב' ד"מ ט"ס.

ע"פ חידושי רמב"א

מכתבי וכו' ברמ"ג

ערך להם

ונמצא כסף מבפנים, הרי הוא של הלוקח, כיון שלא ידע בו המוכר ולא נתכוין לזכות בו מן הגוי. (מדרכי ב"מ סי' רי"ח). קנה הפז מגוי בחזקת שהוא של זהב ומכרו לישראל ונמצא של כסף ה"ז מקח טעות. (מדרכי ב"ב סי' תש"ג).

ביאור הגר"א

ב. מכר לו בשר כו'. כמ"ש צ"ל ד"ט ו' א' מהו דמימא האי לאכילה כו' למאי נפקא מינא כו' (ליקרוט) מכר לו בשר כו'. מהימא דפ"ק ד"ט גזי ציני דפמיא דקאמר מהו דמימא לאכילה כו', וקנא טובה לדעת הרמב"ן [ב"ב ק"ג ע"ב] *שמימא לדבר שנמנן לדעתו שמשלים, אצל הרא"ה [הובא בר"ן] ור"ג נפ"ד דקדושין [י"ז ע"ב מדפי הר"ף] דחווה וכו' דשם אומצניהו ולא פירוש דלפסקיננהו ולא אפשר לחזור, אצל זל"ה דומה ליפות ונמלאו רעות, וכ"כ צ"ח [סעיף א'], ועמ"ש לעיל סימן רל"ב סעיף א' [סק"א] (ע"כ): ג. אלא אם כן ידוע כו'. אע"ג דלרוב העולם שזה לאכילה כמ"ש נפ"ד דצ"ב [ג"כ א'] לדידי דלגינא דעתאי כו'. ד. מכר לו כסף כו'. ז"ע וכו' עדיק מיפות ונמלאו רעות, ואביאסף [שהובא במדרכי, ראה צינונים אות ב'] מפש"ל למתני יפות כו' מדין אונאה וכו' נתן [פ"ד דצ"מ נ' ע"ב י"א ע"א] דידו על העלוניה דמתני' צ"ד דצ"מ [ג"א ע"ב] כוומיה מי שהוטל עליו כו', וכ"מ בגמ' [ב"ב פ"ד ע"א] אמר רב חסדא מכר כו' ונמלא מונח כו', אצל רש"י כחז במתני' [שם] דמתני' הוא אפילו לדידך, ע"ש, וכ"ש לפירוש הרמב"ם [לעיל סק"א] דלפילו לא נתמלא:

באר הגולה

ה. והביא ראיה מפ"ק דצ"ה ריש דף ז' ציני דפמיא למאן וכו'. והרז צ"ח [סעיף א'] תמה בזה, דהיאך מאכילין לאדם בעל כרחו דבר שאין מקובל על נפשו, ותו, הלא המנה בפירות שיהא חיל מסורס, ודמי לתמים יפות ונמלאו רעות דלוקח יכול לחזור בו, והביא ראיה לזה וכו' מפני שלא יעלה על הדעת לומר צמי שדעמו לקנות דבר חשוב שיהא צדו של מוכר להשלים לו בהרבה מן הגרוע או דמיס, וי"א וכן עיקר הלכה למעשה, ועיין בסמ"ח רל"ב סעיף י"ז ונמ"ש שם אונח ע"ב.

פתחי תשובה

סימן רלג סעיף א' א. מכר לו בשר כו' ומחזיר לו אונאתו. עיין בתשובת ושב הכהן סי' ס"ד שכתב דבתרומת הדשן [המובא בצינונים אות א'] מקור דין זה מבוואר להדיא דהך מחזיר לו אונאתו, היינו אפילו אם הוא פחות משתות לא אמרינן דהוה מחילה. וע"ש עוד שכתב שדין זה של התרומת הדשן צ"ע כאשר כבר הרגיש בב"ח [הובא בבאה"ג אות ח'], ע"ש, ועיין בספר שער משפט [סק"א] מ"ש בזה: ב. דהכל מין כסף. עיין באר היטב [סק"ד] עד א"ה לרעתי החלושה נראה לחלק בין ההיא דטבעת או כלי כו'. ועיין בתשובת ושב הכהן סימן ס"ד שמחלק גם כן הכי, וכתב דבזה מיושב גם כן מה שהקשה (השולחן ערוך) [הש"ך סק"א] מיפות ונמצאו רעות, דהתם אי אפשר לעשות מן הרעות יפות, מה שאין כן בכסף סיגים שיכול לעשות מהן כפי שהתנה ליתן לו כסף צדק רק שיפחת מהמשקל וזה מנכה לו, ולכן אין חילוק בין אם האונאה שתות או פחות או יותר משתות ובכל ענין המקח קיים ומחזיר לו אונאה, כדקיי"ל בריש סימן רל"ב כל דבר שבמדה ובמשקל ובמנין לעולם חוזר והיינו שמשלים לו החסרון, והוה שכתב המדרכי [הובא בצינונים אות ב'] אין יכולין לחזור, וכונתו ששניהם אין יכולים לחזור, והיינו שהמוכר צריך להשלים לו מה שיפחת לעשות כסף צדק והלוקח צריך לקבל. ומה שכתב הרמ"א דהכל מין כסף, ר"ל לאפוקי אם נמצא סיגים כ"כ שאינו נקרא בשם כסף כלל כו'. ומה שהקשה הש"ך [שם] מהראב"ן שכתב המוכר כסף כו' עד לוקח יכול לחזור בו, יש לפרש דברי הראב"ן בשתי פנים, או דמירי שמכר לו כלי של כסף ואשמעינן דהוי כיפות ונמצאו רעות דאפילו בפחות מכדי אונאה חוזר, או דמירי שמכר לו כסף ואמר לו שהמשקל הוא כך וכך, ולכן שפיר יכול הלוקח לחזור אם מכר לו בחזקת צדק ונמצא סיגים, משום שאם יעשה ממנו צדק יפחת מהמשקל ויכול הלוקח לומר איני רוצה אלא במשקל כך וכך, וכמ"ש הטור סימן רל"ב סעיף ג' בשם הראב"ד במכר לו שק מלא אגוזים ואמר שיש בו סאה כו', והאריך עוד בזה, ומסיק וכתב והדין ברוב דאם מכר לו כסף בחזקת צדק ונמצא סיגים, שניהם אין יכולים לחזור רק שהמוכר משלים לו מה שנפחת מהמשקל, ואין חילוק בין אם הוא שתות או פחות או יותר. ואין לחלק ולומר דדוקא אם מכר לו במשקל דהיינו כל ליטרא בכך וכך ונמצא סיגים הוא דמשלים לו אפילו אם הוא

באר היטב

המוכר יכול לחזור בו, ונמ"ש הטור בסמ"ח רכ"ז סעיף ז', ואף שלא כתב כן כאן נראה דקמ"ז בזה אמה שכתב שם. מהו המוכר (והרמ"א) לא כתבו (ו) דהוה ז' גם בסמ"ח רכ"ז מטעם דהר"ף והרמב"ם ס"ל דהמוכר אינו חוזר כה"ג, ע"ש. שם [סמ"ע סק"א]: ד. כסף. ז"ע דמאי שנה מיפות ונמלאו רעות, וז"ל המדרכי שם, מכר כסף סיגים בחזקת צדק אין יכולים לחזור בו, אצל זהב ונמלא כסף או להפך שניהם יכולים לחזור בו, ע"כ. וז"ל דה"ק אין שניהם יכולים לחזור אלא לוקח, וקרוי להגיה אין המוכר יכול לחזור בו, וכן הוא ברמב"ן [סימן ק"ה] [דף ק' ע"א מדפי הספר] המוכר כסף בחזקת סיגים ונמלא צדק המוכר יכול לחזור בו, צדק ונמלא סיגים לוקח יכול לחזור בו דמנן הם יפות ונמלאו רעות לוקח יכול לחזור בו כו', ע"כ. שז מנלמי במדרכי ס"פ המפקיד משובת מהר"ם במכר לו טבעת של זהב ונמלא עופרת במוכה היו מקח טעות, כמו שחממת ונמלא לזנה יין ונמלא חומץ, וכ"כ הרמ"א בקצרה בסמ"ח רל"ב סעיף י"ח, ועיין במשובת רש"ד"ם ס"ס שפ"ה כחז גם כן דספרת אביאסף ספרת יחיד הוא, והקשה עליו מיפות ונמלאו רעות, ע"ש, עכ"ל הש"ך [סק"א]. [*א"ה] לדעמי התלושה מ"מ נראה לחלק בין ההיא דטבעת או כלי שקנה להימא דהכל דמירי שקנה נסכא של כסף דראוי להסיכו ולעשותו צדק, רק דהואיל ופירחת ההתכה היא על המוכר, וכן משמע נכד"ם שם שקיים ח"ל, ומ"מ פשיטא דע"כ לא קאמר אביאסף אלא בכסף סיגים דככלל מאחיס מנה, דרך משל דככלל עשרה דרמי כסף סיגים יש ח' מקצת לרוף, וא"כ הרי יש שם שיעור כסף לרוף שמכר לו כיון דודאי אינו לן למימר דמירי כשאין שם אונאה, וכמו שכן ראיתי בדברי מהר"רי קאר, משא"כ בשאר דברים כמו יידי כיוצא בזה, עכ"ל. הרי בהדיא כמ"ש, וק"ל:

אמרי ברוד

סימן רלג ש"ך ס"ק א'. צ"ע דמאי שנה כו'. נ"ב, י"ל דלאני גבי כסף שאין שינוי בעמדת הכסף שנסכא, רק שיש אלו סיג נמוס ומדומה, וכשמננין זה מן המשקל הרי הכסף שנתן אותו הנסכא כמקוק, ומה לו אם ליטרא ח' כסף מוקק כו' כי ליטרום שחזו כסף וחליו נמוס, ואין מקום מביעה רק נידון הולאת הדיקוק, ועיין לעיל סימן רל"ב סעיף (ח) (י"ח):

חידושי רמב"א

ש"ך ס"ק א'. ועיין תשובת רש"ד"ם סוף סימן קל"א. נ"ב, שפ"ה: שם. מיפות ונמצאו רעות. נ"ב, עיין ממנה אפרים הלכות אונאה סי' י':

חושן משפט סימן רלג-רלד

קעג

לחזור בו אפילו הוקרו ואם מכר לו רעות ונמצאו יפות אפילו אם לא נתאנה בסכום מוכר יכול לחזור בו והלוקח אינו יכול לחזור אפילו אם הוזלו מכר לו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות [א] על פי שאינם יפות שאין למעלה מהם ולא רעות שאין למטה מהם ויש אונאה שתות אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר אונאה. הגה *מכר לו גזר בחזקה שהוא מן איל מסורס (7) ונמצא שאינו מסורס [ג] המקח קיים ומחזיר לו אונאתו אלא אם כן ידוע שהלוקח איסטיטס (8) שאינו אוכל כלל גזר איל שאינו מסורס והוא הדין בכל כיוצא בזה. במכר לו כסף בחזקה כסף זרוף ונמצא [ד] כסף סיגים המקח קיים ומחזיר לו האונאה (1) להכלל מין כסף.

סימן רלד

המוכר דבר איסור ואכלו הלוקח

ובד' סעיפים

א *השוחט את הבכור ומכרו (6) ונודע שלא הראהו למומחה מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים והנשאר מהבשר ביד הלוקחות (2) יקבר ויחזיר להם את הדמים.

ב וכן השוחט פרה ומכרה [א] (4) ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו [ב] (7) ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזיר לו הבשר והוא יחזיר להם הדמים ואם מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לגוים או שהאכילוהו לכלבים יחשבו עם הטבח על דמי הטרפה ויחזיר להם הטבח את המותר וכן ידין כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה.

ג אבל יהמוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו

צינונים ומקורות סימן רלג א. מומחה הדשן סמ"ט ע"פ ג'. ב. מדלי פרק הפסיה ב"ב ס"י תקס"ג, הנהגות מיימוני פרק י"ז דמילה אות ב'. ד"מ סט. סימן רלד א. לשון רמב"ם פט"ו ממכירה דין י"ג. ב. טור סעיף ז' בשם רמב"ם שם פט"ו ממכירה דין י"ג. ג. שם בטור בשם הרמב"ם.

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

לאמר בש"ס שם [פ"ד ע"א] משום דיכול לומר אי לאו דלוינתן לא מני דרית וכו', וממילא כשיש אונאה שמות אף ציפות ונמצאו רעות כשמתאנה מוצע אונאתו יכול המאנה לחזור בו כמו בשאר ציטול מקח. ומתחילה על המחבר שפוסק כדעה זו בסימן רכ"ו סעיף ד' [ועיין סמ"ע שם [ס"ק ר"ד]] וכלן השמיט דין זה דלא יש אונאה שמות ומוצע האונאה דאף המאנה יכול לחזור. אמנם לדעת הר"ש [ב"ב פ"ה ס"י י"ד] שהביא הרמ"א שם דציטול מקח אף המאנה יכול לחזור, ויפות ונמצאו רעות לא היו ציטול מקח נגד המוכר, נראה דיכול הלוקח לתצו האונאה ג"כ כשנתאנה שמות. [עיין סמ"ע ס"ק ג', יש ט"ס, וז"ל ומיהו המחבר לא כתב דעה זו, ומיבת מור"ם הוא ט"ס].

[ב] אעפ"י שאינן יפות. עיין סמ"ע ס"ק ד', עד הוא אמינא דיכול לחזור בו הלוקח וכו'. לשונו אינו מדויק, דלדרכה הוא אמינא דהמוכר יכול לחזור בו כיון שיש ג"כ רעות שלמטה הימנו, וקמ"ל דאין יכול לחזור בו.

[ג] המקח קיים ומחזיר לו אונאתו. והוא ממרומת הדשן ס"י ש"כ צ שלמד דין זה מצ"ה דף ז' [ע"א] בהאי דלמר ציעי דפסחא. ולכאורה נראה דהעיקר כדברי הר"ם [סעיף א] דהר"ן פרק האיש מקדש [קרושין י"ז ע"ב מדפי הר"ף] גבי אטין שחלקו סמר זה, ע"ש, וצודאי נשמט מהמרומת הדשן דברי הר"ן. ונראה דהוי ספיקא דדינא, ולשיטת הרמ"א הוא הדין כל דבר שנראה לצ"ד שאין קפידא כל כך.

[ד] כסף סיגים. עיין ש"ך ס"ק א' שפסק דהמקח בטל ואף דיכול לזרפו ולתקנו. מ"מ הא זריך הולאות, ודמי להא דפסחים (ו') ד' ע"ב] בהמשכיר בית בחזקה זדוק ונמצא שאינו זדוק, ועיין מה שכתבתי בספרי מקור חיים שם [ס"י תל"ז סק"ד], וגם הכא לא חזי למלאכתו בלתי הולאות.

[ב] והוא יחזיר להם הדמים. עיין סמ"ע ס"ק ד' שכתב ז' טעמים באיסור דאורייתא דמיז להחזיר הדמים. א', משום דקנסוהו. ז', משום דלא חשיב הנהא כשאלל איסור דאורייתא, ע"ש. ונ"מ בין שני הטעמים אם עירבם הלוקח בששים בלא זבל ואכל אחר שכבר הותר, א"כ חשיב הנהא, ומ"מ שייך קנס על שגרם צמוד לנטל האיסור. אך יש לספק אם התערבות אסור להמוכר כיון שעי" גרמתי שגרר צמוד מהתערבות המותר דכשר וטריפה כשני מיני דמי והמקח בטל, אך יש לספק אם התערבות אסור להמוכר כיון שעי" גרמתי שגרר צמוד נמצטל האיסור ומצטל אסור צמוד אסור להמזטל, או דגורס לא חשיב כמצטל איסור צמוד, ומסתבר לאיסור.

משפט הכהנים - חידושים

(7) ונמצא שאינו מסורס. [ועיין ביאורים [סק"ג] דדין זה הוא ספיקא דינא.

(8) שאינו אוכל. דאז הוי לגביה כיפות ונמצאו רעות. סמ"ע [סק"ה]. וצ"ע אי בעינן שיהיה המוכר מכירו שאינו אוכל מזה כמו בסימן רל"ב סעיף כ"ג.

(1) דהב"ב טין כסף. והש"ך [סק"א] חולק וס"ל דהוי כיפות ונמצאו רעות.

סימן רלד (6) נודע שלא הראהו. ולא דמי לבהמה שלא נבדקה דסעיף ג', שאני החם דהבהמה בחזקה כשירה עומדת וא"צ בדיקה אלא מדרבנן, משא"כ במום, דבהמה בחזקה שאין בה מום עומדת ואיסורא דאורייתא הוא. ועוד, דבכור שלא נבדק אסור בהנאה, ובאיסור הנאה אפילו באיסור דרבנן מחזירין הדמים כמבואר בסעיף ד'. [סמ"ע סק"א].

(3) יקבר. היינו הלוקח צריך לקברו ואסור להחזירו למוכר שיקברנו, דחיישינן שמא ימכור לגוי ויהנה ממנו, משא"כ במוכר טריפה דסעיף ב' מחזירין הבשר דלא חיישינן שיאכלנו, דחשיד לאיסור קל דלפני עור לא חשיד על איסור חמור דאכילה, ולא חיישינן שימכרנו לישראל אחר, דהא טבח שיצא טריפה מתחת ידו מכריזין עליו שלא יקח אדם אצלו. [סמ"ע סק"ב].

(א) ונודע שהוא טריפה. [ועיין ביאורים [סק"א] דאם הלוקח עירבו ובישלו עם כשירות שחייב המוכר לשלם לו.

(ד) והוא יחזיר להם הדמים. הטעם, מפני דקנסו משום שהכשיל לישראל באיסור דאורייתא, ועוד דאין ללוקח הנאה באכילת איסור דאורייתא אף שהיה שוגג, משא"כ באיסור דרבנן דסעיף ג'. [סמ"ע סק"ד]. * עיין ביאורים [סק"ב] הנ"מ בין ב' טעמים אלו.

קנה בשר ועירבו עם בשר אחר ואח"כ נמצא אסור, האם חייב המוכר לשלם הפסד רבטור האחר

לקח בשר ונידבסו ואח"כ נמצא טריפה

יום שני

סדר ב

גדר מומי מקח ומומים

שבדרך כלל מקבאים

**Which Defects are
Expected or Acceptable**

קנין. הלכות מכירה פי"ד פמ"ו

פמ"ו א המוכר להבירו במדה במשקל או במנין וכו'. משמע שאין דברי רבינו אלא בדבר שאפשר להשלים אצל דובר ש"ח להשלים בעל מקח כדעת הרמב"ן והרא"ש וכו'. ש"ח שהוא דעם רבינו: כתב ה"ח בהשגות א"ח פעמים שאין המקח נקנה וכו' ודברי המכר וכו' עיקר וכו'. יש לתמוה על ה"ה שגראה שהראב"ד דין אחר הוא שמדעם ואפשר שרבינו וכו' יודו:

יה גדולה הונית וכו'. מימרא שם בהוצא כ"מ (דף נ"ט): כלשון המכר. ומ"ש לפי שהדבר מסור ללב. פירוש לפי שהוא יכול לטעון ולומר לטובה נמכרתי או כן הייתי סבור ולא עלה בדעמי רק טוב: וכל הצדוק מחוייבת דברים וכו'. מימרא שם בפרק הזהב (שם דף נ"ט). כל השערים נעלו חוץ משערי אונאה:

פמ"ו א המוכר להבירו במדה או במשקל וכו' ביצד

מכר לו מאה אגוזים וכו' נקנה המקח ומחוייב המעות. זו מימרא דרבנן בכמה מקומות כל דבר שבמדה ובמנין נשקל אפילו פחות מכלי אונאה חוזר ועיקרה ר"פ האיש מקדש (דף מ"ב): וכפי הרב אבן מייגש ז"ל בפרק המוכר את הספינה דהאי חוזר פירושו שהתקף קיים ומחוייב מה שחסר אצל אין נטעות כזה בשום דבר בטול המקח אפילו ביתר משמות כיון דלא היו טעוהא בפק הערך והאריך כזה שם וכן העלה הראב"ד ז"ל פרק האיש מקדש. ובהשגות אמר אברהם דין זה אינו מחוייב וכו'. ודימה הרא"ש ז"ל זה למקדש את האשה בנדה זה דאם לא ידעה ומנא חסר דינר אינה מקודשת כדאימא פרק קמא דקדושין (דף ט). וסובר הרא"ש ז"ל דע"כ לא מפלגינן כהאיש מקדש בין מכר למלוה ככה"ג אלא כשלא אמר מנה זה וכדאימא חס. ומ"מ אין קדושין דומין למקח וממכר ככה"ג ודברי המכר וכו' ז"ל עיקר וגם הרמב"ן ז"ל הודה לדבריהם פרק בית כור כל זמן שאפשר להשלים: **ב וכן אם נמצאו המעות וכו'.** זה מנואל בנימירא דרבנן שהוכרתי ומנבאר ג"כ ב' האיש מקדש ושין במכר שקנה באוקימא דרב הונא. ובהשגות א"ח ח"ב ח"ב ז"ל ע"ל ופיק הוא אלוזי כל כמה דמדמי ליה ולא יהיב ליה מני האין למיהדר ביה מההוא זניני ע"כ. ודין ע"ל ופיק אלוזי כבר נבאר פרק שמיני: **ואפילו אחר שקנו וכו'.** נבאר ספ"ק דגיטין (דף י"ד). גבי הנהו גוואי קניין נטעות הוא וכל קניין נטעות חוזר: **ג וכן המוכר להבירו וכו' מחוייב אפי' לאחר כמה שנים.** כפי הרב וכן לדמות זו לאותה של מעלה שאין החורה תלויה בזמן אצל אינן דומים בדבר אחר ודין המום שאין לו זמן יתבאר בהלכות בפרק הזהב זה לשונה והיא דבין איניש מידי ולאחר זמן איגלי מעיקרא דאית ביה מומא דהוה ביה מקמי דליזבניה אית ליה לאהדוריה למריה ולא אמרינן בכי האי שרי ליה כדדי שריאה לתגר או לקריבו דלא אמרו רבנן הכי אלא גבי אונאה אצל גבי מומין מקח טעות הוא וכל אימא דמגלי ליה מהדר ליה למריה והכי כתב רבינו האי גאון ז"ל ע"כ. יש מי שכתב שם היה הדבר שהלוקח יכול להבטיחו לאתגר כגון שיכולין לנסותו ולטועמו ולא הקפיד לעשות כן והמוכר מכר לו סהם אינו חוזר. ומ"ש והוא שלא ישתמש וכו'. ילא לו ממה שאמרו כן במקדש את האשה וכו' ומנא דהוה עליה ומנא דהוה עליה דאם שומה ביום אלא א"כ בודקו וחיוב בכתובתה כמו שנבאר פרק כ"ד מה' אישות וכן הם דיני מקח וממכר שיש לאשה בדינין אלו כדאימא פרק המדיר (דף ע"ה):

פמ"ו א המוכר להבירו במדה במשקל או במנין וכו' ביצד מוכר לו מאה אגוזים

השגת הראב"ד *ואפילו לאחר כמה שנים וכו'. א"ח אינו מחוייב פעמים שאין המקח נקנה שאם רצה לחזור עד שלא השלים חוזר כגון שהיה חופס לפניו שק של אגוזים ואמר לו הילך שק זה שיש בו סאה של אגוזים דינר ונטלו והלך לו ומדדו ולא מלא מדמו הכי זה חוזר ואע"פ שגלה זה להשלים אצל אם היה לפניו שק של אגוזים חזר וידע שאין בו אלא כפי שיעור מדה ואמר לו הנה שק של אגוזים לפניך ונטל השק ומדד ולא מלא בו מדמו ה"ו קנה וישלים שהרי הוא מכיר שלא היה בו סאה ועל דעת השלמה נטל ושורש דבר זה בקדושין. ע"כ:

א סמ"ג שם טור שם: ב סמ"ג לאוין סי' ק"ע טו"מ סי' ר"ל"ב: ג טור שם מנא השגת הראב"ד: ד טו"מ סי' ר"ל"ב בשם רבינו: לעשות כן והמוכר מכר לו סהם אינו חוזר. ומ"ש והוא שלא ישתמש וכו'. ילא לו ממה שאמרו כן במקדש את האשה וכו' ומנא דהוה עליה ומנא דהוה עליה דאם שומה ביום אלא א"כ בודקו וחיוב בכתובתה כמו שנבאר פרק כ"ד מה' אישות וכן הם דיני מקח וממכר שיש לאשה בדינין אלו כדאימא פרק המדיר (דף ע"ה): **ד אין מחשבות פחת וכו'.** זה פשוט שהרי מום במקח טעות הוא ומנואל פרק השוכר את האומנין (דף ס') שמוס הוא כמקח טעות: וכן אם רצה הלוקח וכו'. גם זה פשוט: **ה כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום וכו'.** זה פשוט הכל כמנהג המדינה בכל כיוצא בזה וזכמה מקומות נבאר דומה לזה:

לחם משנה
בממון דגה אמאי לא עבר דוגר לא מונה שהוא של דברים כיון דאת אמרת כן דעובר בלחיות ממון ג' משום דעובר על לאו לא חונו דממון בישראל וכן עובר על לאו חונו דדברים בישראל כיון שעובר על ממון כזה כיון שהויאם בלשון אונאה ג"כ ראו לו לעבור על גר לא מונה כיון שהויאם בלשון אונאה. ואפשר לומר שלתתן לזה כתב רבינו ז"ל וכפל לאוין לא מונה כיון שהויאם ליתא בגר לא חונו דגה לא חונו דגה שפי פעמים חד בממון וחד בדברים דומיא דישאל דכתיב ביה לא חונו ולא מונה וחד בלשון הונאה וחד בלשון השוכר את האומנין (דף ס') שמוס הוא כמקח טעות: וכן אם רצה הלוקח וכו'. גם זה פשוט: **ה כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום וכו'.** זה פשוט הכל כמנהג המדינה בכל כיוצא בזה וזכמה מקומות נבאר דומה לזה:

מגדל עוז
פמ"ו א ב המוכר להבירו במדה או במשקל וכו' ביצד מכר לו מאה וכו' עד לאתר כמה שנים: כתב הראב"ד ז"ל אינו מחוייב פעמים שאין המקח נקנה וכו': ואני אומר מוב עין יבורך כי נתן מלתמו ללל וביקש עליה ומלא תקום להשיעונו מדוס ח"ך אין כלן תפיסה והשגה כלל ואין הגדון דומה לראיה כי מ"ש ר"מ ז"ל הוא מפורש פרק הזהב ומה שהראב"ד ז"ל מידע ואמר כי מקדושין שרשו לו ידעמיו כדרי מקומו היינו מפרש אצל הוואיל וסמנו סמנו ומקומו עמו ואשר המניתי בהקדמה מ"ל הריני מקיימו והוואיל לרקק דיקקק על דרך ההלכה דהאי ידע ומחיל והאי לא ידע ומחיל והיין מסוק תלמודא להדיא ככתובות פרק אע"פ גמרא מתי' דר"מ אומר כל הפותח בו' הכי שמהם הם לא ידעה דמחיל הכל ידעה ומחיל וכן כיוצא בזה: **וכן אם נמצאו המעות חסר או יתר בו' עד וכן כל כיוצא בזה:** כתב הראב"ד ז"ל ח"ך ח"ך ז"ל ע"ל ופיק אלוזי וכו': ואני אומר גם בזה דברי ר"מ ז"ל עיקר מפורשים פרק הזהב בגמרא ודברי הראב"ד ז"ל הם סברה וכבר הקדמתי וכחתי ופרסמתי כי כונן ר"מ ז"ל במיבירו זה הקדמי משנה מורה לקרר האריך ונעשותו כתלמוד עריך ולא רצה להאריך בסבירות המתמשות והואיל ואין השגה על ר"מ ז"ל יספיק לו ואם בסבירות אמה המכר אלא כי המניתי במתלה חזרי זה שאננה ולא אסמתי: ג ד וכן המוכר להבירו קרקע עד כמו המפרש בהוי"ה. פרק הזהב:

הנהגות מיימוניות
ג [א] וכן פסק ר"י אלפס בשם הגאון וכן ראב"ה וכן ס"ה כלשון העמוד: וכן

ה כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום וכו'. כתב הטור ח"מ סימן רל"ב וזה נוטה לדר דבריו שכתב שאין אדם מקנה להבירו דבר שאין לו קצבה [ע"כ]. ולכאורה דבריו נכונים אלא דמקיים וכחז כנו המפרש באונאה משמע דמטעם דמיון דין האונאה נגע זה כדברי הרב המגיד:

לא ניתן להשבון. וזה בממונו מאלהיך לפי שהדבר מסור ללב. מאלהיך. וכל הצדוק מהונית דברים נענה מיד שנאמר כי אני ה':

פרק המשה עשר

א המוכר להבירו במדה במשקל או במנין וכו' ביצד מוכר לו מאה אגוזים

השגת הראב"ד *ואפילו לאחר כמה שנים וכו'. א"ח אינו מחוייב פעמים שאין המקח נקנה שאם רצה לחזור עד שלא השלים חוזר כגון שהיה חופס לפניו שק של אגוזים ואמר לו הילך שק זה שיש בו סאה של אגוזים דינר ונטלו והלך לו ומדדו ולא מלא מדמו הכי זה חוזר ואע"פ שגלה זה להשלים אצל אם היה לפניו שק של אגוזים חזר וידע שאין בו אלא כפי שיעור מדה ואמר לו הנה שק של אגוזים לפניך ונטל השק ומדד ולא מלא בו מדמו ה"ו קנה וישלים שהרי הוא מכיר שלא היה בו סאה ועל דעת השלמה נטל ושורש דבר זה בקדושין. ע"כ:

ב וכן המוכר להבירו במדה במשקל או במנין וכו' ביצד מוכר לו מאה אגוזים
השגת הראב"ד *ואפילו לאחר כמה שנים וכו'. א"ח אינו מחוייב פעמים שאין המקח נקנה שאם רצה לחזור עד שלא השלים חוזר כגון שהיה חופס לפניו שק של אגוזים ואמר לו הילך שק זה שיש בו סאה של אגוזים דינר ונטלו והלך לו ומדדו ולא מלא מדמו הכי זה חוזר ואע"פ שגלה זה להשלים אצל אם היה לפניו שק של אגוזים חזר וידע שאין בו אלא כפי שיעור מדה ואמר לו הנה שק של אגוזים לפניך ונטל השק ומדד ולא מלא בו מדמו ה"ו קנה וישלים שהרי הוא מכיר שלא היה בו סאה ועל דעת השלמה נטל ושורש דבר זה בקדושין. ע"כ:

ג וכן המוכר להבירו במדה במשקל או במנין וכו' ביצד מוכר לו מאה אגוזים
השגת הראב"ד *ואפילו לאחר כמה שנים וכו'. א"ח אינו מחוייב פעמים שאין המקח נקנה שאם רצה לחזור עד שלא השלים חוזר כגון שהיה חופס לפניו שק של אגוזים ואמר לו הילך שק זה שיש בו סאה של אגוזים דינר ונטלו והלך לו ומדדו ולא מלא מדמו הכי זה חוזר ואע"פ שגלה זה להשלים אצל אם היה לפניו שק של אגוזים חזר וידע שאין בו אלא כפי שיעור מדה ואמר לו הנה שק של אגוזים לפניך ונטל השק ומדד ולא מלא בו מדמו ה"ו קנה וישלים שהרי הוא מכיר שלא היה בו סאה ועל דעת השלמה נטל ושורש דבר זה בקדושין. ע"כ:

הנהגות מיימוניות
ג [א] וכן פסק ר"י אלפס בשם הגאון וכן ראב"ה וכן ס"ה כלשון העמוד: וכן

הנהגות מיימוניות
ג [א] וכן פסק ר"י אלפס בשם הגאון וכן ראב"ה וכן ס"ה כלשון העמוד: וכן

הנהגות מיימוניות
ג [א] וכן פסק ר"י אלפס בשם הגאון וכן ראב"ה וכן ס"ה כלשון העמוד: וכן

רסד

שפתי חנן

חשן משפט רלב הלכות אונאה ומקח טעות

מאירת עינים

(יב) (יג) נשבע שאינו יודע בו. עיין בסמ"ע ס"ק מ"ג שכתב, וקצת קשה והא אין משביעין על טענת ספק וכו'. ולפע"ד איירי כפשוטו ולא קשה מידי, דכיון שהלוקח אומר צרי לי שהיה זו דביל*, איכ"ה ה"ל כאומר צרי לי שאתה חייב לי והלה משיבו איני יודע אם אני חייב לך, דנשבע שאינו יודע כללעיל סימן ע"ה סעיף (י') [ש"י, ודוק: (יג) יד] ואם קנה הסרסור בו. והוא הדין אם קנה מתחילה לעצמו, וכן הוא בפוסקים שמהם מקור דין זה להדיא [עיין ציונים אות כ"ח]:

עיין לקחו סיפוריה טעף ה' בש"ר פק"ג וב"אור שם הגר"א שם [פק"ג, הרי"ג]

וכצירא להו דאפילו הסרסור צריך לשלם דאף על גב דהוא נתאנה אין לו להונות אחרים והוא הדין בכל כיוצא בזה וכן נראה לי עיקר ^{בב"ז} וכל שכן בדבר שלא פשע הקונה כלל ^(כ) כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שצרו הלוקח ונמצא צו בדיל שחייב להחזיר לו מעותיו אף על גב שגם המוכר נתאנה צו ואם אינו מאמינו שנמצא צו בדיל ^(כא) נשבע שאינו יודע מזה ונפטר ^(כב) ואם קנה הסרסור דבר בחזקת בדיל ומכרו ואחר כך נודע שהיה צו כסף או זהב וזה הלוקח שלא וזה צו הסרסור מעולם הואיל ולא ידע צו ועיין לקמן סימן רס"ח^(כג).

יט ^(כד) המוכר ביצים לחבירו ונמצאו מזוזרות (פירוש, ההתחיל להתהוות בו צורת

ציונים ומקורות) מן המרדכי סוף פק המפקד ב"מ סי' רצ"א וצפיק הפסיה ב"ב סי' תקס"ג. ד"מ (י"ו) ט"ו. (כ) מרדכי פק אלו מילות ב"מ סי' רצ"ח. בכתי"י הש"ך נוסף: ואגדה שם פ"ב סי' ל"ט והנהגות אשכנזי שם סי' ט' והנהגות מימנו פק ט"ו מהלכות גזילה אות א'. ד"מ סתם ל"ג סעיף ג'. (ט) סעיף ג' בהג"ה. (ל) טור סעיף ט"ו בשם מהות האל"ש כלל ק"ב סי' ח'. (21) ממנהדרות באה"ג. במהדרות שלי"ד: פירוש, ענין טויה, כלומר שהתחילה להפסד צורת הביצה ולהתהוות צורת האפרוח, וראה ביו"ד סימן ט"ו סעיף ז'.

נחמי טוב טעם לדברי הרמב"ם [המובא בציונים אות כ"ד] שהוא כדברי וקצת קשה והא אין משביעין על טענת ספק וכו'. ולפע"ד איירי כפשוטו ולא קשה מידי, דכיון שהלוקח אומר צרי לי שהיה זו דביל*, איכ"ה ה"ל כאומר צרי לי שאתה חייב לי והלה משיבו איני יודע אם אני חייב לך, דנשבע שאינו יודע כללעיל סימן ע"ה סעיף (י') [ש"י, ודוק: (יג) יד] ואם קנה הסרסור בו. והוא הדין אם קנה מתחילה לעצמו, וכן הוא בפוסקים שמהם מקור דין זה להדיא [עיין ציונים אות כ"ח]:

מחשבת הר"ש [המובא בציונים שם] ראה לדין הג"ל [בסעיף י"ח] שההפסד הוא על הסרסור, והוא אחד מהחולקין על דברי המחבר הג"ל. והב"י [סעיף ט"ז] כתב עליו שאין ממנו ראייה, שגם הרמב"ם [המובא בציונים אות כ"ד] שכתב בדין הג"ל דההפסד הוא על הלוקח ולא על הסרסור, מודה בנמצאו הביצים מזוזרות, ומטעם דכאן אין הביצים עשויים לנזק אלא בעת שצריך לנזקם למשילו, ומה היה ללוקח לעשות, מה שאין כן בשור שאין לו טוחנות הג"ל [וכעין הטעם שכתבתי לפני זה [סקמ"ב] בקונה טבעת]. וזהו גם כן טעמו פה בשו"ע דסמ"ע וכמו לעיל בשור דההפסד הוא על הלוקח, וכאן סמ"ע וכמו דצ"ע הביצים הנמלכות מזוזרות הפסד על המוכר [מיהו אין זה מוכרח, דהרי לא כתב כאן המחבר שגם המוכר קנה הביצים מאחר כמ"ש במשנת הר"ש, ואם הביצים הן של המוכר עצמו ליכא מאן דפליג דהוה מקח טעות]. ונפרישה [שם] כתבתי דלא כב"י ושהדין עם צעל הטור להשוות שני הדינים, ומטעם דאם איתא דשור ההפסד על הלוקח אף דהיה על הסרסור עצמו לנזקו כדי להחזירו להמוכר לו ולא להונות צו אחרים [כמו הלוקח שאמרין צו שה"ל לנזקו בנמקחו ולהחזירו למרסור], אפילו הכי ק"ל דהלוקח הצא להוציא יפסיד, הכי נמי צ"ע הביצים הם שוין דלא הלוקח ולא המוכר יכולין לנזקו קודם עם בקיעתו, דנאמר דרך מקח וממכרן דביצים כך הוא ושההפסד היה לו להיות על הלוקח, וכיון דאמרין צ"ע הביצים דההפסד על המוכר נאמר כן ג"כ בשור הג"ל, ודוק:

ביאור הגר"א

דנמנמא [ב"מ מ"ב ע"ב] המעשה צנקה, אצל כרמז"ם [פס"ז ממכירה ה"י] וש"ע שהלוקח עצמו העמיד עם המומי, ודברי רמ"א ז"ע, וכ"כ צ"ח [סעיף ט"ו]. וז"ל דס"ל לטור ורמ"א דוקא צנקה דהוה שומר שכר וצריך לנטויל נטוילתא וימחא וכמ"ש שם [ב"מ] ז"ג ז' ע"ש צנקה, משא"כ צנקה עצמו כיון דהמקח טעות אינו שומר שכר עליו, ועיין [סוף] סעיף כ"א, וז"ע: כו. וכל שכן בדבר שלא בו. כן כתב שם [במרדכי המובא בציונים אות כ"ז] מהג"ל, ובה אף הרמב"ם מודה כמ"ש שם [ב"מ מ"ב ע"ב] דלפסק משלם ליומטום, וכן בהוגל פי המכה [לעיל סעיף י"א] אע"ג דגם המוכר לא היה יודע: כח. ואם קנה בו. עיין חו"ט שם [ב"מ] כ"ו א' ד"ה דשמך כו':

באר הגולה

המגיד [שם ה"א] וצ"אור המעשה לדעת הרב צריך עיון. והכסף משנה [שם] וכן צ"ב [סעיף ט"ו] כתב דמשמעות הגמ' דאמר הלך משתבע איהו [פירוש, הסרסור] דלא הוה ידע ומשלם צנקה וכו', משמע שפסון של דברים דמשמעת הסרסור ומיפטר, וכדברי רצינו. ר. ופירוש רש"י [ד"ה וחשלים] והמוס' [ד"ה הכא] והר"ש פסקיו [סי' כ"ד] שם, שהסרסור פורע ליתמי ומשתבע למשקל מנקה. ומסיק בגמ', דצנקה משלם לו דמי צנר בול דהיינו צ' שלישים, ופירש רש"י [שם] הטיל פשרה צנייהס, והמוס' [שם ד"ה דמי] פירשו דדין גמור הוא דאם היה מודיעו היה הספיקרא שוטמו מיד ומוכרו בול ולא היה יכול להשהותו עד יום השוק. וכ"כ הר"ש [שם]. עוד כתב [הרא"ש] פירוש אחר בשם הראש"ד, דהאי צנר בול אין פירושו צ' שלישים כשאר דוכמי, אלא מה ששור שוה לשחיטה יותר בול משור לחרישה, כי הוא מכרו להן דמי שור לחרישה והם לא יפיעו לו אלא דמי שור לשחיטה. ולי ז"ע שהשמיט הטור והמחבר והרמ"א דין הרועה שצריך לשלם ושהוא משלם בול. סעיף י"ט ש. טור סעיף [ט"ז-י"ז] בשם משנת הר"ש כלל ק"צ סי' (י') [ח].

פתחי תשובה

סעיף י"ח ז. שאינו יודע מזה ונפטר. עיין באר היטב [סקמ"א]. ועיין בתשובת בית אפרים חלק ח"מ טוף סי' ט' ששייב דברי הסמ"ע [סקמ"א] בזה ע"פ המבואר בשו"ע לקמן סימן ת' סעיף א' ובש"ך לעיל סימן ע"ב ס"ק נ"א, ע"ש היטב. גם בתשובת רשמי שאלה סוף סי' מ"ט תמה על הש"ך בזה, ע"ש: ה. ואחר כך נודע שהיה בו כסף. עיין בתשובת עבודת הגרשוני סי' צ"ד שרצה מתחילה לחלק, דדוקא בנידון זה שהיה כסף מבפנים ומבחוץ היה מצופה בבדיל, משא"כ אם הכלי תוכו ככרו הכל כסף רק שהקונה והמוכר לא היו מבחינים ומבינים שהוא כסף, כי הטעמים הנאמרים בנידון של הרמ"א לא שייכי כולי האי בנידון כזה כו'. אמנם שוב מצא בלבוש סוף סימן רל"ג שכתב, אבל הקונה כלי מגוי בתורת בדיל ומכרו הוא לישראל ג"כ בתורת בדיל, ומצאו בו אח"כ שהוא חלול בפנים והוא מלא כסף או אפילו עצמו כסף כו', הרי

באר היטב

מדברי הנ"י לשם, וראיתו צורחה מהמרדכי. עיין במשנת רש"ך ספר צ' סימן קס"ו. ש"ך [סקמ"ב]: בא. ונפטר. קצת קשה, והא אין משביעין על טענת ספק, ומיהא דמי לומר שדע המוכר שהיה צו בדיל והרי הוא ג"כ קנה בחזקת זהב, ואפשר דמיירי דלוקח טוען עליו, אמה לא קנימו מאחר אלא צ"ע לנזק לעשות לך כך חובו בדיל, משום הכי צריך לישבע, עכ"ל הסמ"ע [סקמ"ג]. ח"ל הש"ך [סקמ"ג], ולפע"ד איירי כפשוטו ולא קשה מידי, דכיון שהלוקח אומר צרי לי שהיה זו דביל, איכ"ה ה"ל כאומר צרי לי שאתה חייב לי והלה משיבו איני יודע אם אני חייב לך, דנשבע שאינו יודע מזה ונפטר ^(כ) ואם קנה הסרסור בו. והוא הדין אם קנה מתחילה לעצמו, וכן הוא בפוסקים שמהם מקור דין זה להדיא. ש"ך [סקמ"ד]: סעיף י"ט כג. מזוזרות. וכן אם המנה שומן לו מביצים שנגלדו והוא נקן לו מביצים שנמצאו צמעי מרגנולת, וכן אם אמר לו שרואה ביצים הנולדים מרגנולת ומרגנולת ונקן לו דלפנה מאתעל, הוה מקח טעות, ועיין בהר"ן פקח הא"ש מקדש. סמ"ע [סקמ"ה]:

אמרי ברוך

ש"ך ס"ק י"ג. והלה משיבו. נ"ב, ז"ע, דאם הוה כעונו ודאי דהוה [ההפסד עליו, משא"כ כאן. עיין משנת הרמב"ם ח"ג סי' (ל"ז) [תנ"ב]:

חידושי רעק"א

שם בהגה. ואחר כך נודע. נ"ב, ונלגוס כתב [טו] סימן רל"ג או אפילו עצמו כסף, וכן הסכים צ"ע שם עבודת הגרשוני סוף סי' ל"ד: ש"ך ס"ק י"ג. דנשבע שאינו יודע. נ"ב, עיין ט"ז

דף נ"א ע"א. הא דתניא הוגלד פי המכה בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה וכו' ונפקא מינה למקח וממכר. ראייתי לרב ר' אפרים ז"ל שכתב והני מילי בטרפה רמחמת מכה וכיוצא בה אבל טרפה גרופא לא הוי מקח טעות דהוה סליק אדעתיה דשכיחא הוא ולוקח הוא דבעי אתנווי וכיון דלא אתני לא הוי מקח טעות אלו דבריו ז"ל. ואיני מודה בהם, שאין המוכר בעלי מומין מעמיד מקח מפני שמצויין, והרי אמרו (ב"ב צ"ב ב) במוכר שור לחברו ונמצא נגחן דמקח טעות הוא לרדיא ואע"פ שנגיחה מצויה בהן יותר מן הטרפות, ואמרו נמי (כ"ק ט"ו א) דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי, ועוד דאמרי' בפ' המוכר פירות גבי מוכר עבד ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו מאי טעמא לאו משום דרובא הכי איתנהו [לא כולהו הכי איתנהו, אלמא אי לא דכולהו הכי איתנהו הו"ל מקח טעות אע"ג דלא אתני עליה לוקח בהדיא] וכל שכן בטרפות דמיעוטא נינהו דודאי מקח טעות הוא, ושמענתא כולהו (ב"ב צ"ה) דמוכר יין ונמצא חומץ ותוסס הכי דייקי. אלא מיהו איכא למילק בהאי דינא ולמימר דהני מילי בטרפות ודאית כגון אלו השנויות במשנה, אבל הנאסרות בסרכא שלא כסדרן וכן לדופן ולשאר המקומות שהנהיגו בהן הגאונים איסור כיון שאין בהם טרפות ודאי אלא חששא ולית להו בדיקותא לאו מקח טעות הוא ולא מהדרין דמי ממוכר ללוקח דאמר ליה אייתי ראייה דטרפה היא ושקול, ודמיא הא מילתא לההיא דאמרין בפ' הגזול (צ"ט ב) גבי מגרומתא דאתאי לקמיה דרב וטרפה ופטרחה לטבחא מלשלומי משום דמספקא ליה אי כר' יוסי בר' יהודה אי כרבנן, ומסתברא דככולהו מקח טעות הוא דלא גרעי סרכות של חשש איסור ממומין, שכל שהוא מום שפוגם אצל בני אדם עושה מקח טעות וסירכא זו מום גדול אצלם ופוחת דמים הוא שהרי נהגו בו איסור הלכך מקח טעות עבד כנ"ל.

הא דתנן נפלה מן הגג נקטינן מינה ומגמרא דהיכא דנפלה מגג שהוא גבוה עשרה בלא ידעה צריכה מעת לעת וצריכה בדיקה והיינו מתני', ידעה ודאי אמדה נפשה ואפילו גבוה כמה קומות וכמה מרדעות אין חוששין לה משום רסוק אברים, אבל חוששין לחוט השדרה וקריעת בני מעים וריאה נמי כדמוכח לקמן גבי עוף וזהו בדיקה שהזכירו כנגד החלל כולו, זהו דעת רש"י ז"ל והסכמת כל רבותינו ככל מקום שצריכה בדיקה בענין הנפולה, אבל הר"מ ז"ל מפרש וכולל נמי בבדיקה זו היכא דשייך בה רסוק אברים כגון שהתה ועמדה דבדיקין בה שלא נתרסק ונתמעך בה אבר ונפסדה צורתו, שאפי' נתרסק בה אבר מן האברים שאם נטלו כולן או ניקבו כשרה כגון שתול וכליות הרי זו טרפה, ויפה פירש שהבדיקה מריסוק אברים היא הלכך בשוהה מעת לעת בודקין בזה אבל במקום שאין חוששין לריסוק כגון אמדה נפשה לשבירה דאבר אחד חיישין ולריסוק אברים לא חיישין, וא"ת וכי מאחר שיש בדיקה לריסוק כל נפולה תבדק ותשתרי ואפי' לא שהתה ולא עמדה, י"ל חוששין

ונקלף הוא, ולא קושיא היא דאי כתב רחמנא חד הוה אמינא אותו חלב אסור אבל של מקום אחר אע"פ שהוא כיוצא בו שהוא תותב קרום ונקלף מותר להכי כתב רחמנא קרא אחרינא לרבוויי כל כיוצא בו בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא, ואקשינן אי הכי ר' ישמעאל מיסור אסור, ומפרקין כר' ישמעאל שאמר משום אבותיו וליה לא סבירא ליה ורב אושעיא גמרא גמיר לה דר' ישמעאל משום אבותיו הוא דמסייע כהני הוא בהא.

ואנן השתא מכיון דאשכחנא ליה לר' עקיבא דשרי ור' ישמעאל משום אבותיו נמי שרי וכהני נהגו בו היתר וכמה רבנן סמכי אכלי ליה לדידן נמי שרי, ואע"ג דבבלאי נהגו בו איסור אנן לא חיישינן למנהגא אלא היכא דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג שרי וכן פסק רבינו הגדול ז"ל, והני מילי דאיתרא אבל דאקשתא דברי הכל אסור כלישנא קמא, דבשל תורה הלך אחר המחמיר, ועוד דסוגיין כוותיה בשמעתין וכפ' מקום שנהגו, אבל רש"י ז"ל אמר דאנן בתר בני בבלי גרירינן דבני גולה אנן, ובעל הלכות נמי הכי אמר דאקשתא וואיתרא אסור, אלא שאין זו ראייה שבבלי היה ובמקומו נהגו בו איסור וכן כתב במקום אחר.

ה"ג א"ל אודי לי מיהא בציר דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע כל גלויא דהוה מתרמי להו שרו ליה בציר. ופי' כיון דר' שמעון מסהדותיה דנחש ששתה ציר הוא אומר כן וקיי"ל דאין בציר משום גלוי עדותו של ר' שמעון בטלה ונתקיימו דברי חכמים, וא"ל רב נחמן אודי לי מיהא ברבש דר' שמעון בן אלעזר מודה בציר שאין בו משום גלוי וסבר דרבש שיש בו משום גילוי.

דף נ' ע"ב. רובא ולא הוי טפח פשיטא לא צריכא דלא הוי טפח במשהו כך כתוב בנוסחאות. ופי' פשיטא דברובא מיטרפא שהרי בכל מקום רובו ככולו והיה לו לר' יהודה לומר הגדולה בטפח ותו לא, ולא דאיך, ויש לפרש דלר' אלעזר מקשינן פשיטא דכל שנקרע רובה ולא הוי טפח זו היא ששינו הקטנה ברובא, ומפרק אי ממתני' הוה אמינא היכא דאיכא טפח במשהו בעינן עד דהוי טפח, גם זה אינו מחזור דמה לי משהו מה לי טובא בכל מקום הולכין אחר הרוב וכל שיעורי חכמים כך הם בין רב למעט, ור"ח ז"ל גרים דהויא טפח ומשהו, ופי' דמעיקרא קס"ד דהכי קאמר רובא בכרס קטן דלא הוי כוליה טפח זו היא משנתנו שפוסלת ברובא, והיינו דאקשינן רובא בדלא הוי כרס כוליה טפח פשיטא דכיון דליכא למיזל בתר שיעור טפח ניזיל בתר רוב, ומפרקין דאיכא טפח ומשהו, כלומר דכוליה כרס הוי טפח ומשהו מהו דתימא כיון דאיכא טפח ומשהו בכרס ליבעי טפח קמ"ל, וקשה לזה למה ליה למימר דהויא טפח ומשהו אפי' קרוב לשני טפחים נמי כל היכא דכי מיקרע רוב כרס ולא הוי טפח ברובא הוי, ושמא ה"ק דאפי' לזה איצטריך דכל שהוא יותר מטפח הייתי אומר טפח בעינן.

רבינו

אלו טריפות פרק שלישי חולין

אשר

סו

[97 וא ע"א]

(קט) הא דלמור מנד אחד כשירה [ג] אם הפכה ומנא קורט דם מנד אחר טריפה. דאי אין שם מכה דם זה מנין והוא ליה נקב מפולש משני לדין: ל"ה (קט) נפלה מן הגג אמר רב הונא הניח צממה למעלה וצא ומנאה למטה [ד] (קטא) אין חוששין משום ריסקו איברים. הוא גדיא דהוה צי רצינא [ד] דחושל חושל אפומא דליגרא. דגר (תמרה) נפל מאיגרא לארעא אחא לקמיה דרב אשי א"ל הא דלמור רב הונא הניח צממה למעלה וצא ומנאה למטה אין חוששין משום ריסקו איברים משום דאית ליה מידי למיסקר והאי לא ה"ל מידי למיסקר. או דילמא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה. א"ל אין טעמא דרב הונא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה: (קטב) ההוא אימרתא דהוות משגרא כרעא צמרימא אמר רב יימר (קטג) הא ודאי שגרונא נקטה. מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק. צדוק ואשתכח כרצינא. ואפילו הכי הילכתא כרב יימר. מ"ט שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח: אמר רב הונא זכריה מנגמחין זה את זה. [ה] אין חוששין לריסקו איברים [ו] (קטד) ואי נפל לארעא ודאי חיישין. אע"ג דענין צממה עשרה טפחים כדאימא פרק הפרה (דף נ: : [ז] דההוא חורא נפל לארמתא גדלא. ומכריסא דחורא עד לארעא ליכא [ח] אלא [ארבעה] טפחים. מ"מ חיישין הכא כיון שפול מכת חצירו שהפילו: אמר רב מנשיא הני דכרי [ט] דפתקי גנבי אין חוששין משום ריסקו איברים. מ"ט אמתייהו שדו להו כי היכי דלירעטו קמיהו. אהדרינהו ודאי חיישין. והני מיילי דאהדרינהו מחמת יראה. אלא אהדרינהו מחמת השוזה משוזה מעלימא עבדי: אמר רב נחמן

ואע"ג דלא אחיז לוקח. [ג] וכ"ש צטרפות דמיעוטא יניהו. (קנה) ולי נראה כדברי רבינו אפרים ז"ל ובעל העיטור. דהכי נמי מפלגין גבי טענת אונס בגיטין (כתובות דף ג.) כדאונס דשכיח לכולי עלמא אין טענת אונס מדמינעי ליה לאחויי ולא אחי. ומה שהביא הרמב"ן ז"ל ר"ה משור ועבד לאו ר"ה הוא. דשאי תחס שהמוכר מוכר צמנוני השור והעבד ועל זה סמך הלוקח ולא ממנה משום דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא יאנהו במקחו. אבל בדבר שאין המוכר יודע כמו שהלוקח אין יודע צעי ליה ללוקח לאחויי צמנוני דשכיח ומנדל אחיז אחיז אחיז וקנה כדרך כל לוקחי צמנוני שאינם נמנעין מלקנות שפיל ספק טריפות: ומאי שנא מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא עלייהו קורט דם טריף מר. תחס ליכא מידי למיסקר הכא כיון דאיכא מחט אי אחתא קדום שמיטה מיסקר הוא סריך *.

הגדה
 (טו) אפילו אין עליו קורט דם כך פירש רש"י כיון שעבר המחט על העובי אע"פ ששוכב על התפס ודוק כי לא מנין ודוקא שמיטה צה מן חוץ הכנס ולא עבר כל העובי כשרה אלא אם צה מחוץ אפילו לא נקב אלא חצי עובי טריפה כיון דמנא המחט כגלל הבהמה (ד) ודאי נקוב וישט או גבי מעיים. מהרי"ם. ורמב"ם כתב שקבל מנשי

רבינו יואל דנקב שעל ידי מחט אפילו מפולש בעין קורט דם כי הקורט הוא מרדעו שקודם שמיטה ניקב והא דמנא מנא עלה קורט דם וכו' קאי ק"ל אמנא אחד בין אמשי לדנין אך שזו המלה שפולש אחד בעין שיהיה הדם כנגד חודו של מחט אלא משני לדנין אפילו דם סביב מקום נקב טריפה (ו) והיא ששטפו הכרס צמיח או מלחה קודם שנמנא המחט מפקסא ליה לנשי"ה אי אמרי' דילמא הוה שם קורט דם המנחם או המלה העצירה או דילמא חילין לקולא כדאמרינן גבי ריאה דחילין טבא אע"ג דאחילי' דה ריאה. ומ"ל. ועוד כתב מחמת החקוקה נלכ דאם יש היכר מנחמין בחוקת ניקב כולה כל היכר דלא ברקין לה אבל קורקבן שערור עב שרורי אפילו לפרשי שכתב שניקב המסס אפילו מצד אחד טריפה מ"מ בקורקבן מודה כמו שכתב מהרא"ם בתרומת הדשן א"כ הוא בחוקת שלא ניקב רק שאם נמצא קורט דם הוא בהכרח שמינקב אי"כ היכא שלא מינקבן שפ"ט שאף הרשב"א מודה דמוקימנא בחוקת כשרות וזה ברור (ג' י"ל: א) ואפילו קופא לגיו וכו'. וק"מ מאי אפילו אדרבה איכא למימר נקובי נקב דרך הלב ואתי וצ"ל דאיירי דאיכא נקב וריעמא בדופן וא"כ ה"ל ע"כ מן הדופן א"ה וא"כ מאחר שהקופה לגיו א"כ ע"כ

הגהות הב"ה

ב בהגה"ה המתחיל אפילו וכו' דכיון שעבר וכו' דכיון דנמצא:

תפארת שמואל
 (ט) והיכא ששטפו הכרס במים וכו'. נ"ל שקאי דווקא אניקב משני צדדים אבל ניקב מצד אחד מאחר דליכא שום טריפות אלא אי הוה קורט דם עליו הוי טריפה וא"כ מאחר דלא ידעינן פשיטא דכשירה וכן מצאתי בהג"ה בסי' אש"ר"י בשם אבה"ב שכתב בה בהדיא ניקבה ויכבה המחט מ"ב צדדים וכן בהגהת סמ"ק בשם ר' פריץ כתב בה להדיא ניקב מ"ב צדדים ששטפו אבל אם יש בו קורט דם א"כ הוא נראה לכל וטריפה וא"כ מ"ל דצריכה בדיקה שנקמה א"כ כל היכא דלא בדקוהו טריפה ואף לדעת הרשב"א דווקא בכרס והמסס בית הכסות שערור דק הוא דאמרינן הכי ומוקימנא בחוקת ניקב כולה כל היכר דלא ברקין לה אבל קורקבן שערור עב שרורי אפילו לפרשי שכתב שניקב המסס אפילו מצד אחד טריפה מ"מ בקורקבן מודה כמו שכתב מהרא"ם בתרומת הדשן א"כ הוא בחוקת שלא ניקב רק שאם נמצא קורט דם הוא בהכרח שמינקב אי"כ היכא שלא מינקבן שפ"ט שאף הרשב"א מודה דמוקימנא בחוקת כשרות וזה ברור (ג' י"ל: א) ואפילו קופא לגיו וכו'. וק"מ מאי אפילו אדרבה איכא למימר נקובי נקב דרך הלב ואתי וצ"ל דאיירי דאיכא נקב וריעמא בדופן וא"כ ה"ל ע"כ מן הדופן א"ה וא"כ מאחר שהקופה לגיו א"כ ע"כ

רש"י

החם ליכא מידי למיסקר. כשמנא נקב בלא מחט כשהדם יואל הוא מתקנה בלחמית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לדקק מוסרין הוא סריך הדם נמנע: מצד אחד. שלא היה נראה מנחון והפכה לצד הכוסות לצד החלון: ומצא. על המחט כנגד פיה מנחון קורט דם: אמר אבא איך מכה. זו יולאה לחוך דם זה מנין כחן: צ"ח למעלה. גג: למטה. על הארץ: איך חורשינן. הואיל ולא נמנע שפלה אין חוששין שמה מחרסין אצריה לשהמה מנחם עלה כדן נפולה מורקת אברים דאמרינן צמנונין (לקמן נו.) גבי עוף אם שהה מעט לעט ושמיטה כשהי ונקופת מאליה לא חיישין להכי: ההוא גדיא דהוה ליה לרבינא. גג ותיי ארובה גג: חזא חושלא. שטריס קלופים: באיפומא. כנגד פי ארובה למטה צמט: דגר. קסף:

מועדני יום טוב

שימור היינו אנו משמר כלל אלא מניחו יואל וכדפירש רש"י ולפי זה אדרבה כיון שאנו משמרו הוא משום שבעיני העולם אין דרכו להיזק ולשון הרע"ג דחסם שוורים לאו צחוקת שימור קיימי כלומר שאינם מוחזקים שלא יהיו נגמנין ע"כ והיינו כפי גירסת הספרים שכתבתי ראשונה: ה"ג לא כולה: [ג] וב"ש בשטרות דמיטבא ניהו. אלא דשכיחי וכתב"ש רבינו צ"ק סימן ט"ז: ה"ג דהכי נמי מפלגין: ה"ג ולא התנה: [ג] אבל הגב"ה ב"ה. דלמרינן בגמרא מעשה וצא לפני רבי מחט שנמנע צעזעי בית הכסות מלך אחד והפכה וכו' ואע"ג דמשמע שהפכו לפי שכן נותן שורת הדין שזריך להפכה ולדקקה אין נראה כן לרבינו אלא מקרה שקרה לו שהפכה ומש"ה כתב רבינו אם הפכה ולא שזריך להפכה והשתא אחא שפיר בייחא דלעיל דכיון דמנד אחד א"ל לדקקה היינו דאיכא צינייהו דרישא וספא דמנד אחד כשרה וא"ל צדיקה ומשני לדדים טריף צדיקה ואם נמנא עליה

דברי המודות

(קנה) ו"י נראה בדברי רבינו אפרים ב"ה. ואע"פ שהש"ע כתב לשתי הסברות נראה שדעת רמ"א להכריע ג"כ כדברי רבינו מדפי' טעמיה בהגהתו: (קנה) הא דאמר מוצד אחד בשורה אם הפכה ב"ה. כבר כתבתי צמנוני' דלרבינו הא דלמרינן בגמרא בעובדל דרבי דהפכה לאו הוזכר להפכה אלא שבמקרה קרה לו שהפכה וכן משמע ג"כ דעת הרמב"ם צ"ח מה"ש אלא ולא הוסיף ויפסקין אותו ופדוקין אותו כו' וב"כ הרשב"א אומר ז"ל ולעיל כסעיק ק"מ כתבתי מאי צינייהו בתחוב מנד אחד או משני לדדים כיון דצמנונייהו צדיקה צעי ואם נמנא עליה קורט דם טריפה ואי לא כשרה דהא איכא צינייהו דמנד אחד בעינין שיהא דוקא (ה) הקורט דם ע"ג המחט וכו' ע"ש. וכמו שכתבתי כסעיק ק"מ שאם נמנא לו הודא או נאכדה המחט שאין יכולין לדקק דטריפה לדברי ה"ך רש"י ורש"א אין חילוק בין נמנא צ"י לדנין או נמנא אחד דכל דצדיקה צעי הרי הוא באיסור עד שמדקוק ומסקי רמ"א דאם הוא הפסד מרובה וא"ל לדקוק כגון שהודם או נמנא או נאכד יש לסמוך אסברת רבינו הרמב"ם דמקילין ומנד אחד שא"ל צדיקה: (קנה) נפלה מן הגג. והוא שגובה עשרה כולקמן צדיקה הפכה וצמט שחם היתה עומדת על רגליה ונפלה חומן שיש מכריסה ועד מקום שנפלה ע"ה עשרה טפחים יש צו משום ריסקו איברים ואם נתגלגלה ונפלה לרין שיהא גובה המקום י

קיצור פסקי הרא"ש

א"ה המניח צממה על הגג ומנאה על הארץ כשרה בלא צדיקה וכן צממה שרגליה נגררין אחריה. ואילוס זכריה המנגמחין זה את זה ולא נפלו לארץ וכן דכרי דפתקי גנבי אם החזירום

קובץ מפרשים

6) ומה שהביא הרמב"ן כו' דשאי תחס שהמוכר מוכר כו'. נ"ב יעוין בתוס' מ"ס כתובות דף מ"ז ע"ב ד"ה שלא כתב ובא"ז יש יעוין בחש"י הרא"ש כלל ל"א דין א' ר"ב"ם (אומים): (ט) צ"ל אונמא מצד אחד קאי אבל משני צדדים טריפה אפילו אין עליו וכו' (גליין): (ט) [אפי"ן] אין עליו קורט דם כו'. (ע"י ב"ס) מ"ח וקצרות [ארץ צבין]: (ז) ודאי נקבה ורש"י. כצ"ל יעב"ן: (ח) הקורט דם ע"ג המחט. צ"ל כנגד פי המחט י"ח ה"ב:

קפב מנהג הלכות מכירה דיני אונאה סימן א אפרים

מעות, דדברים אינם עושים קנין ואפילו למי שפרע, אבל אם הדינר יוצא בשעת הדחק המקח קיים אלא שצריך להחליף הדינר. ודבר זה בפ"ק דקדושין דף ח' דקאמר שם גבי מקדש את האשה ונמצא דינר רע מקודשת ויחליף, דמיירי ביוצא על ידי הדחק ומשום הכי מקודשת ויחליף, אבל אם אינו יוצא אפילו ע"י הדחק אינה מקודשת משום דהוי קדושי בטעות. וגבי סלע שנפחתה דהמקח קיים ויחזיר האונאה, כתב הרמב"ם ז"ל דמיירי ביוצאה ע"י הדחק, אבל אם אינה יוצאה ע"י הדחק לעולם חוזר, וכתב ה"ה דס"ל לרבינו דהמשנה איירי ביכול להוציאה ע"י הדחק. ולפי זה צריך לומר דהאי דקאמר שם בגמרא סלע כיון דלא סגי ליה לא מחיל איניש, האי דלא סגי דקאמר היינו לומר דלא סגי כי אם ע"י הדחק. ולפ"ז נראה דאין חילוק בין מטבע מזוייף למטבע חסר, דזה וזה כל שאינו יוצא אף ע"י הדחק ה"ז מקח טעות וחוזר לעולם, וכל היכא דיוצא ע"י הדחק המקח קיים, אלא דבחסר מחזיר לו האונאה ובמזוייף מחליף. וזה צ"ע בנמצא מזוייף ויוצא ע"י הדחק אי חוזר לעולם, או לא אלא כל ששהא בכדי שיראה מחל, דלפי מה שהוכחנו מההיא דקדושין דמקודשת ולא הוי טעות נראה דשוה לסלע שנחסר דהמקח קיים ויחזיר האונאה, ועיין בטור ח"מ סי' כ"ז מ"ש הרב ב"י ז"ל בשם ה"ר יונה ז"ל:

סימן ג

ובלקח בהמה מחבירו ונמצא בה טרפות מחמת סירכא, כתבו ר' אפרים וב"ה כיון דטרפות מחמת סירכא משכח שכיח ורמי איניש אדעתיה, כיון דלא אתני לוקח ודאי אחולי אחיל ולא הוי מקח טעות, והרמב"ן ז"ל כתב דהוי מקח טעות, שהרי

דבמנה זו א"ל. והיכא דמשך זה המקח לא קא מיבעיא לי דהא ודאי כיון דמשך קנה, ואי משום דחסר מה בכך, ה"ז חייב להשלים, דכל דבר שבמדה ושבמנין לעולם חוזר, ולא דמי לקדושין דבמנה זה אינה מקודשת בנמצא חסר דינר, דהתם אינו קונה אותה אלא בדמים אלו ובמנה זה קנה אותה ומנה אין כאן, ונראה שזהו מ"ש ה"ה בפרק ט"ו מהלכות מכירה וז"ל, ומ"מ אין קדושין דומין למקח וממכר בכה"ג ודוק. כי קא מיבעיא לי כשלא החזיק עדיין במקח אלא שנתן הדמים בלבד, מי אמרינן כיון דבמנה זו קונה הרי אין כאן מנה ואין כאן קנין, או דילמא כיון דבמקח וממכר קא יהיב להו ה"ז חייב להשלים מה שחסר, ואפילו במקצת המעות קנה וישלים כדין כל המונה את חבירו, ובקדושין דוקא אינה מקודשת משום דעל דעת קדושין קבלה המנה ולא קדשה עצמה אלא במנה ואין כאן מנה, אבל במכר דמקצת מעות קונות, ה"נ יקנו וישלים השאר כדין מכור לי באלו דקנה ויחזיר האונאה. וה"ט דקדושין, משום דלא סמכא דעתה להשלמה שהרי במנה זה א"ל, ומצי לדחוייא לא אמרתי לך אלא במנה זו כמו שהיא ואיני מחוייב להשלים לך. ושוב מצאתי בתוספות ישן שכתבו הכי בפרק הזהב. (א"ה לע"ד דבר זה במחלוקת שנוי בין הרמב"ם והראב"ד כנראה ממ"ש בפ"ז מהלכות גניבה דין ה' דודאי איירי כשלא משך החפץ דאם משך ליכא מאן דפליג):

סימן ב

מי שלקח מקח מחבירו ונתן לו בדמיו דינר זהב פסול מהו הדין. יראה לע"ד דאי האי דינר לא נפיק אפילו בשעת הדחק ה"ז מקח טעות, והמקח בטל כמי שלא נתן

מחנה הלכות מכירה דיני אונאה סימן ג אפרים קפג

קל"ו נראה דאם אחר שידע הלוקח המום
שהא ולא החזירו לבעלים ה"ז מחל יע"ש:

סימן ה

ואם נמצא מום במקח והודיעו ואח"כ
נשתמש בו, נראה דלא אמרינן בכה"ג
דמחל ואינו יכול להחזיר, כ"כ הריטב"א ז"ל
בחידושו גבי ביטול מקח, וז"ל, ואם
נשתמש בו אחר שהכיר באונאה קודם
שיודיע למוכר מחל אונאתו, שאל"כ לא הוה
ליה להשתמש בו כיון דהוי ביטול מקח, ואם
הכיר אונאתו והודיעו ואח"כ נשתמש בו לא
מחל אונאתו, אלא שחייב לשלם למוכר מה
שנשתמש או מה שהפסיד בתשמישו עכ"ל:

סימן ו

במכר לו כסף בחזקת שהוא כסף צרוף
ונמצא כסף סיגים, כתב המרדכי
בשם אבי אסף דאין יכולין לחזור מן המקח
אלא יחזיר האונאה, ומהרשד"ם ז"ל הקשה
על זה דמ"ש מיפות ונמצאו רעות דהלוקח
יכול לחזור בו, והש"ך בס"י רל"ג כתב
דראב"ן חלוק על אבי אסף והעיקר כדברי
ראב"ן. ואני אומר עם שאיני כדאי דהעיקר
כדברי אבי אסף, ול"ד ליפות ונמצאו רעות
דיכול לוקח לחזור בו, דהתם יכול לומר
לוקח בפירות יפות אני רוצה, אבל הכא
בנמצא כסף סיגים לא שייך לומר האי טענה
בכסף צרוף אני רוצה, דהלא כל שמחזיר לו
זה אונאתו יכול הלוקח להוליכם לצורף
ויצרפם ויחזור להיות כסף צרוף. וכל זה אינו
אלא במוכר שברי כסף או כלים כדי
לשוברם, אבל במוכר לו כלי כדי
לאישתמושי ביה ונמצא כסף סיגים, נראה
דדמי ליפות ונמצאו רעות, דלא היה רוצה זה

מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן אי לאו דמצי
א"ל לשחיטה מכרתיו לך הוי מקח טעות
ואע"ג דלא אתני לוקח, אע"ג דרוב שוורים
בחזקת נגחנים כדאמר רוב שוורים לאו
בחזקת שימור קיימי ע"כ. ולא הבנתי זה,
דהא קי"ל בפ"ק דנזקיין דפלגא ניזקא קנסא
משום דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי.
ועוד הביא הרמב"ן ז"ל ראייה ממוכר עבד
ונמצא גנב או קובייסטוס הגיעו משום
דכולהו הכי איתנהו, אבל אי לאו כולהו הכי
איתנהו הוי המקח טעות ואע"ג דרובא הכי
איתנהו, ואף על גב דלא אתני לוקח ע"כ.
ולע"ד גם זה לא הבנתי, דההיא איירי כשלא
נתן עדיין הדמים, וכיון שהלוקח מוחזק אין
צריך להתנות, וכה"ג מחלק תלמודא בפ"ב
דבכורות גבי לוקח גרוטאות מהעובד כוכבים
ומצא בהם ע"ז, אם עד שלא נתן המעות הרי
זה מקח טעות, אם משנתן המעות אינו מקח
טעות דאיבעי למיבדק תחלה ואח"כ ליתן
הדמים, והתוספות בפ"ק דקדושין דף י"א
כתבו בשם ר' אליהו ז"ל כמו כן:

סימן ד

מי שמכר חפץ לחבירו ונמצא בו מום ושהא
מלהחזירו אחר שידע המום. לכאורה
נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות
מכירה דכל שלא נשתמש במקח אחר שידע
המום, אפילו שהא כמה ימים ה"ז מחזירו,
ולא אמרינן כיון דידע ושתק ה"ז נתרצה,
דחזקה אין אדם מפייס במומין, וז"ל המוכר
לחבירו ונמצא במקח מום שלא ידע בו
הלוקח, מחזירו אפילו לאחר כמה שנים שזה
מקח טעות הוא, והוא שלא ישתמש במקח
אחר שידע במום ע"כ, וכ"כ הטור בס"י
רל"ב. אבל מדברי הגאון הביאו הרדב"ז סי'

מאירת עינים

חשן משפט רלב הלכות אונאה ומקח טעות

מאירת עינים

סעיף י"ב בן טריפות דסירכא. פירוש, כשנמלאת סירכא ענה, או שמד שקנאה שחטה ומלא צה הסירכא, שזולאי נעשית קודם שקנאה צעוד הצהמה נרשות המוכר, דודאי לא עדיף סירכא מנקיבת צית הכוסות הנ"ל [סעיף י"א] דאם יש צו ספק אמרינן דיפסיד הלוקח, ועיין פרישה [דרישה סעיף י"א]: בן ויש חולקין דהואיל והוי דבר שהוא שיביח. (כתב) פירוש, הסירכא רגילה להיות צהמה, ועיין בטור [שם] ופרישה [דרישה שם]: כהן ואפילו טריפה שאנו אוסרים מבח "ספק" ב"י, שם צ"ח [המובא בצינונים אות י"ח] כתב עוד, או מממת חומרות הגאונים. ונראה דמממת ספק דקאמר היינו נמי כה"ג דאינה טריפה ודאית לכו"ע, דאם לא כן קשה מאי חילש מור"ם צוה, הא גם טריפות דסירכא אנו מטריפין מכה ספק שאין אנו צקאין לנדוק: סעיף י"ג ב"י המוכר דבר שהיה בו מום ב"י. לשון הרמב"ם פט"ו דמכירה [ה"ח] הוא, מכאן אמה למד המוכר דבר כו', שדן זה נלמד מדין הקונה פרה לשחטה ושחטה ונמלאת טריפה הנ"ל [סעיף י"א], דאע"פ שאמר ששחטה ונמלאת טריפה הוא גרוע מאילו לא שחטה, ואפילו הכי מחזירה להמוכר ופטור, וטעמא דשחטה דהוא דבר שעומדת לכה, הא אילו עשה צה מום שאינו עשוי לעשות צה היה חייב, דאלי"כ הוה ליה לנימיר רבנא טפי צמקוס שמיטה, ו"ש ואם שינה כו', ועיין פרישה [סעיף י"א]: סעיף י"ד [ז] קנה פדיו וקרעו כו'. הוא לשון הרמב"ם שם [המובא בצינונים אות כ"ז].

יב טריפות דסירכא^ט הוא הדין דמבטל מקח^{יז} ויש חולקים. הגה^{יח} דהואיל והוי דבר דשכיח הוה ליה לאתנויי^{יט} ואפילו טריפה שאנו אוסרין מספק מבטל המקח ואין המוכר יכול לומר אייתי ראייה דטריפה הוי.

בצינונים שם] כתב בהדיא ו"ל, "כילד" קנה פדיו וקרעו כו', וס"ל דהאי דינא הוא פירוש למ"ש לפני זה הכלל דאם היה דבר שדרכו לעשות כו': [א] פדיו וקרעו לעשות חלוק. לשון הרמב"ם [שם] והטור [שם] קנה נגד כו'. ואפשר דמשום דאין מדריך נגד לעשות ממנו חלוק שהוא הכתומה, שינה המחבר וכמז סדיו צמקוס נגד. וצ"ח כן וצ"ח כן רצה לומר שקנה נגד או פדיו מן האומן או סומר ועדיין לא נעשה ממנו שום דבר, וק"ל: [ב] אם השביח נוסף כו'. פירוש, אם קנאה צ"י דינרין, ומכח המום אינו שוה כי אם ח', ומממת התפירה היא שוה ט', אם עדיין לא נתן לו המעות דמי הקניה מחזיר לו החלוק המפור והמוכר נתן לו דינר ששעצמה, ואם כבר נתן לו ה"י דינרין דמי הקניה צריך להחזיר לו המוכר ועוד יוסף עליו דינר, ועיין פרישה [סעיף י"א]: סעיף ט"ז [ג] מחזיר כ"ה הפירות כו'. צעיר שזמן כתב ו"ל, דאם לא כן הוא כריצית, דכיון שנצטל המקח משקרא ה"ל הדמים הלואה גביה, והפירות שאכל הן צעד דמי המעות שהיו צדו צטולים. וגם דמי שכירות החצר שכתבו שצריך להעלות לו, כתב צעיר שזמן דהוא מהאי טעמא. וקשה, דא"כ ה"ל להטור ולהרמב"ם [המובא בצינונים אות כ"א] לחלק ולכתוב דהיינו דוקא אם כבר קיבל המוכר מהלוקח דמי הקניה. ועוד, דאף אם כבר נתן לו דמי המקח נראה דלא עדיף מאצק ריצית דאין צריך להחזיר, דלא גרע ממלוה לחבירו על שדהו ואמר ליה אם לא תתן לי עד ג' שנים הוא שלי, ולא אמר מעשיו, צענין שאין המקח קיים כו', דאמרינן, ואם אכלם לא יחזיר דה"ל אצק ריצית,

יג המוכר דבר שהיה מום בממכרו ועשה בו הלוקח מום אחר קודם שיודע לו המום הראשון אם עשה דבר שדרכו לעשותו פטור ואם שינה ועשה מום אחר קודם שיודע לו המום מחזיר המקח לבעליו ומשלם דמי המום שעשה.

יד קנה^א סדיו וקרעו לעשות חלוק ואחר כך נודע המום מחמת הקריעה מחזיר לו הקרעים תפרו ואחר כך נודע המום^ב אם השביח נוטל שבח התפירה מהמוכר וכן כל כיוצא בזה.

טו המוכר קרקע לחבירו ואכל פירותיה ולאחר זמן נראה לו בה מום אם רצה להחזיר הקרקע לבעלים^א מחזיר כל הפירות שאכל ואם היה חצר ודר בו צריך להעלות לו שכר.

צינונים ומקורות (טו) טור סעיף י' בשם רמב"ן חולין נ"א ע"א ד"ה הא דתניא. (טז) שם בטור בשם הר"ש שם פ"ג סי' ל"ד ודעו אפרים המובא ברא"ש שם. (יז) טור שם. (יח) הר"ן פק אלו עריפות חולין י"ד סוף ע"א מדפי הר"ר. ד"מ י'. (יט) טור סעיף י"א בשם רמב"ם פט"ו שם דין (מ) ו'. (נ) שם בטור, וברמב"ם שם ה"ז. (כ) שם בטור סעיף י"ב, וברמב"ם שם ה"ח.

ערך לחם

סעיף י"ב. הוא הדין דמבטל מקח. כשנודע שהיה בה קודם לקוחה. ויש חולקין. משום דשכיח ואיבעי ליה לאתנויי. (טור סעיף י' בשם רבינו אפרים מכת"י ובעל העיטור). שאר טריפה שאנו אוסרים [אותה] מספק, דלא שכיחא, מבטל

באר הגולה

סעיף י"ב ו. שם [בטור סעיף י"א] בשם הרמב"ן [חולין נ"א ע"א ד"ה הא דתניא], וכן נראה מדברי הר"ן [שם י"ד סוף ע"א מדפי הר"ר] שהוא סובר כן. וכן נראה מדברי הרמב"ם שם פק ט"ו דין ו' שכתב ואם נודע דודאי שהיתה טריפה כשלקחה הרי זה מחזיר וכו', מדכתב סתם ונמלאת טריפה משמע דכלל טריפות שצעולם הוי דינא הכי. ו. שם [בטור] בשם הר"ר אפרים ובעל העיטור [שער שני הלכות שחיטה החלק הרביעי ד"ה חט"ה], וכן הפוסקים הרא"ש [חולין פ"ג סי' ל"ד]. סעיף י"ג מ. לשון הרמב"ם שם [פט"ו מחכירה ה"ח], מדין הפרה ששחטה ונמלאת טריפה שמחזיר לו השחטה ומחזיר הדמים. סעיף י"ד ט. שם [ברמב"ם פט"ו מחכירה] דין ז'. וכמז הרב המגיד, גם זה מאותו הטעם הוא. סעיף ט"ו י. שם [ברמב"ם פט"ו מחכירה] דין ח'. כתב הרב המגיד, פשוט צאחהו נשך [ב"מ] דף ס"ו ע"ב צ"ל כיוצא בזה שאם המקח בטל הדרא ארעא והדרי פירי.

באר היטב

סעיף י"ב יב. דסירכא. פירוש, כשנמלאת סירכא ענה, או שמד שקנאה שחטה ומלא צה הסירכא, שזולאי נעשית קודם שקנאה נרשות המוכר, דודאי לא עדיף סירכא מנקיבת צית הכוסות דאם יש צו ספק אמרינן דיפסיד הלוקח. שם [סמ"ע מקב"י]: י. מספק. שם צ"ח כתב עוד, או מממת הגאונים. ונראה דמממת ספק

חידושי רעק"א

מקח טעות, ולא אמרינן כיון דסתם שוריים לאו צמקוס שימור קיימי [ראה ב"ק פ"ד סי' ע"א] הוה ליה להסתם. הרא"ש [חולין פ"ג סי' ל"ד]. ועיין במפתח אפרים הלכות אונאה סי' ג'.

טו:

עין משפט
גו מצוה

טו א מיי פייז מהל
פסחיה לילה ה:
גו ב מיי שם לל ח:
ז א מיי פייז מהל
יח ד מיי פייז מהל
מהלמ אלה מופי
מהלמ מוסיף פסח
הלמ ד:

שיטה מקובצת

לן סמדר. פשי"י כן היה
המשה ואמר ר"י
דאילו ראינו בני [הבן]
נאמר תאמר מה שלא
גאר הכרם של לא
הרופח במאמץ משה
נקט הדוסף במאמץ
ואפי"ל לא נאמר הכרם
לפי שאין אדם אוסר דבר
שאינו שלו: וכן נאמר
וכן ובי אן אדם אוסר
דבר שאינו שלו מיהי
לה דתי לעיל מיהי
המסכך גפנו ע"ג תבואתו
של חבירו כו' ה"ה
מעשה כו' [ג] קובע
ולוף. מפרש הר"ר חיים
בהן בלשון בחמה כלומר
וכן קובע ולוף הוא
מדארייתו ושאר זרעים
דרבנן בעלמא כולוה נמי
מדארייתו ניהו היבא
הדרכה והרע של אלא
הבא משום דאין אדם
אוסר דבר שאינו שלו לא
אסור הכרם ומק"ח נמי
היה לנו להחייב הורעם
אלא קנסא הוא דקנסו
רבנן להאי רבנא איסורא
ורבני משטרו מפרש
שהיה דן ק"ח להחייב
ומה המפגל כו' אינו דין
שלא אסר ואפי"ל קאמר
דהלחם מתפלג ואי"ש
לנו לפגל התורה מק"ח
וכו הבא לפגל ולא
פגל מתפלג הוא
הלחם המתפלג התורה
שמפגלת הלחם אינו דין
שתפגל וה"ו אמר
גבי ק"ח דכלאים דמי
הדין היה לנו להחייב אף
הורעם ומקראות להו
היה לך לאסור הכרם
מק"ח מה הבא לאסור
וכו משה דאין איסור
מן התורה כי אם מדרבנן
משום קנסא הוא דעבד
כו' ואפי"ל והכא מיהי
דאיהי מחבא דאין אדם
אוסר דבר שאינו שלו
להמסכך גפנו שהוא כן
התורה וצריך לומר
תבואה לאו דוקא אלא
על גבי זרעים דרבנן אי"ש
שהיה מסכך בזה הענין
שאינו מסכך אלא דרבנן
כגון תבואה ד' אבות.
תוס' מהר"ם [ג] אסור
תורה שאר זרעים כו'
והוא נמחק: [ד] שאר
זרעים מדרבנן כו' ואפי"ל
ומה הדין ומפני שהם
מדרבנן הו"ו טעם
להחייב ופי' השר מקוצו
לכל כל הסוגיא דהדין:
בא לאסור ולא להחייב
ה"פ לעיל ומה המפגל
אינו מתפלג כו' אינו דין
[שמפגל] [שלא יתפלג]
ומ"מ הלחם מתפלג ואי"ש
דאיכא ק"ח אי"ש היה
לנו לומר מק"ח שתתא
תורה מפגלת ומה לחם
שאינו מפגל מתפלג
תורה דהו"ו עיקר המפגל
אינו דין שתפגל וכו"ג
ליבא הכא ומה האסור
אינו נאסר כו' ומ"מ
אסור הורעם אי"ש
דאיכא ק"ח ואי"ש אמאי
החייב הגבנים זמני

הקומץ את המנחה פרק שני מנחות

מסורת הש"ס

טו א מיי פייז מהל
פסחיה לילה ה:
גו ב מיי שם לל ח:
ז א מיי פייז מהל
יח ד מיי פייז מהל
מהלמ אלה מופי
מהלמ מוסיף פסח
הלמ ד:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אכרס
וכי' דמתי לא תרע
כמין וכי' עניני הס"ד
ואפי"ל מ"ה האי דלא
עבד איסורא עגל
הכרס: (ב) ד"ה אגל וכו'
דפשיטא ליה:

גליון הש"ס

גבי' דתני הדיח
שדחו. עין ח"ו"ט פ"ה
מ"ה דללאס:

הגהות צ"ק

[א] ה"ק גיהו דל"ל
שאין עשין אלא לפגל
שני ודע כי מו שפיה
ק' אלה משנה ה פ"ג
דללאס: [ב] דאין
[ג] דלא עבד איסורא עגל
כרס הס"ד ח"ו"ט ד"ה
אלא כו': [ד] דמטריפין
ק' כו': [ה] פיגול הס"ד
ואפי"ל מ"ה משקדשו
כתיב דשנו כו': [ו] והאם
מקוץ: [ז] ג"ל דהאם
כתיב וכן פסלה סתמא
כתיב עגלה ודמפרש
עגלה כו' וזה ופי' מלי
כו' ליה דמפרש דהאם
כו': [ח] ג"ל נראה דלימרי
כו':

שיטה מקובצת

נמחק: [ט] או דלמא לחם
משמע ומפגל ואפי"ל הא
אין מפגלן בחיני מתיר
וי"ל דכתיב כתיב דאמר
מפגלן אי"ש אפי' כרבנן
ומפגל לאו דוקא אלא
ר"ל מפגל דאפילו למי'ן
אין מפגלן בחיני מתיר
פסול מיהו הו"ו תו"ח:
[ט] שחט כו' ואפי"ל ומאי
מיהו מהבא דלמא סבר
אין מפגלן בחיני מתיר
וי"ל כיון דר"מ תני
ברישא אהי' הך סיפא
תורה אי"ש להאי
שפירשתי ניהא דמ"מ
תפסול ואין קאמר
שניהם כשרים ממש דאי
אתי אפי' מלי' אין
מפגלן מ"מ תפסול.
תו"ח: [י] לישן תוס'
אחרות אלמא חבירו כו'
מדקתני שניהם כשרים
ולא פליגי ר"מ כמו בהך
בבי דרישא אי"ש אפי'
אתי רובנן מוכח שפיר
דחבירו כבש משמע
ומשה כשרים דאי הו'
משמע לחם פסול מיהו
להו' ולא כשר ממש
ע"כ: [יא] הובח. ע"י תוס'
דבחי' (הך ק"ו ע"א):
[יב] והנכסין איתו:
[יג] ונכסיו מכאן עד:
[יד] חיבתו א"ל נמחק:
[טו] מתירו לבהונות ה"ה
דחייב מצי להמיר למתן
שבכ. תו"ח: [טז] חיבת
א"ל נמחק: [יז] לאשם
מצורע אחי: [יח] הוקבעו
בשחיטה כלחמי תורה. ע"י תוס' (הך ק"ו ע"א): [יט] תנו ענינים: [כ] דמטריפין הן: [כא] לא שפירא לרב ויתב' ליה
נמחק: [כב] פגול דגרינן משלמים כדאיתא: [כג] ונכסיהם בלילה מנחתם ונכסיהם אפילו: [כד] לשנתן לעבד ולכן באר ואין
לומר לענין ליפסל ביצוא דאין הסוגיא משמע כן: [כה] וערבה (ב) אביר ר"י ובשבת בעלזותו של זבח שניה מקודשת ודעירא
גופיה כו': [כז] כפי עצמן מיהו יהיה דלולב וערבה משמע דאין חילוק:

שורע. משלו: סמדר. כבד חנונו [א] ענינים וכן היה מעשה ואקרו
את הורעים טעמא מפרש לקמן: האוסר. בפנים האוקרים את
הורעים: הבא אסור. זרעים: קנבוס. קנבוס: אף. מיי קיעומי:
אסרה תורה. זכרם [א] אין זרעם כלה שיש להם שרש ל"ה קנבוס ולוף
אסרה תורה דכתיב (דברים כג) (ב)
כרמך נלאים זרעים הדומין לרסם
ונהנך מולין אשכולות כעין ענינים:
[א] צעל הכרס לא עבד איסורא אלא
הבא אכתי איכא למיפקר למנא קל
ותומר: כ"ש אכבשים. [א] מלטרפין
הן והלחם לפגל הלחם: אב"ה תורה
א. (ג) (א) פשיט ליה דלא פגיל לחם:
בני רבי אבא זוזי כו' מהבירוי.
ולא פירש כבש: ו"ה מופגל. כדקתני
מתני' כפיפא שפט א' מן הכבשים
לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים
דאין מחיר ומפגל את הממיר לה
דלמא חבירו לחם משמע ומפגל
לחם: מתני' מפגל את הנכסיהם.
שהשומה מהם חייב כרת משום
[א] פיגול שמקדשו צנלי שזו אין להן
פדיון וקדושתן קדושה: גמ' שרם
הובח מתירן ליקרב. והו"ו דבר שיש
לו ממירין לנזנא ויהיה בהן פיגול
דכל דבר שיש לו ממירין יש בו פיגול:
צמס' וימנא צ' הולילו לו (דף טו).
ונכסיו מכאן ועד י' ימים. דלמך
מר לקמן (דף מה): מנחתם ונספיקים [א]
אפילו למחר אלמא לאו א"ש מחיבה
יניחו: אף אני דא אמרת. א"ש פיגול
מצמ שיהו הנכסים שימא לסוף י'
ימים משפולגים אלא צבאים עם
הזבח: אמרו לו אפשר לשנותו לזבח
אחר. הלכך לא מופגלי: בשחיטה.
דהאין הוקבעו לזבח זה ואין רשאין
לשנותם לאחר: בלחמי תורה.
שהשמיטה קוצעוה כדלמרי' בהמורה
כדפירשתי לעיל: א"ה שמן כו'. א"ש
פיגול בשמיטת צבאים:
מתירו

אבא זוזי בעי' לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול
כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [א] או דלמא לחם
משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתהו [א] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו
למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [א] אלמא
חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: מתני' [א] הובח מפגל
את הנכסיהם משקדשו בכלי דברי ר"מ [א] הנכסיהם אינן מפגלים את הובח כיצד
השוחט את הובח לאכול ממנו למחר הוא ונכסיו מפוגלין להקריב נכסיו למחר
הנכסיהם מפוגלין הובח אינו מפוגל: גמ' [א] ת"ר נכסי בהמה חייבין עליהן משום
פיגול מפני שדם הובח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא אדם
מביא זבחו היום ונכסיו [א] עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא
בבאין עם הובח [א] אלא אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ
הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה ת"ר [א] לזן שזמן של מצורע חייבין עליו
משום פיגול מפני שדם אשם [א] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו
לו לרבי מאיר [א] והלא אדם מביא אשמו היום ולזנו מיכן ועד י' ימים
אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [א] אלא אפשר לשנותו
לאשם [א] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה [א]:
מתני'

כ"ה חל מני לא עסקין בקרבן יחיד
דלא שייך ציה לב ציה דין ועוד לזן
שמן דאשם מזורע לא משכח אלא
צמיד ועוד דאין לב צ"ד מתנה אלא
היכא דלא הוצרכו אכל כל הוצרכו א'י
[א] דהתם כרבי מאיר ולא תלמך
והלא רב חסדא סתמא ככולי עלמא
[א] כדמפרש טעמא חתם משום דשמן
יכול להקטת אלא מקשה חתם מתניתין דאפי' לרבי מאיר אפשר לשנותו והא דלא פריך
משום דלא נזכר שם רבי מאיר כדל"ה וכן מילתא דזעירי דהתם נמי אליבא דרבי מאיר
אחיה דקאמנר התם (דף עט). אין הנכסיהם מתקדשין אלא
בשמיטת הובח פירוש לענין שלא לשנותו [א] לענין לזבח אחר ולא מופגל
משקדשו כגלי דלמך כצוף רבי ישמעאל (לקמן עג): [א] צפני עמון וכו' שפירשתי
קאמנר זעירי גופיה דלי מיימי צנזקדשת אפסלו להו צלינה ומשנה שלמה שנינו
צפ"צ דעמינה (דף י). גבי נכסיהם קדשו צנלי הוכשרו
ליפסל צלינה מיהו היכא ש' לדמות דדוקא צנכסיהם צלינה ועמו שפירשתי [א]
דאפי"ל לענין שלא לשנותו לזבח אחר והא דפריך התם ממתימין דקתני א'י
שם זמן קדש דלמך ככולי עלמא

דין שלא יתקרב להספגל לעלמו ופי' האי גוונא הו' האי דצמקמון ומה
אוסר אינו נאסר הגפן שאוסר אינו נאסר הנה לאסור דהיינו זרעים
שבאין לאסור הגפן על ידי זרעים שנעשין כלאים ולא אסר אינו דין
שלא יאסר ע"י זרעין של גפן ומהאי טעמא נמי מיהא צמקמון דשומט
את המורה לאכול הלחם שהלחם מפוגל
והמורה אינה מפוגלת ולא אמרין קל
ותומר: שזרע' כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה
לפני חבמים ואסרו את הורעים והתירו את
הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה
האוסר אינו נאסר הכי השתא ולא אסר אינו
דין שלא יתאסר הכי השתא והם [א] קנבוס
ולוף אסרה תורה [א] (ג) דתני * היתה שדהו
זרועה קנבוס ולוף לא יתא זרוע על גביהם
[א] שהן עושות לשלש שנים [א] שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי [א] דעביד איסורא
קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה
רבנן אב"ה הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה
אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט
את הכבשים לאכול כזית מהו ומלחמן מהו
לאיפגולן בכביש לא מביעיא לי השתא
כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מביעיא
כי קא מביעיא לי לאיפגולין לחם מו מצטרפי
בכביש לאיפגולין ללחם או לא א"ל אף א"ו כזו
הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי
לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא
לפגל ולא פיגול אינו דין שלא יתפגל וכו'
אמרין ק"ו כי האי גוונא והתניא מעשה באחד
שזרע כרמו של חבירו סמדר וכו' ואמאי לימא
ק"ו מה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא
אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא
התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי דעביד איסורא קנסוה
רבנן דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן אבל
הכא לימא ק"ו מאן דמתני לה אכבשים כל
שכן אכבשים ומאן דמתני לה אכבשים כל
בכביש הוא דהווקעו דהו"ו לתנופה אבל
תורה דלא הווקעה זה לזה בתנופה לא [א] רבי

אבא זוזי בעי' לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול
כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [א] או דלמא לחם
משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתהו [א] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו
למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [א] אלמא
חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: מתני' [א] הובח מפגל
את הנכסיהם משקדשו בכלי דברי ר"מ [א] הנכסיהם אינן מפגלים את הובח כיצד
השוחט את הובח לאכול ממנו למחר הוא ונכסיו מפוגלין להקריב נכסיו למחר
הנכסיהם מפוגלין הובח אינו מפוגל: גמ' [א] ת"ר נכסי בהמה חייבין עליהן משום
פיגול מפני שדם הובח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא אדם
מביא זבחו היום ונכסיו [א] עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא
בבאין עם הובח [א] אלא אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ
הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה ת"ר [א] לזן שזמן של מצורע חייבין עליו
משום פיגול מפני שדם אשם [א] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו
לו לרבי מאיר [א] והלא אדם מביא אשמו היום ולזנו מיכן ועד י' ימים
אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [א] אלא אפשר לשנותו
לאשם [א] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה [א]:
מתני'

דין שזרע' כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה
לפני חבמים ואסרו את הורעים והתירו את
הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה
האוסר אינו נאסר הכי השתא ולא אסר אינו
דין שלא יתאסר הכי השתא והם [א] קנבוס
ולוף אסרה תורה [א] (ג) דתני * היתה שדהו
זרועה קנבוס ולוף לא יתא זרוע על גביהם
[א] שהן עושות לשלש שנים [א] שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי [א] דעביד איסורא
קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה
רבנן אב"ה הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה
אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט
את הכבשים לאכול כזית מהו ומלחמן מהו
לאיפגולן בכביש לא מביעיא לי השתא
כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מביעיא
כי קא מביעיא לי לאיפגולין לחם מו מצטרפי
בכביש לאיפגולין ללחם או לא א"ל אף א"ו כזו
הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי
לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא
לפגל ולא פיגול אינו דין שלא יתפגל וכו'
אמרין ק"ו כי האי גוונא והתניא מעשה באחד
שזרע כרמו של חבירו סמדר וכו' ואמאי לימא
ק"ו מה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא
אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא
התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי דעביד איסורא קנסוה
רבנן דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן אבל
הכא לימא ק"ו מאן דמתני לה אכבשים כל
שכן אכבשים ומאן דמתני לה אכבשים כל
בכביש הוא דהווקעו דהו"ו לתנופה אבל
תורה דלא הווקעה זה לזה בתנופה לא [א] רבי

אבא זוזי בעי' לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול
כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [א] או דלמא לחם
משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתהו [א] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו
למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [א] אלמא
חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: מתני' [א] הובח מפגל
את הנכסיהם משקדשו בכלי דברי ר"מ [א] הנכסיהם אינן מפגלים את הובח כיצד
השוחט את הובח לאכול ממנו למחר הוא ונכסיו מפוגלין להקריב נכסיו למחר
הנכסיהם מפוגלין הובח אינו מפוגל: גמ' [א] ת"ר נכסי בהמה חייבין עליהן משום
פיגול מפני שדם הובח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא אדם
מביא זבחו היום ונכסיו [א] עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא
בבאין עם הובח [א] אלא אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ
הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה ת"ר [א] לזן שזמן של מצורע חייבין עליו
משום פיגול מפני שדם אשם [א] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו
לו לרבי מאיר [א] והלא אדם מביא אשמו היום ולזנו מיכן ועד י' ימים
אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [א] אלא אפשר לשנותו
לאשם [א] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה [א]:
מתני'

דין שזרע' כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה
לפני חבמים ואסרו את הורעים והתירו את
הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה
האוסר אינו נאסר הכי השתא ולא אסר אינו
דין שלא יתאסר הכי השתא והם [א] קנבוס
ולוף אסרה תורה [א] (ג) דתני * היתה שדהו
זרועה קנבוס ולוף לא יתא זרוע על גביהם
[א] שהן עושות לשלש שנים [א] שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי [א] דעביד איסורא
קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה
רבנן אב"ה הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה
אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט
את הכבשים לאכול כזית מהו ומלחמן מהו
לאיפגולן בכביש לא מביעיא לי השתא
כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מביעיא
כי קא מביעיא לי לאיפגולין לחם מו מצטרפי
בכביש לאיפגולין ללחם או לא א"ל אף א"ו כזו
הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי
לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא
לפגל ולא פיגול אינו דין שלא יתפגל וכו'
אמרין ק"ו כי האי גוונא והתניא מעשה באחד
שזרע כרמו של חבירו סמדר וכו' ואמאי לימא
ק"ו מה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא
אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא
התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי דעביד איסורא קנסוה
רבנן דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן אבל
הכא לימא ק"ו מאן דמתני לה אכבשים כל
שכן אכבשים ומאן דמתני לה אכבשים כל
בכביש הוא דהווקעו דהו"ו לתנופה אבל
תורה דלא הווקעה זה לזה בתנופה לא [א] רבי

אבא זוזי בעי' לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול
כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [א] או דלמא לחם
משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתהו [א] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו
למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [א] אלמא
חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: מתני' [א] הובח מפגל
את הנכסיהם משקדשו בכלי דברי ר"מ [א] הנכסיהם אינן מפגלים את הובח כיצד
השוחט את הובח לאכול ממנו למחר הוא ונכסיו מפוגלין להקריב נכסיו למחר
הנכסיהם מפוגלין הובח אינו מפוגל: גמ' [א] ת"ר נכסי בהמה חייבין עליהן משום
פיגול מפני שדם הובח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא אדם
מביא זבחו היום ונכסיו [א] עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא
בבאין עם הובח [א] אלא אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ
הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה ת"ר [א] לזן שזמן של מצורע חייבין עליו
משום פיגול מפני שדם אשם [א] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו
לו לרבי מאיר [א] והלא אדם מביא אשמו היום ולזנו מיכן ועד י' ימים
אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [א] אלא אפשר לשנותו
לאשם [א] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה [א]:
מתני'

דין שזרע' כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה
לפני חבמים ואסרו את הורעים והתירו את
הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה
האוסר אינו נאסר הכי השתא ולא אסר אינו
דין שלא יתאסר הכי השתא והם [א] קנבוס
ולוף אסרה תורה [א] (ג) דתני * היתה שדהו
זרועה קנבוס ולוף לא יתא זרוע על גביהם
[א] שהן עושות לשלש שנים [א] שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי [א] דעביד איסורא
קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה
רבנן אב"ה הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה
אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט
את הכבשים לאכול כזית מהו ומלחמן מהו
לאיפגולן בכביש לא מביעיא לי השתא
כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מביעיא
כי קא מביעיא לי לאיפגולין לחם מו מצטרפי
בכביש לאיפגולין ללחם או לא א"ל אף א"ו כזו
הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי
לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא
לפגל ולא פיגול אינו דין שלא יתפגל וכו'
אמרין ק"ו כי האי גוונא והתניא מעשה באחד
שזרע כרמו של חבירו סמדר וכו' ואמאי לימא
ק"ו מה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא
אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא
התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי דעביד איסורא קנסוה
רבנן דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן אבל
הכא לימא ק"ו מאן דמתני לה אכבשים כל
שכן אכבשים ומאן דמתני לה אכבשים כל
בכביש הוא דהווקעו דהו"ו לתנופה אבל
תורה דלא הווקעה זה לזה בתנופה לא [א] רבי

אבא זוזי בעי' לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול
כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [א] או דלמא לחם
משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתהו [א] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו
למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [א] אלמא
חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: מתני' [א] הובח מפגל
את הנכסיהם משקדשו בכלי דברי ר"מ [א] הנכסיהם אינן מפגלים את הובח כיצד
השוחט את הובח לאכול ממנו למחר הוא ונכסיו מפוגלין להקריב נכסיו למחר
הנכסיהם מפוגלין הובח אינו מפוגל: גמ' [א] ת"ר נכסי בהמה חייבין עליהן משום
פיגול מפני שדם הובח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא אדם
מביא זבחו היום ונכסיו [א] עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא
בבאין עם הובח [א] אלא אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ
הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה ת"ר [א] לזן שזמן של מצורע חייבין עליו
משום פיגול מפני שדם אשם [א] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו
לו לרבי מאיר [א] והלא אדם מביא אשמו היום ולזנו מיכן ועד י' ימים
אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [א] אלא אפשר לשנותו
לאשם [א] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה [א]:
מתני'

דין שזרע' כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה
לפני חבמים ואסרו את הורעים והתירו את
הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה
האוסר אינו נאסר הכי השתא ולא אסר אינו
דין שלא יתאסר הכי השתא והם [א] קנבוס
ולוף אסרה תורה [א] (ג) דתני * היתה שדהו
זרועה קנבוס ולוף לא יתא זרוע על גביהם
[א] שהן עושות לשלש שנים [א] שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי [א] דעביד איסורא
קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה
רבנן אב"ה הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה
אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט
את הכבשים לאכול כזית מהו ומלחמן מהו
לאיפגולן בכביש לא מביעיא לי השתא
כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מביעיא
כי קא מביעיא לי לאיפגולין לחם מו מצטרפי
בכביש לאיפגולין ללחם או לא א"ל אף א"ו כזו
הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי
לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא
לפגל ולא פיגול אינו דין שלא יתפגל וכו'
אמרין ק"ו כי האי גוונא והתניא מעשה באחד
שזרע כרמו של חבירו סמדר וכו' ואמאי לימא
ק"ו מה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא
אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא
התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי דעביד איסורא קנסוה
רבנן דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן אבל
הכא לימא ק"ו מאן דמתני לה אכבשים כל
שכן אכבשים ומאן דמתני לה אכבשים כל
בכביש הוא דהווקעו דהו"ו לתנופה אבל
תורה דלא הווקעה זה לזה בתנופה לא [א] רבי

אבא זוזי בעי' לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול
כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [א] או דלמא לחם
משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתהו [א] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו
למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [א] אלמא
חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: מתני' [א] הובח מפגל
את הנכסיהם משקדשו בכלי דברי ר"מ [א] הנכסיהם אינן מפגלים את הובח כיצד
השוחט את הובח לאכול ממנו למחר הוא ונכסיו מפוגלין להקריב נכסיו למחר
הנכסיהם מפוגלין הובח אינו מפוגל: גמ' [א] ת"ר נכסי בהמה חייבין עליהן משום
פיגול מפני שדם הובח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא אדם
מביא זבחו היום ונכסיו [א] עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא
בבאין עם הובח [א] אלא אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ
הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה ת"ר [א] לזן שזמן של מצורע חייבין עליו
משום פיגול מפני שדם אשם [א] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו
לו לרבי מאיר [א] והלא אדם מביא אשמו היום ולזנו מיכן ועד י' ימים
אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [א] אלא אפשר לשנותו
לאשם [א] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה [א]:
מתני'

דין שזרע' כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה
לפני חבמים ואסרו את הורעים והתירו את
הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה
האוסר אינו נאסר הכי השתא ולא אסר אינו
דין שלא יתאסר הכי השתא והם [א] קנבוס
ולוף אסרה תורה [א] (ג) דתני * היתה שדהו
זרועה קנבוס ולוף לא יתא זרוע על גביהם
[א] שהן עושות לשלש שנים [א] שאר זרעים
מדרבנן הוא דאסרו האי [א] דעביד איסורא
קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה
רבנן אב"ה הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה
אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט
את הכבשים לאכול כזית מהו ומלחמן מהו
לאיפגולן בכביש לא מביעיא לי השתא
כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מביעיא
כי קא מביעיא לי לאיפגולין לחם מו מצטרפי
בכביש לאיפגולין ללחם או לא א"ל אף א"ו כזו
הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי
לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא
לפגל ולא פיגול אינו דין שלא יתפגל וכו

